Masterproef 2018

Laura Mariën
Welzijn en interieur in ouderenzorg:
herbestemming van de site van het Sterckshof

UHASSELT KNOWLEDGE IN ACTION
FACULTEIT ARCHITECTUUR EN KUNST

UHasselt Faculteit Architectuur en Kunst

Masterproef 2018

Laura Mariën

Welzijn en interieur in ouderenzorg:
herbestemming van de site van het Sterckshof

Master interieurarchitectuur 2017-2018
UHasselt Faculteit Architectuur en Kunst

Promotor: dr. Ann Petermans
Projectbegeleider: Vittorio Simoni

Afb. 3 Ouder koppel op wandel

Voorwoord

Deze masterscriptie is mede tot stand gekomen dankzij de steun en hulp van verschillende mensen. Daarom wil ik even de tijd nemen om deze personen oprecht te bedanken voor hun bijdrage.

Vooreerst wil ik graag mijn promotor dr. Ann Petermans bedanken voor alle kennis die ze mij heeft bijgebracht tijdens het begeleiden van mijn masterscriptie. Haar enthousiasme en het geloof in deze thesis is een grote steun geweest zonder dewelke ik nooit zo ver was gekomen. Verder getuig ik ook mijn dank aan mijn projectbegeleider architect Vittorio Simoni, voor de leerrijke en creatieve feedback tijdens het ontwerpproces van mijn masterproject.

Daarnaast bedank ik ook de directie, het personeel en de enthousiaste bewoners van zowel het Nethehof als Ter Vest voor hun medewerking en de verwelkoming. Bedankt dat ik een kijkje mocht nemen in jullie leven op deze twee plaatsen, en dat jullie al jullie ervaringen, meningen en suggesties met mij wilden delen.
Verder wil ik ook graag mijn grootouders bedanken voor de hulp en het inzicht die ze mij bijbrachten in verband met ouder worden en gelukkig zijn.
Ook de organisatie FMT verdient een woord van dank, voor het mogelijk maken van een rondleiding doorheen het Sterckshof en het delen van de plannen van het gebouw.

Als laatste wil ik ook een groot woord van oprechte dank richten tot mijn ouders, voor de eindeloze steun tijdens mijn gehele opleiding interieurarchitectuur. Daarbij horen ook mijn zus, broer, familie en vrienden, zonder hen had ik nooit gestaan waar ik nu sta.

Inhoudsopgave

1 | Samenvatting 10

2 | Inleiding 12

2.1 Onderzoeksvraag 14
2.2 Methodologie 14

3 | Literatuurstudie 16

3.1 Inleiding: welzijn in ouderenzorg 17
3.2 Omgevingselementen die het welzijn beïnvloeden 18
Oriëntatie 19
Zichten 19
Aanpasbaarheid 20
Privacy 20
Materiaal 20
Valpreventie en veiligheid 20
Licht 21
Temperatuur 22
Intuïtieve bediening 22
Luchtkwaliteit 22
Sociale interactie 23
Toegankelijkheid 25
Geluid 25
Wandelroutes 26
Natuur 26
Geur 27
Kleur 27
Uitgangen 27
3.3 Geluksmodel van welzijn 28
3.3.1 Positieve psychologie 28
3.3.2 Model of Psychological Well-Being 29
3.3.3 Aanpassing model 30

4 | Empirisch onderzoek 32

4.1 Inleiding 33
4.2 Analyse van de omgevingselementen aan de hand van de beleving van de bewoners 34
4.2.1 Methode 34
4.3 Omzetting geluksmodel naar ontwerpconcepten 44
4.3.1 Methode 44
4.3.2 Resultaat 47
4.4 Besluit 49

5 | Het Sterckshof 50
5.1 Inleiding 51
5.2 Beschrijving 52
5.2.1 Ligging 52
5.2.2 Gebouw 53
5.3 Historie 60

6 | Concept en ontwerp 64
6.1 Concept 65
6.2 Doelgroep 65
6.3 Masterplan 68
6.4 Ontwerp 70
6.4.1 Kasteel 70
6.4.2 Woonzorgcentrum 76
6.4.2.1 Toepassing omgevingselementen 80
6.4.2.2 Kamer 83

7 | Discussie en besluit 84

8 | Bijlagen 88
8.1 Dementie 89
8.2 Bescherming 92
8.3 Interviews 93
8.4 Enquêtes 108

9 | Referentielijst 116
9.1 Bibliografie 117
9.2 Afbeeldingen 120

1

Samenvatting

Hoe kan het interieur van een woonzorgcentrum het geluk en welzijn van zijn bewoners bevorderen?
Deze vraag en de zoektocht naar de antwoorden hierop vormen de kern van mijn masterscriptie. Een belangrijk gegeven hierbij is de term 'welzijn', een begrip dat zowel een objectief als een subjectief aspect omvat. In dit onderzoek worden beide perspectieven geanalyseerd aan de hand van een literatuurstudie. In het eerste deel van dit literatuuronderzoek worden enkele omgevingselementen besproken die het comfort van bewoners van een woonzorgcentrum kunnen beïnvloeden, en waar ik als interieurarchitect een rol in kan spelen. In het deel dat betrekking heeft tot het subjectieve aspect van welzijn, analyseer ik een bestaande gelukstheorie die ik omzet naar een model dat toegepast is op mijn doelgroep. Om beide onderdelen optimaal te kunnen verweven in mijn ontwerp op het einde van deze scriptie, voerde ik vervolgens een empirisch onderzoek uit. Om mijn doelgroep zo goed mogelijk te begrijpen en een inzicht te krijgen in hun ervaring met voornoemde omgevingselementen, bezocht ik twee bestaande woonzorgcentra waar ik telkens gesprekken had met vier bewoners. Hier ontdekte ik aan de hand van interviews hoe de bewoners denken over de elementen, wat ik als inspiratie kan gebruiken, verbeteren en versterken. Verder nam ik ook enkele enquêtes af bij verplegers en bezoekers van verschillende woonzorgcentra. Aan de hand van deze bekomen informatie zette ik, in functie van het subjectieve aspect van welzijn, eerder genoemd geluksmodel om naar specifieke concepten binnen het woonzorgcentrum.
Omdat mijn ontwerp zich zal vormen in het kader van een herbestemming van de site van het kasteel Sterckshof, onderzocht ik alsook de historie en huidige situatie van dit gebouw en het domein. Op deze manier heb ik over zowel mijn functie als de implementering hiervan op het kasteeldomein voldoende informatie om de twee onderdelen vlot in mekaar te laten overlopen. Zo kon ik zelf van start gaan met het creëren van een comfortabele, huiselijke sfeer waar het welzijn van ouderen centraal staat. Een plaats waar ze de kans hebben om een nieuwe thuis te vinden en gelukkig te kunnen zijn, in een omgeving die hen de mogelijkheid geeft te floreren.

2

Inleiding

Enkele jaren geleden ging ik regelmatig mijn grootvader bezoeken die toen in een woonzorgcentrum verbleef. Hoe meer ik daar kwam, hoe meer ik het interieur van dit gebouw in vraag ging stellen. De sfeer, geuren, kleuren, functionaliteit… Aangezien de mensen die hier verblijven onze ouders en grootouders zijn, mensen waar we veel aan te danken hebben en die ons nauw aan het hart liggen, vind ik het van groot belang om voor hen te doen wat zij voor ons deden: een thuis creëren. Als ik terugdenk aan het rusthuis waar mijn opa woonde kan ik constateren dat dit hier niet het geval was. De ruimtes gaven me een onaangenaam gevoel dat eerder aansloot bij een ziekenhuis dan bij een woonplaats. Sindsdien is het mijn droom om plaatsen te creëren waar ouderen zich thuis voelen en kunnen floreren in een omgeving die hen ondersteunt, maar tegelijkertijd het gevoel van vrijheid en comfort bezorgt zoals een thuis ons dat kan geven. Dit is dan ook een van de redenen waarom ik de studie interieurarchitectuur begonnen ben.

Met deze masterscriptie heb ik de kans om mijn ambitie om te zetten in een concreet onderzoek met betrekking tot dit topic, gecombineerd met een eigen ontwerp voor een woonzorgcentrum. Om mijn doel te bereiken breng ik dit idee samen met een andere interesse die ik al jaar en dag heb: geschiedenis.

Geschiedenis en de verhalen die dit met zich meebrengt fascineren mij al heel lange tijd. Boeken, lessen, films, anekdotes van mijn grootouders… Voor alles wat mij iets kan bijleren over vroeger, welke tijd dan ook, ben ik één en al oor. Dit komt niet enkel voort uit een interesse in wat ooit geweest is, maar ook uit de enorme belangstelling voor andere culturen en levenswijzen. Ik hou ervan me te verdiepen in anderen, hen te begrijpen en empathie te koesteren tegenover zowel de mensen als de tradities die ze bewaren. Dit idee heb ik niet enkel over de ontastbare verschijnselen, maar ook over de fysieke nederzettingen die al die verschillende tijden en culturen met zich mee hebben gebracht. Op dit vlak is het wel degelijk de architectuur die al jaren op onze aardbol staat die mij aantrekt. Deze oude gebouwen hebben namelijk geleefd, dragen een zeker verhaal met zich mee dat dikwijls zelfs niet volledig geweten is waardoor er een mysterieuze sfeer rond hangt. Dit gegeven zet onze fantasie aan het werk en geeft ons de mogelijkheid ons te begeven in een andere wereld en ons in te leven in de tijd en mensen die aan het bouwwerk gekoppeld zijn. Door deze factoren heb ik bij de aanvang van mijn studie interieurarchitectuur meteen een nieuwe ambitie gecreëerd: het opnieuw laten leven van karakteristieke bouwwerken waarvan de hoeksteen eeuwen geleden gelegd is.

Tijdens mijn zoektocht naar een gebouw dat aan de ene kant gepast is voor het plaatsen van een woonzorgcentrum en aan de andere kant het karakter heeft dat ik zoek in architectuur, kwam ik terecht bij het kasteel Sterckshof in Deurne. Het gebouw, waarvan de vermeldingen dateren uit de 13de eeuw, is gelegen in een park vol groen maar situeert zich tegelijk ook vlak buiten de stad Antwerpen. Zo is het een plek waar het aangenaam vertoeven is in de natuur met alsook de stad binnen handbereik. Aangezien een woonzorgcentrum en alle noden en normen die dit met zich meebrengt in se niet kan ondergebracht worden in een gebouw van zovele jaren oud, kwam ik samen met mijn projectbegeleider overeen een woonzorgcentrum te bouwen op het kasteeldomein. Op deze manier kunnen we de gehele site herbestemmen en laten heropleven, alsook een plaats creëren waar ouderenzorg centraal staat.

In deze scriptie onderzoek ik het verband tussen geluk en interieur in het kader van ouderenzorg. Met het ouder worden komen verschillende zaken naar boven die zowel fysiek als mentaal voor verminderd functioneren kunnen zorgen. Dit gaat op zijn beurt gepaard met een verlaagd gevoel van zelfstandigheid, veiligheid, sociale omgang enzovoort. Deze factoren zijn zowel objectief als subjectief van karakter. Aan de hand van bepaalde ontwerp gerelateerde ingrepen die de gezondheid ondersteunen kunnen we bijdragen aan het objectief welzijn van ouderen, en op deze manier de levenskwaliteit verhogen. Als we daarnaast ook rekening houden met de invloed die de gebouwde omgeving heeft op het subjectief welzijn van mensen, creëren we ruimtes die ouderen helpen om hier gelukkig te zijn en te floreren.
Met mijn onderzoek en ontwerp wil ik een zo breed mogelijke doelgroep bereiken. Daarom spits ik mij toe op zowel ouderen die weinig tot geen fysieke en/of mentale problemen ervaren, als ouderen die hier wel mee te maken hebben.

Mijn einddoel is om een plek te verwezenlijken die ouderen ondersteunt, maar hen ook het aangename gevoel van een thuis geeft. Een omgeving die hen, ondanks het verlaten van hun echte thuis, gelukkig kan laten voelen.

2.1 | Onderzoeksvraag

'Hoe kan het interieur van een woonzorgcentrum het geluk en welzijn van zijn bewoners bevorderen?'

2.2 | Methodologie

Deze scriptie bevat vier delen: een literatuurstudie, een empirisch onderzoek, een uiteenzetting over het Sterckshof en tot slot mijn eigen concept en ontwerp. In de literatuurstudie (hoofdstuk 3) onderzoek ik een aantal interieur-gerelateerde omgevingselementen die ook van toepassing zijn op ouderenzorg, en hoe ik die als interieurarchitect kan beïnvloeden. Daarnaast analyseer ik een bestaand geluksmodel – "Model of Psychological Well-Being, Carol Ryff (1989) – en zet ik dit om naar een model dat toegepast is op mijn doelgroep, namelijk ouderen. Vervolgens analyseer ik alle elementen in een empirisch onderzoek (hoofdstuk 4). Ik ben langsgegaan bij twee woonzorgcentra die erg verschillen ten opzichte van mekaar: het Nethehof (1995) en Ter Vest (2014) beide gelegen in Balen. Tijdens mijn bezoeken aan deze centra heb ik verschillende bewoners bevraagd om hun meningen en ervaringen met mij te delen. Verder sprak ik ook met de directeur van Ter Vest, en een paar verplegers van elk centrum. Hoofdstuk 5 handelt over de geschiedenis van de site van het Sterckshof, om zo goed te begrijpen in welke omgeving ik aan het werken ben.
Ten slotte bundel ik alle kennis die ik verworven en vertaald heb in een eigen concept en ontwerp voor een woonzorgcentrum op de site van het Sterckshof in Deurne (hoofdstuk 6).

Afb. 4 Lachend koppel

3

Literatuuronderzoek

3.1 | Inleiding: welzijn in ouderenzorg

Het begrip 'welzijn' omvat zowel een objectief als een subjectief aspect. Beide termen worden gebruikt onder respectievelijk de noemers 'objectief welzijn' en 'subjectief welzijn'. Om een optimaal niveau van welzijn te bereiken is het belangrijk deze twee opzichten te kunnen onderscheiden, en op die manier een zo goed mogelijke samenwerking van indicatoren te creëren.

Objectief welzijn kan beschreven worden als een combinatie van zaken die materieel welzijn en levenskwaliteit definiëren. Deze begrippen kunnen bepaald en beïnvloed worden door factoren zoals het niveau en de stabiliteit van het inkomen, de levensomstandigheid, de kans op onderwijs, de kwaliteit van de sociale en natuurlijke omgeving, veiligheid en de kans om sociale en burgerlijke rechten en noden te realiseren (Alatartseva & Barysheva, 2015). Subjectief welzijn kan daarentegen omschreven worden als de interne subjectieve ervaring van een individu (Alatartseva & Barysheva, 2015).

De twee termen lopen echter dikwijls in elkaar over. Zo kan iemand die optimale objectieve omstandigheden heeft dit toch op een negatieve manier ervaren, en zich dus evenzeer ongelukkig voelen (Petermans & Pohlmeyer, 2014). Daarom is het belangrijk dat er niet enkel gefocust wordt op het verbeteren van de omgeving, maar ook op de ervaring van mensen. Omdat het mijn doel is het geluk en welzijn van ouderen in de residentiële zorg te verbeteren, wil ik dus beide elementen integreren in mijn onderzoek. In wat volgt analyseer ik een aantal omgevingselementen die ik als interieurarchitect kan beïnvloeden en optimaliseren. Deze elementen zijn vooral objectief maar kunnen elk ook vanuit een subjectief oogpunt ervaren worden. Op deze manier kan ik ouderen de kans geven in een zo aangenaam en comfortabel mogelijke omgeving te leven. Om een zo groot mogelijke invloed te hebben op het geluk en het subjectief welzijn van de bewoners, onderzoek ik in het volgende deel hoe ik aan de hand van de gelukstheorie van Carol Ryff concrete ontwerpconcepten kan uitwerken hieromtrent.

Afb. 5 Verzorgende handen

3.2 | Omgevingselementen die het welzijn beïnvloeden

Allereerst verdiepen we ons in de tastbare omgeving. Hier is het de bedoeling om aan de hand van verschillende fysieke interieurelementen het comfort, welzijn en de levenskwaliteit van bewoners te kunnen optimaliseren. Aan de hand van onderzoek en eigen ervaring koos ik een aantal belangrijke omgevingsfactoren uit die ik als interieurarchitect kan beïnvloeden en die bovendien van toepassing zijn in de ouderenzorg. Hiervoor zocht ik relevante interieur-gerelateerde parameters in verband met de beleving van gebruikers. Ik koos een document van het Vlaams Ergotherapeutenverbond om me op te baseren, namelijk een deel van het Jaarboek Ergotherapie van 2017 dat handelt over "De invloed van fysieke omgevingselementen op het welzijn en de autonomie van ouderen (met dementie)" (L. Vanthomme, 2017, p. 1-37). Daarnaast nam ik ook enkele elementen mee waarrond we gewerkt hebben tijdens een masterclass in februari 2018. Hier was het eveneens het doel om door middel van aanpassingen aan het interieur zoveel mogelijk comfort te bereiken voor de gebruikers. De parameters die ik belicht in mijn onderzoek zijn de 'comfortaspecten' die we tijdens deze opdracht gebruikten (www.comforttool.be, 2017).

In dit hoofdstuk onderzoek ik elk element aan de hand van literatuur en bekijk ik hoe ik deze als inspiratie kan gebruiken, verbeteren en/of innovatief kan toepassen in functie van mijn doelgroep.

Afb. 6 Gekaderd zicht

Oriëntatie

Weten waar je bent en hoe je een andere plaats kan bereiken is een belangrijke factor in verband met comfort. Als het gaat over interieur is dit zeker en vast een belangrijk aspect om als ontwerper mee te nemen, aangezien wij hier een actieve invloed op kunnen uitvoeren door middel van bijvoorbeeld signalisatie, of evenzeer een intuïtief logische opbouw en indeling van ruimtes. Op jongere leeftijd kan dit gegeven al voor vervelende situaties zorgen, maar op latere leeftijd kan dit ook een gevoel van onbekwaamheid teweegbrengen wat een lager zelfbeeld en dus een gevoel van ongeluk veroorzaakt. Onderzoek wijst uit dat voor ouderen het gegeven van 'mastery' erg belangrijk is, i.e., het 'meester zijn' over een bepaalde situatie (Kempen, 2009; Kempen & Deeg, 2010). Daarom is het van groot belang om hier voldoende aandacht aan te besteden in het ontwerp van woonzorgcentra. Hoeken en kruispunten kunnen bijvoorbeeld best zoveel mogelijk vermeden worden, en belangrijke plaatsen zouden zo zichtbaar mogelijk moeten zijn. Op deze manier wordt onrust voorkomen (Verhaest & Stroobants, 2012). Ook herkenbaarheid is een belangrijk aspect in het zich goed kunnen oriënteren. Repetitieve elementen zijn daarom af te raden aangezien ze niet aan één specifieke plek kunnen gelinkt worden. Herkenningspunten zijn fundamenteel voor het goed vinden van de weg, zeker als het gaat om oudere mensen die het moeilijk hebben met zich te oriënteren. Deze referentiepunten werken het best als ze te onderscheiden zijn in vorm, kleur en eventueel betekenis (Marquardt, 2011). Ook het logisch plaatsen van verschillende functies kan het oriëntatiegevoel bevorderen. Zo is het voor oudere mensen vanzelfsprekend dat keuken en living op elkaar aansluiten, zonder dat daar andere ruimtes tussen gesitueerd zijn (Vanthomme, 2017).

Zichten

Om ervoor te zorgen dat iemand zich niet opgesloten voelt is het van belang zichten te creëren, zowel naar buiten als naar eventueel aangrenzende binnenruimtes. Het ervaren van de ruimte zelf wordt gestimuleerd door zichten doordacht te ontwerpen. Bovendien kan men genieten van de natuur en de buitenwereld van binnen uit, wat het geluk en welbehagen kan bevorderen.
Zicht op natuurlijke elementen is in dit verhaal positiever dan zichten op stedelijke of bouwkundige objecten. Het zien van planten of bomen en vooral water blijkt interessant te zijn en bovendien positieve gevoelens op te wekken die stress onderdrukken en zelfs pijn verminderen (Ulrich, 1984). Volgens onderzoek wijzen meer en meer elementen erop dat er een duidelijke relatie is tussen uitzicht op groen en gezondheid, en dat deze verloopt via het mechanisme van herstel en stress (Kaplan & Kaplan, 1989). Zo zijn er drie soorten herstel te onderscheiden waarvan ten eerste affectief herstel, wat resulteert in de verbetering van iemands stemming. Ten tweede is er sprake van een zeker fysiologisch herstel: positieve effecten op bloeddruk, hartslag, huidgeleiding etc. Ten slotte, van groot belang voor ouderen, is er ook invloed op het cognitieve herstel, wat dus de concentratie bevordert en een gunstig effect heeft op het geheugen (Van den Berg & Winsum Westra, 2006).

Aanpasbaarheid

Als mensen van een bepaalde plaats hun thuis willen maken, moet die plaats zo gemaakt zijn dat het mogelijk is deze voldoende naar eigen hand te kunnen zetten. Vooral het toevoegen van eigen elementen is belangrijk. We noemen een plek namelijk onze thuis niet enkel door herinneringen en de aanwezigheid van personen, maar ook door bepaalde objecten waar waarde aan gehecht wordt. Daarom moet het mogelijk zijn voor ouderen in woonzorgcentra om bijvoorbeeld hun eigen meubels en decoratie mee te brengen. Op deze manier wordt het gevoel van huiselijkheid en dus ook comfort erg verhoogd.

Privacy

Ondanks het feit dat we het als aangenaam ervaren om in gezelschap te vertoeven, is het voor de meeste mensen ook zeer belangrijk om tijd te maken voor zichzelf. Zeker in de wereld van vandaag, waar we leven onder een steeds groter wordende werkdruk en bereikbaarheid, is het van belang om zich af en toe terug te trekken om op zichzelf te zijn. Ook hier speelt interieur weer een rol. Zo wordt privacy namelijk vaak gezocht in een bepaalde ruimte in het gebouw waar men zich op zijn gemak voelt, een ruimte die men beschouwd als een eigen plaats. Ook hier is het dus van groot belang dat deze bepaalde ruimtes het thuisgevoel kunnen ondersteunen, en dat het bovendien mogelijk is om zich hier te kunnen terugtrekken zonder gestoord te worden door externe factoren.

Materiaal

Over het effect van materialen is er nog niet veel onderzoek gevoerd. Wel zijn er op vlak van ouderenzorg verschillende suggesties in het kader van veiligheid. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk om op gebied van vloeren materialen te kiezen die eerder zacht zijn en niet schuiven. Verder heeft materialisatie ook een opvallend subjectief aspect. Iedereen heeft zijn eigen voorkeur als het aankomt op het kiezen van materialen binnen de woning. Nochtans kunnen er in het algemeen, zoals bij kleur, enkele opvattingen gedaan worden over bepaalde sferen die gecreëerd worden door het gebruiken van bepaalde materialen.

Valpreventie en veiligheid

Vooral bij werken met ouderen is het belangrijk om het interieur zo te ontwerpen dat de kans op struikelen en vallen miniem is. Hierbij kan gelet worden op kwaliteiten van materialen – het al dan niet schuiven van een vloer – maar kunnen ook elementen toegevoegd worden bij wijze van steun zoals de aanwezigheid van een leuning tegen de muren van een gang. Ook moeten we erop attent zijn dat bepaalde zaken niet aanwezig zijn zoals bijvoorbeeld tapijten en trappen, en dat de verlichting optimaal is.
Verder zijn er ook dingen die de bewoners zelf kunnen doen zoals het gebruiken van een rollator, rolstoel of looprek. Maar ook hier heeft de interieurarchitect weer invloed. Deze zaken hebben namelijk plaats nodig om opgeborgen te worden, en dit op een manier dat ze niet in de weg staan en tegelijk makkelijk bereikbaar zijn.
Veiligheid is echter niet enkel toegespitst op interieurelementen zelf. Zo is het bijvoorbeeld ook belangrijk dat trappenhallen en uitgangen naar buiten op een bepaalde manier worden afgesloten, zodat mensen die aan een vorm van dementie lijden niet onbegeleid naar buiten gaan.

Licht

Daglicht

Licht is de basis voor het waarnemen van alles wat zich rondom ons bevindt. Zonder licht zouden we niet hetzelfde kunnen functioneren, zowel fysiek als mentaal. Dit laatste is vooral voor daglicht van toepassing. Het geeft ons niet alleen het meest waarheidsgetrouwe beeld van bijvoorbeeld kleuren, maar heeft ook een sterke invloed op ons bioritme en ons gevoel van oriëntatie (Rommel & De Clercq, 1998). Daglicht geeft ons namelijk een idee van het tijdstip van de dag, het seizoen, en de plaats waar men zich bevindt.
Zonlicht heeft bovendien een positieve invloed op ons humeur, waardoor dit ons geluksgevoel kan bevorderen (Rommel & De Clercq, 1998). Om zoveel mogelijk daglicht binnen te laten worden er best zo veel mogelijk ramen voorzien. Hier moet wel rekening gehouden worden met andere factoren die deze raamopeningen met zich meebrengen. Bijvoorbeeld de bijkomende zonne- en warmtewering mag hier natuurlijk niet vergeten worden. Ook moet men oppassen bij het implementeren van ramen tot op de grond in woonzorgcentra, aangezien dit voor dementerenden een onduidelijke grens van binnen naar buiten kan zijn (Verhaest & Stroobants, 2012).

Kunstlicht

In de periodes wanneer we niet op daglicht kunnen rekenen moet er natuurlijk de nodige kunstverlichting voorzien worden. Zeker in woonzorgcentra moeten er voldoende lichtpunten zijn om een zo veilig mogelijke omgeving te creëren voor de bewoners. Hier kan ook gebruik gemaakt worden van kleuren en vormen om zo een positieve invloed te hebben op de oriëntatie. Mensen worden namelijk aangetrokken tot licht (Rommel & De Clercq, 1998). Als er 's avonds in huis verschillende lichten branden, waarvan één ruimte sterker verlicht is dan de andere, zullen mensen naar die meest verlichte ruimte willen gaan. Als men op deze manier 's nachts het toilet verlicht – al dan niet volgens een bepaalde kleur of vorm – zullen dementerende mensen deze sneller vinden. Ook voor het personeel in woonzorgcentra is het een belangrijk aspect om voldoende licht te hebben. Bijvoorbeeld tijdens het bereiden van medicatie of het verzorgen van bewoners is het van fundamenteel belang dat men voldoende kan zien en zo minder snel fouten maakt.
Tegenwoordig houdt men zich ook bezig met het zo goed mogelijk nabootsen van natuurlijk licht. Zo zijn er nachtlampen die 's ochtends langzaam sterker gaan branden om zo het natuurlijke opgaan van de zon te imiteren en mensen op een intuïtieve manier wakker te laten worden, een voorbeeld hiervan is 'Wake-up Light' van Philips. Een ander systeem dat heel goed van toepassing kan zijn in woonzorgcentra is HealWell van Philips. Dit verlichtingssysteem is gebaseerd op het circadiaans ritme van de mens en heeft zo een positieve invloed op het slaapritme, het welbehagen en het genezen. Bovendien geeft het voldoende licht, zodat verzorgers hun werk goed kunnen uitvoeren.

Afb. 7 Healwell - Philips

Temperatuur

Het spreekt voor zich dat het van groot belang is voor ons comfort dat we een aangename temperatuur ervaren. Het mag niet te warm zijn, maar ook niet te koud. In de winter is het dus belangrijk dat er voldoende verwarmde ruimtes voorzien worden en in de zomer het omgekeerde. Omdat dit voor iedereen anders is, is het natuurlijk vanzelfsprekend dat de temperatuur in de privé kamer van elke bewoner apart te regelen is.
Hier spreken we al van actieve verwarmings- en koelingsmaatregelen. Vooreerst moeten we echter de gebouwschil zo ontwerpen dat er zoveel mogelijk warmte en koude wordt buitengehouden door middel van isolatie, zonnewering etc. Als er bijvoorbeeld veel beglazing wordt voorzien moet er ook rekening gehouden worden met de nodige warmtewering. Vervolgens kan er gekeken worden naar passieve koeling (topkoeling, nachtventilatie…) om zo eventuele actieve koeling minimaal te houden (Agentschap Zorg & Gezondheid, 2017).

Intuïtieve bediening

Als interieurarchitecten kunnen we ook bijdragen aan het makkelijk bedienen van interieurelementen. Dit kunnen we doen door bepaalde oplossingen en producten te kiezen. Een oplossing kan zijn om een schuifdeur te gebruiken in plaats van een draaideur. Ook bijvoorbeeld het opendraaien van een kraan kan vergemakkelijkt worden door het toepassen van kranen met sensoren. Voor rolstoelgebruikers en mensen die iets minder mobiel zijn, is het van zeer groot belang dat er voldoende aandacht besteed wordt aan deze ingrepen. Ook mensen met een mentale beperking hebben dit hard nodig. We moeten ervoor zorgen dat het gebruik intuïtief is, en dus makkelijk te begrijpen voor iedereen.

Luchtkwaliteit

De lucht die we inademen heeft een grote invloed op ons gevoel van comfort. Bij te droge of te vochtige lucht merken we dat we een droge keel krijgen en moeten hoesten, of kortademig kunnen worden. Dit is allicht een ervaring die vermeden moet worden, zeker als het gaat om ouderen die mogelijk al ademhalingsproblemen hebben. Buiten een gevoel van comfort beïnvloedt onze ingeademde lucht ook effectief de gezondheid. Zo is er bijvoorbeeld het aandeel fijn stof in de lucht dat door mensen opgenomen wordt en vervolgens voor gezondheidseffecten kan zorgen zoals ziektes van de luchtwegen en longen, het hart en de bloedvaten (Gezondheid & Milieu, z.j.).
De inrichting van het interieur heeft een aanzienlijke invloed op de luchtkwaliteit binnenshuis. Zo moet er bijvoorbeeld gekeken worden naar welke materialen men gebruikt. Deze zouden namelijk een zo laag mogelijke VOS-emissie moeten hebben. VOS is de afkorting voor vluchtige organische stoffen en een overkoepelende term voor een verzameling van gasvormige stoffen, die vooral opgebouwd zijn uit koolstof- en waterstofatomen. Deze zijn vaak slecht voor de gezondheid en/of het milieu (Vlaamse Milieumaatschappij, z.j.).
Ook ventilatie is een onmisbaar element in onze woningen. Doordat we meer en meer luchtdicht bouwen zijn er steeds minder luchtstromen van binnen naar buiten en andersom. De lucht die we binnen inademen wordt dus in principe nooit ververst, waardoor de lucht binnen vaak slechter is dan buiten (Gezondheid & Milieu, z.j.). Daarom is het in eerste instantie belangrijk dat er voldoende raamopeningen zijn zodat er rechtstreeks vervuilde lucht met verse lucht kan uitgewisseld worden. Dit is echter niet voldoende: ventilatie blijft essentieel voor een goede luchtkwaliteit binnenshuis.
Volgens een studie van NASA is het evenzeer belangrijk om het interieur te voorzien van lucht-filterende planten. Deze neutraliseren bepaalde giftige stoffen die zich binnen bevinden, en helpen dus mee aan de verbetering van de luchtkwaliteit binnenshuis.

Sociale interactie

In verschillende onderzoeken is reeds bevestigd dat er een verband is tussen sociale contacten en geluk. Zo blijkt dat mensen die socialer zijn en dus sterke sociale en romantische relaties hebben, gelukkiger zijn dan mensen die meer introvert zijn (Walburg, 2008). Bovendien hebben niet alleen onze directe relaties een grote invloed op ons geluk, maar ook buren, vrienden, collega's en zelfs vrienden van vrienden. Uit onderzoek blijkt dat als we een directe vriend hebben die gelukkig is, wij zelf 15% meer kans hebben op ons vrolijk voelen (Christakis & Fowler, 2011).
Aangezien sociale interactie een aanzienlijk aandeel heeft in ons geluk, is het dus essentieel om deze factor te stimuleren. Dit kan op verschillende schalen in een woonzorgcentrum: zowel in het ontwerp van de privé kamer van de bewoners als in de inrichting van de gemeenschappelijke ruimtes. In hun eigen kamer is het belangrijk dat mensen hun familie en vrienden kunnen ontvangen. Op deze manier ervaren ze hun directe sociale contacten optimaal waardoor het geluksgevoel sterk verhoogd kan worden. Maar ook de gemeenschappelijke leefruimtes hebben de vereiste aandacht nodig, zodat bewoners daar hun andere contacten kunnen onderhouden en er sociale activiteiten kunnen georganiseerd worden.

‘Family and friendships are two of the greatest facilitators of happiness.’

John C. Maxwell

Afb. 8 Lachende vrouw in rolstoel

Toegankelijkheid

De dag van vandaag is het vanzelfsprekend dat elk openbaar gebouw voorziet in de toegankelijkheid voor alle mensen. Hiermee wordt bedoeld dat mensen die een bepaalde zorgnood hebben hetzelfde gemak ervaren in het gebruiken van het interieur als mensen die geen specifieke noden hebben. Zeker bij het ontwerpen van een woonzorgcentrum is dit niet weg te denken. Zo moeten er bijvoorbeeld voldoende liften aanwezig zijn zodat iedereen zich moeiteloos tussen verschillende verdiepingen kan verplaatsen. Verder moet er in het algemeen voldoende ruimte zijn om te bewegen, zodat bijvoorbeeld mensen met een rollator makkelijk door kunnen. Ook trapjes en drempels kunnen dus best zoveel mogelijk vermeden worden.
De term toegankelijkheid kan ook breder bekeken worden. Zo moeten we in dit geval niet enkel focussen op fysieke beperkingen, maar ook mentale. Het interieur van een woonzorgcentrum moet namelijk ook toegankelijk zijn voor mensen die mentale problemen hebben, zodat zij evenzeer optimaal gebruik kunnen maken van alle ruimtes. Verder is het niet enkel voor de bewoners zelf, maar ook voor verzorgend personeel van groot belang dat ze alle ruimtes makkelijk kunnen bereiken en gebruiken. Op deze manier wordt de zorg zelf tot een optimaal niveau gebracht waardoor het comfort van de bewoner stijgt.

Geluid

Het controleren van de akoestiek in ruimtes waar veel mensen samenkomen is een heuse uitdaging. Dit is echter enorm belangrijk, aangezien er op een aangename manier moet kunnen gecommuniceerd worden met elkaar. Op een plaats waar ouderen wonen is dit eens zo cruciaal, aangezien hier mensen verblijven die mogelijk al gehoorproblemen hebben. Elkaar goed kunnen verstaan is enerzijds fundamenteel voor een goede verzorging, en anderzijds erg relevant voor het onderhouden van sociale contacten en het uitvoeren van activiteiten.
Ook op de privékamer van bewoners mag er geen geluidsoverlast zijn. Als mensen overdag een dutje willen doen, 's avonds willen gaan slapen of simpelweg van een boek willen genieten, is niets onaangenamer dan gestoord worden door geluidsoverlast. Daarom is het belangrijk dat ook in de gangen waar de kamers op uit komen voldoende gewerkt wordt naar een akoestisch voordelig ontwerp. Onderzoek heeft al uitgewezen dat mensen die in een stedelijke omgeving wonen en dus langdurig aan geluid worden blootgesteld, meer lichamelijke en psychische kwalen vertonen dan mensen die in een meer landelijke omgeving leven (Goossen, van Winsum-Westra & van der Wulp, 2007). Als men daarentegen aanhoudende stilte rond zich heeft – wanneer er geen ongewenste geluiden zijn – heeft dit juist positieve effecten op mensen. Er is minder sprake van slaapproblemen en men kan beter tot rust komen. Daardoor is geluid ook één van de vele factoren die de kwaliteit van de leefomgeving bepalen (Goossen, van Winsum-Westra & van der Wulp, 2007).

Wandelroutes

Zoals bij de factor natuur al werd vermeld is wandelen zowel goed voor de gezondheid als voor de gemoedstoestand en het ervaren van geluk. Om die reden is het dus niet onbelangrijk om in ontwerpen rekening te houden met wandelroutes, zowel buiten als binnen. In België is het zeker niet vanzelfsprekend om altijd buiten te kunnen gaan wandelen. Daarom kan het heel boeiend zijn om ook het interieur zo te ontwerpen dat er interessante routes ontstaan. Op deze manier kunnen bewoners ook bij slecht weer genieten van een wandeling buiten de vier muren van hun kamer.

Natuur

Zoals in de factor zichten al werd aangehaald heeft natuur een grote invloed op onze gemoedstoestand en gezondheid (Ulrich, 1984; Kaplan & Kaplan, 1989; Van den Berg & Winsum Westra, 2006).
Dit ging echter enkel over het zicht op natuurlijke elementen. Het spreekt dus voor zich dat het zich fysiek bevinden in de natuur een minstens even groot effect heeft op mensen. Tot rust komen is iets persoonlijk, maar in veel gevallen zullen mensen rust vinden in de natuur. We gaan namelijk terug naar de essentie, om zo weer één te worden met hetgeen waaruit we zelf bestaan. Dit fenomeen kan verklaard worden door de term 'biofilia', wat de aangeboren liefde van de mens voor de natuur betekent (Ulrich, 1993). Hierdoor is het eveneens een interessant gegeven om de natuur naar binnen te trekken. Niet enkel aan de hand van zichten die men van binnenuit kan bewonderen, maar ook door middel van fysieke integratie in het interieur. Er kunnen bijvoorbeeld patio's gemaakt worden met plantenbegroeiing, maar ook de aanwezigheid van planten in het interieur is een mogelijke oplossing. Bovendien zorgen deze oplossingen voor respectievelijk meer daglicht en de verbetering van de luchtkwaliteit. Verder is de natuur ook de meest aangename plek om naartoe te gaan als het gaat over wandelen. Daar zijn geen zorgen over vervuilde lucht, geluidsoverlast of het gevaar dat het verkeer met zich meebrengt. Aangezien wandelen op zich een gezonde activiteit is en natuur dit zal stimuleren, is dit op zijn beurt weer een stap richting welzijn en comfort.

Afb. 9 Bloemen en bergen

Kleur

Veel onderzoek heeft uitgewezen dat kleuren een grote invloed hebben op ons en zo dus ook kunnen bijdragen aan een aangenamere ervaring van de omgeving (Dijkstra, 2009). Aan vrijwel elke kleur hebben we een standaard emotie gegeven: blauw is droevig, rood is passioneel en geel is vrolijk. Ook dit is echter een heel persoonlijke kwestie, zeker als we het hebben over wonen voor ouderen. Elke tijd heeft namelijk ook andere opvattingen en trends die veel mensen automatisch overnemen en verkiezen boven andere manieren van werken. Hier is het voordeel dat deze omgevingsfactor een goedkope en makkelijk aan te passen variabele is, waardoor we toch ons best kunnen doen om ook dit element te optimaliseren. Uit onderzoek blijkt dat bepaalde kleuren bepaalde effecten hebben op mensen. Aangezien kleuren invloed kunnen hebben op de gemoedstoestand, blijft het essentieel om dit mee te nemen en zo het geluk van bewoners proberen te stimuleren.

Geur

Zoals in de factor luchtkwaliteit al besproken werd is het van groot belang om voldoende verse lucht binnen te laten. Deze propere lucht gaat volgens ons automatisch gepaard met een frisse geur. Het is voor veel mensen dus voldoende om een luchtverfrisser te plaatsen en zo een aangename geur te ervaren die op zijn beurt gelinkt wordt aan “frisse lucht”. Hier moet er echter opgelet worden. Luchtverfrissers die kunstmatige geuren verspreiden zijn net één van de belangrijkste luchtvervuilers die we binnenshuis hebben. Bijkomend kunnen bepaalde geuren ons een erg oncomfortabel gevoel geven. Daarom is het misschien interessant om de toepassing van geuren in retail ook tot in residentiële woonplaatsen, zoals woonzorgcentra, te brengen. Maar ook dit is weer een betwistingspunt, aangezien elke geur voor iedereen anders wordt opgevat.

Uitgangen

Het lijkt een voor de hand liggend gegeven, maar uitgangen moeten doordacht ontworpen worden. Vooreerst is het allicht zeer belangrijk om voldoende vluchtwegen te hebben die snel en effectief bereikbaar zijn. Zeker op een plaats waar ouderen wonen moet hier veel aandacht aan besteed worden.
Een uitgang is bovendien een zeer relevant element als het gaat om zich comfortabel voelen. Zo zijn er mensen die zich snel benauwd voelen en daardoor de nabijheid van een uitgang nodig hebben ter geruststelling. Als de route naar buiten namelijk een lange en moeilijke weg is, zullen deze mensen daarover piekeren. Dit leidt op zijn beurt tot een onbehaaglijk gevoel, wat het gevoel van geluk dus naar beneden haalt.

3.3 | Geluksmodel van welzijn

In dit onderzoek wil ik erachter komen hoe ik als interieurarchitect invloed kan hebben op het geluk en welzijn van mensen. Aangezien geluk een heel subjectief gegeven is, is het een uitdaging om dit om te zetten naar concrete ontwerpconcepten. Geïnspireerd door en verdergaand op een ander onderzoek (Stevens, Petermans & Vanrie, 2014) vertrek ik vanuit een bestaand geluksmodel: het Model of Psychological Well-Being van Carol Ryff (1989). Aan de hand van literatuuronderzoek pas ik het model aan naar mijn doelgroep. Na empirisch onderzoek wordt dit model op zijn beurt omgezet in concrete ontwerpconcepten, die als hulpmiddel gebruikt kunnen worden bij het ontwerpen van woonplaatsen voor ouderen.

3.3.1 | Positieve psychologie

De wetenschap die zich bezighoudt met het onderzoek naar subjectief welzijn is bekend onder de term 'positieve psychologie'. Sinds het einde van de vorige eeuw houden verschillende psychologen zich bezig met dit onderzoek, wat geleid heeft tot uiteenlopende theorieën en verschillende modellen die geluk proberen te definiëren. Eén van de grondleggers van de positieve psychologie is Martin Seligman. In 2011 publiceerde hij het PERMA-model, theorie over welzijn die uit vijf kernelementen bestaat. (Jimenez, Pohlmeyer, & Desmet, 2015). Dit is het model dat gebruikt werd in de paper 'Converting happiness theory into (interior) architectural design missions' (Stevens, Petermans & Vanrie, 2014). Om verder te gaan op dit onderzoek verdiepte ik me in de positieve psychologie, om zo andere gelukstheorieën te ontdekken.

Op deze manier leerde ik Carol Ryff en haar onderzoek kennen. Aangezien zij ver voor het ontstaan van de positieve psychologie al bezig was met deze wetenschap, trok haar onderzoek me heel erg aan. Bovendien publiceerde ook zij een multidimensionaal model van welzijn, dat zes dimensies van positief psychologisch functioneren bevat: zelfaanvaarding, positieve relaties, autonomie, beheer van leefomgeving, levensdoelen en persoonlijke groei. Met deze dimensies trachtte ze bestaande gelukstheorieën te integreren in één enkel model van welzijn (Jimenez, Pohlmeyer, & Desmet, 2015). In wat volgt, ga ik hier dieper op in.

3.3.2 | Model of Psychological Well-Being

Zelfaanvaarding

Zelfaanvaarding omvat positieve huidige en verleden zelfevaluatie, inclusief acceptatie van goede en slechte kwaliteiten. Samengevat is het de positieve houding die iemand heeft tegenover zichzelf.

Positieve relaties

Deze dimensie betreft het aantal en de kwaliteit van relaties die iemand heeft met anderen. Het heeft betrekking tot hoeveel iemand geeft om het welzijn van anderen, en hoeveel empathie men voor hen voelt.

Autonomie

Autonomie is het gevoel van zelfstandig zijn; hiermee wordt bedoeld dat men onafhankelijk is en getuigd van sterk zelfregulerend gedrag in alle aspecten van het leven. Een persoon die autonomie vertoont evalueert zichzelf aan de hand van persoonlijke normen, en niet aan de hand van de goedkeuring van anderen.

Leefomgeving beheren

Het beheren van de leefomgeving refereert aan iemands capaciteit om zijn leven effectief te sturen, om goed gebruik te maken van externe kansen, en omgevingen te zoeken die in lijn zijn met zijn eigen waarden en normen - en zo dus gepast zijn voor zijn verwezenlijking.

Levensdoelen

Levensdoelen hebben houdt in dat iemand gelooft dat zijn leven betekenis heeft en waardevol is, alsook het hebben van doelen die structuur en richting bieden en vervolgens in staat zijn om te handelen in functie daarvan. Het verleent een gevoel van directheid en bewustzijn.

Persoonlijke groei

Deze dimensie refereert aan zelfrealisatie en de volbrenging van iemands ware potentieel. Het omvat een gevoel van voortgaande ontwikkeling en groei.

Jimenez, Pohlmeyer, & Desmet, 2015

3.3.3 | Aanpassing model

Omdat dit model zeer duidelijk en makkelijk te hanteren is, koos ik ervoor om het te gebruiken in mijn onderzoek. Op basis van dit model wil ik dus ontwerpconcepten creëren om zo als interieurarchitect invloed te kunnen hebben op het welzijn van mensen. Geïnspireerd door het onderzoek van Stevens, Petermans en Vanrie (2014) onderzocht ik elk van de zes elementen aan de hand van literatuur die te vinden is over elk element. Op deze manier kwam ik erachter wat elke pijler inhoudt en wat het specifiek kan betekenen voor ouderen. Zo kon ik uiteindelijk per factor een variant aangeven die toegepast is op mijn doelgroep. Vervolgens is het de bedoeling om na een empirisch onderzoek het bekomen model om te zetten naar concrete ontwerpconcepten.

Om het bestaande model om te zetten naar een variant die toegepast is op ouderen, verdiepte ik me in informatie die te vinden is over elke pijler. Allereerst las ik via verschillende bronnen de specifieke uitleg per element van het model zelf. Aan de hand van deze uitleg zocht ik verder naar bepaalde kernwoorden die gebruikt werden, om zo meer te weten te komen over de specifieke factor. Naarmate ik meer bronnen raadpleegde kwamen er telkens verschillende kernwoorden terug, die ik als kapstok gebruikte om de term om te zetten naar mijn doelgroep. Hiernaast is het resultaat te zien van deze omzetting.

Afb. 10 'Time to be happy'

ZELFSTANDIGHEID	relatieve zelfstandigheid onafhankelijkheid waardigheid individualiteit controle in beslissingen maken bekwaamheid	BEKWAAMHEID
LEEFOMGEVING BEHEREN	competentie gevoel van controle contexten creëren / kiezen	CONTROLEGEVOEL
PERSOONLIJKE GROEI	(ego-) ontwikkeling verbetering nieuwe ervaringen	NIEUWE ERVARINGEN
POSITIEVE RELATIES	sociale steun sociaal netwerk informele sociale activiteiten woonsituatie	SOCIALE INTERACTIE
LEVENSDOELEN	individuele mogelijkheden betekenis verantwoordelijkheid sociale relaties toewijding spiritualiteit	TOEWIJDING STIMULEREN
ZELFAANVAARDING	zelfkennis zelfontplooiing mindfulness	ZELFACTUALISATIE

Afb. 11 Model vertaald naar aangepast model voor ouderen

4

Empirisch onderzoek

4.1 | Inleiding

Aan de hand van dit onderzoek wil ik uiteindelijk een ontwerp realiseren dat optimaal is op vlak van de beleving en het welzijn van mijn doelgroep. Om dit te bereiken is het belangrijkste aspect van deze studie de input en het goed begrijpen van de mensen waarvoor ik aan het ontwerpen ben. Daarom wil ik me levendig verdiepen in bestaande woonzorgcentra en vooral in de gedachten en ervaringen van de mensen die er wonen. Op deze manier kan ik een welgevormd idee krijgen van de stand van zaken en zo bekijken wat een inspiratie kan zijn en wat beter kan.

Ik koos ervoor om twee woonzorgcentra uit te buurt te bezoeken: het Nethehof en Ter Vest, allebei gelegen in Balen. Het Nethehof zat al vanaf het begin in mijn hoofd, aangezien dit het rusthuis is waar mijn opa gewoond heeft. Toen ik tijdens mijn literatuurstudie erachter kwam dat Ter Vest in Balen ontworpen is door OSAR-architecten, een bureau dat actief bezig is met innoveren in de ouderenzorg, leek mij dit een ideale plaats om naast het Nethehof te analyseren. Het zijn op deze manier namelijk twee tegengestelden: het Nethehof staat er al sinds 1995 en werkt zoals een standaard rusthuis uit die tijd: een grote blok met lange gangen waar alle kamers op uitkomen. Ter Vest daarentegen werkt volgens een heel ander concept: het centrum bestaat uit zes verschillende woningen waar elk ongeveer 17 bewoners huizen: de woonruimtes zijn beneden, de slaapkamers zijn boven. Op deze manier creëert men een huiselijke omgeving met een meer persoonlijke sfeer.
Verspreid over vier dagen ben ik deze woonzorgcentra gaan bezoeken en heb ik telkens met twee bewoners gepraat. Mijn focus lag vooral op de omgevingselementen die ik tijdens mijn literatuurstudie heb bestudeerd. Bij enkele mensen polste ik ook naar de subjectieve parameters van het geluksmodel dat ik onderzocht heb. Dit leek echter een veel moeilijker onderwerp om relevante antwoorden op te krijgen, dus besloot ik aan de hand van de gesprekken op zich te analyseren hoe de subjectieve beleving verbeterd kan worden. Op het einde van dit hoofdstuk zet ik op basis van de gesprekken de subjectieve elementen van het onderzochte geluksmodel (Ryff, 1989) om naar concrete ontwerpconcepten die ik vervolgens toepas in mijn eigen ontwerp.

Omdat zowel de verzorgende verpleging als de familie en vrienden van bewoners evenzeer belangrijke stakeholders zijn, polste ik ook naar hun mening aan de hand van gesprekken en enquêtes. Hier ga ik echter niet verder op ingaan in deze scriptie. Deze beslissing heb ik genomen omdat de kern van mijn onderzoek de beleving en het welzijn van de bewoners is. Wel hebben deze betrokkenen een belangrijke invloed. Zowel de verpleging als bezoekers maken fundamenteel deel uit van het welzijn van de bewoners. Ik neem alle informatie die ik gehaald heb uit de gesprekken en enquêtes mee in de uitwerking van mijn ontwerp.

4.2 | Analyse van de omgevingselementen aan de hand van de beleving van de bewoners

4.2.1 | Methode

Aan de hand van dit empirisch onderzoek wilde ik erachter komen hoe het leven van de bewoners van deze woonzorgcentra eruitziet. Vooral wilde ik te weten komen hoe zij alle fysieke interieurelementen persoonlijk ervaren, wat hun verwachtingen en wensen zijn hieromtrent en in welke omstandigheden zij meer of minder comfort ervaren. Deze informatie heb ik verzameld door verschillende gesprekken te voeren op basis van de omgevingselementen uit de literatuurstudie. Ik praatte met acht bewoners waarvan vier mensen in het Nethehof verblijven en vier in Ter Vest wonen. In het Nethehof zijn er twee afdelingen: enerzijds het gelijkvloers en de tweede verdieping, waar ouderen verblijven die mentaal en fysiek relatief goed functioneren, en anderzijds de eerste verdieping, waar hoofdzakelijk licht tot zwaar dementerende mensen wonen. Om mijn gehele doelgroep te dekken heb ik dus twee mensen gesproken die op het gelijkvloers gehuisvest zijn, en twee mensen die op de afdeling voor dementerenden verblijven. Omdat er op dit verdiep niet enkel mensen met dementie of een andere beperking wonen vond ik met behulp van de verpleging twee personen die me zeker goed te woord zouden kunnen staan. Op deze manier ontving ik degelijke input van bewoners die leven op een afdeling voor dementerenden, en zo het meest waarheidsgetrouwe beeld kunnen scheppen van het leven daar.

Afb. 12 Ter Vest: zicht op vijver

Zichten

Op vlak van zichten is er een unaniem standpunt, namelijk zicht op beweging. Men vindt het het meest aangenaam om naar buiten te kunnen kijken en dingen te zien gebeuren: verkeer, mensen die passeren… Zo zitten er in de zomer bijvoorbeeld regelmatig mensen buiten aan de voorkant van het Nethehof, dit is voor de bewoners die aan die kant zitten een fijn schouwspel om waar te nemen. Dit woonzorgcentrum ligt bovendien vlak naast een plaatselijk vliegveldje, ook dit is wellicht een positieve factor als het gaat over zicht op beweging.
Stille natuur lijkt hier minder begeerd. Uitkijk op een waterpartij daarentegen wordt wel geapprecieerd, en ook diertjes worden heel erg graag gezien. In Ter Vest is er vanachter bijvoorbeeld een vijvertje waar al eens eendjes op zitten, ook dit blijkt een aangenaam zicht te zijn voor de mensen die aan deze kant van het centrum verblijven. Natuur blijkt uiteindelijk niet volledig te worden afgeschreven, ook dit is iets dat veel mensen duidelijk wel naar waarde schatten. Maar wat ook in het zicht op natuur weer terugkomt is de aanwezigheid van beweging, dit is dus een zeer belangrijke factor als het aankomt op het uitzicht vanuit de kamer.

Oriëntatie

De bewoners van het Nethehof vinden doorgaans heel goed de weg. Vanaf het begin van hun verblijf was de indeling van het gebouw heel duidelijk en hebben ze nooit problemen of moeilijkheden ondervonden om zich te oriënteren, mede doordat het gebouw uit duidelijke gangensystemen bestaat. Ook in Ter Vest wordt dit op een goede manier ervaren. Hier worden er, als er een nieuwe bewoner is, pijlen gehangen met de naam van de persoon in kwestie op. Op deze manier kan men de weg naar hun kamer dadelijk goed vinden zonder verloren te lopen. Ik sprak in dit woonzorgcentrum ook met een vrouw die volledig blind is. Ook zij heeft het altijd relatief makkelijk gehad met oriëntatie, waardoor duidelijk wordt dat de indeling van dit centrum vrij logisch en intuïtief is.

Privacy

Op het gelijkvloers van het Nethehof lijkt dit in orde te zijn aangezien het niet gebeurt dat mensen zomaar de kamers binnenlopen. Als de bewoners aan de straatkant geen inkijk willen kunnen ze de zonnewering naar beneden doen, zo kan er niemand binnen kijken maar kunnen zij wel nog steeds naar buiten zien. Op de eerste verdieping daarentegen, net zoals in Ter Vest, gebeurt het wel regelmatig dat er andere bewoners die dementerend zijn de kamer komen binnenlopen. Dit wordt wel als onaangenaam ervaren, vooral omdat de bewoners zelf de mensen meestal niet weer weg kunnen sturen. Dan wordt de verpleging gebeld, die deze mensen begeleiden naar hun eigen kamer.
Als het gaat over de leefruimtes en zelfs het babbelen in de deuropening van de kamer, dan zijn ze wel heel positief over openheid. Het is duidelijk dat mensen het aangenaam vinden om veel dynamiek te hebben en samen te leven, zolang ze hun eigen plaatsje maar hebben om zich te kunnen afzonderen.

Aanpasbaarheid

In het algemeen vinden mensen het fijn dat ze iets persoonlijks kunnen meebrengen, maar dit hoeft niet per se van alles en nog wat te zijn. Het blijkt voldoende voor vrijwel iedereen om een paar kastjes, een armstoel en eventueel een eigen bed mee te nemen. Ook kreeg ik te horen dat een grotere kamer waar dan misschien meer in zou passen niet positiever zou zijn, daar zou men zich verloren voelen. Zolang het gezellig kan gemaakt worden en de belangrijkste persoonlijke spullen opgebergd kunnen worden is het in orde voor hen.
Als de vraag gesteld wordt of men de gehele kamer liever zelf zou inrichten krijg ik hier wel een positief antwoord op. Het is dan niet essentieel dat de meubels eigen bezittingen zijn, maar vooral dat men zelf volledig de hand kan leggen op het interieur van de kamer. Aan de andere kant sprak ik met iemand die de kans had zowat de hele kamer zelf in te richten en bekleden, maar in deze kamer was bijna niets gedaan waardoor het daar vrij kil was. Tijdens het gesprek leek het erop dat ze zelf niet goed wist hoe ze het zou moeten doen, ook dit is een belangrijk aspect om mee te nemen in mijn onderzoek.

Afb. 13 Ter Vest: kamer

Materiaal

In beide woonzorgcentra worden de materialen gemiddeld beoordeeld. Zo waren enkele bewoners van het Nethehof tevreden met de materialen, maar hoorde ik wel van één van hen dat de vloer (tegelvloer) te glad was waardoor ze dikwijls uitschoven. Ook zei één van de bewoners dat het "geen mooie vloer" is, maar dat dat voor haar geen probleem is. In Ter Vest was dit in het algemeen ook in orde, maar krijg ik wel van iedereen de opmerking dat het door het veelvuldig gebruik van de ramen te hard opwarmt in de kamers. Bovendien hebben ze als zonnewering enkel een dun gordijntje dat ook nog eens te donker is van kleur en dus ook het licht buiten houdt.

Valpreventie en veiligheid

Hier heeft in het algemeen niemand last van drempels of trappen die een hindernis vormen. Ook de lift wordt als heel makkelijk ervaren, het werd zelfs verwoord als "de bus nemen".
Wel zijn er heel wat bewoners die al eens gevallen zijn. Eén van deze voorvallen gebeurde met uit bed te stappen op een bedmat, de mat schoof weg waardoor de bewoner op haar rug viel. Ook een andere situatie vormde zich door uit bed te stappen. Dit had niets te maken met fysieke factoren die er waren, wel met elementen die er nìet waren. Deze persoon wilde 's nachts naar het toilet gaan en kwam dus uit bed, ze verloor haar evenwicht en doordat er niks was om zich aan vast te houden is ze gevallen. Bij een paar van deze incidenten was er bovendien geen alarmbel in de buurt, waardoor ze lang moesten wachten op hulp. Eén van de mensen waarmee ik sprak heeft ondertussen zelfs een belletje aan een armband rond haar pols hangen, zodat ze altijd om hulp kan vragen als er iets is.
Nog een andere bewoner schoof uit in de badkamer over de gladde vloer toen ze haar man wilde helpen. Door de krappe indeling in de kleine ruimte viel ze met haar hoofd tegen de wastafel. Ook de vloer in de kamer zelf werd beschouwd als te glad (hier ligt een tegelvloer). Bovendien ligt de vloer in deze kamer ongelijk: bij de inkom ligt de vloer iets hoger waardoor deze mensen regelmatig met hun voeten achter het hoogteverschil blijven hangen en struikelen.
Tijdens mijn gesprekken met de personen die samenleven met dementerenden werd duidelijk dat mensen met dementie de alarmbel niet altijd kunnen gebruiken. Dit doordat ze de kleuren niet meer kunnen onderscheiden (de rode knop tegenover het wit van het apparaatje), of gewoon niet meer beseffen wat er gebeurt.
De meesten van de mensen waarmee ik gepraat heb gebruiken een rollator of rolstoel. Dit is op zich al een grote steun, maar ook hiermee kunnen allicht nog steeds ongevallen gebeuren.

Licht

Daglicht

Qua daglicht leken de meeste kamer in orde te zijn: iedereen was tevreden met de hoeveelheid daglicht die binnenkwam, en dit was vrijwel overal relatief veel. Uit mijn gesprekken kon ik duidelijk concluderen dat daglicht er altijd voldoende moet zijn, hoe meer hoe liever en niet andersom. Ook werd er bijvoorbeeld gezegd dat men zich zonder genoeg daglicht opgesloten zou voelen. Het zorgt dus niet enkel voor een 'goed zicht hebben' binnenshuis, maar heeft evenzeer gevolgen voor het gevoel van bijvoorbeeld vrijheid en openheid.

Kunstlicht

Hier is het opvallend dat mensen ook dit graag zelf regelen, vooral omdat de lampen die in de kamers hangen dikwijls te fel en koel licht geven. Hierdoor doet men het liefst kleine tafellampjes aan die dus zachter en warmer licht geven wat de sfeer gezelliger maakt. In Ter Vest gaan de lichten automatisch en dit wordt als een pluspunt gezien. Als men 's nachts opstaat om naar het toilet te gaan gaat het licht in de badkamer automatisch aan bij het opendoen van de deur. Zo moet men in het donker niet naar de lichtknop zoeken en is dit ook meteen positief voor de veiligheid. Ook branden er 's nachts lichtjes aan de onderkant van de muren, zowel in de kamer als op de gang.
Een negatief punt dat gegeven werd is het gebrek aan licht als men dingen uit de kleerkast wilt nemen. Dit hebben ze opgelost met een extra lamp aan het plafond te hangen maar ook dit hielp niet, waarop ze de kleerkast zelf van licht voorzien hebben. Door de lamp aan de inkom te hangen is er op die plaats sprake van een te felle lichtstraal, dat had men liever wat zachter gewild. Hierdoor kunnen we besluiten dat het kunstlicht in de kamers van bewoners naar functie ontworpen moet zijn en best ook voldoende aanpasbaar is zodat het naar wens gebruikt kan worden.

Afb. 14 Nethehof: lichtinval gang

Temperatuur

In het Nethehof lijkt de temperatuur in orde te zijn voor de bewoners op het gelijkvloers. Iedereen kan ook de radiator zelf bedienen en dus zelf beslissen wanneer ze de verwarming aan of uit zetten. Op de eerste verdieping daarentegen lijkt het wel al snel te warm te zijn. Ook hier was de zonnewering naar beneden en de verwarming uit, er was zelfs een raam open en de temperatuur was onaangenaam hoog.
In Ter Vest lijkt het overal te warm te zijn. Vooral op de kamers boven, en zeker die aan de zonkant, is de temperatuur veel te hoog en heel moeilijk te regelen. Toen ik daar was (een namiddag in maart, de zon scheen maar het was buiten zo'n 12 graden), was het op de kamer van mijn gastvrouw maar liefst 27 graden. De zeer dunne, donkere gordijnen waren dicht en de verwarming stond uit. Ze vertelde mij ook dat er overal in het gebouw vloerverwarming is, en dit systeem ook gebruikt wordt als koeling. Maar dit laatste blijkt dus niet effectief. Als ze willen gaan slapen is deze situatie het meest onaangenaam: het is veel te warm om in slaap te kunnen vallen. Een venster mogen ze 's avonds niet openzetten omdat dit de regeling van het verwarmingssysteem zou dwarszitten.
In de badkamer is de temperatuur wel in orde hier. Daar is enkel vloerverwarming, maar dit schijnt voldoende te zijn.

Intuïtieve bediening

Ramen lijken overal makkelijk te openen, tenzij men in een rolstoel zit. Dan is het handvat dikwijls te hoog om aan te kunnen waardoor de bewoner zelf het raam niet kan openzetten. Ook met de hoogte van het bed moet opgelet worden. Eén van de bewoners waarmee ik sprak heeft haar eigen bed meegenomen. Dit kan op verschillende standen gezet worden, maar is op zich vrij hoog. Zelf zegt ze dat er in de toekomst waarschijnlijk een ander bed zal moeten komen omdat ze er op termijn niet meer in zal geraken. Ook het gebruik van stoelen kan soms een obstakel zijn. Zo werd er in Ter Vest vermeld dat de stoelen niet schuiven waardoor het moeilijk is om fatsoenlijk te kunnen gaan zitten. In het Nethehof zei een bewoonster dat het naar boven en beneden doen van de zonnewering zeer moeizaam gaat. Dit door het draaisysteem van de installatie dat een beweging vereist die niet even vlot meer gaat voor iedereen.
In de meeste kamers zijn er schuifdeuren om naar de badkamer te gaan. Dit wordt als zeer positief ervaren, zeker als men met een rolstoel of rollator rijdt. In Ter Vest zijn er echter draaideuren naar de badkamer, en dit lijkt een meer ingewikkelde situatie. Zeker omdat deze zo groot zijn zodat ze bijna tot tegen de bedden komen. Dit brengt met zich mee dat men niet voldoende plaats heeft om vlot de badkamer binnen te kunnen. Hier zeggen de bewoners meestal over dat het handiger zou zijn om een schuifdeur te hebben.

Afb. 15 Ter Vest: lichtinval gang

Luchtkwaliteit

Over de luchtkwaliteit zijn verschillende meningen. Aan de ene kant krijg ik de reactie dat dit in orde is, aan de andere kant zijn er bewoners die rechtuit zeggen dat er meer ventilatie moet zijn. Bij negatieve antwoorden wordt ook telkens gezegd dat de lucht te droog is. Eén van de bewoners klaagt sinds ze in het centrum verblijft van bloedneuzen, maar het is niet zeker of dit door de lucht komt. Hierop zegt ze dat ze zoveel mogelijk het raam openzet om verse lucht binnen te laten, en het een goed idee zou zijn om eventueel luchtbevochtigers aan de verwarming te hangen.

Sociale interactie

In het Nethehof zijn de bewoners heel tevreden over de activiteiten die gedaan worden. Ze krijgen elke maand een volledig programma waar dag tot dag op staat wat er te doen is. Op het moment van de activiteit komt de verpleging nog eens kijken wie er allemaal wilt mee doen, als men dan zegt dat men niet veel zin heeft dan worden ze ook zeker niet verplicht en kunnen ze rustig hun ding blijven doen. In dit woonzorgcentrum worden er veel activiteiten georganiseerd, en dat wordt erg geappreciëerd. In Ter Vest wordt er eerder gezegd dat dit wat meer kan, hier wordt namelijk iets minder georganiseerd. Ook op de afdeling voor dementerenden in het Nethehof krijg ik de opmerking dat er meer voorzien mag worden. Dit gaat echter over een vrouw die enkel op dit verdiep verblijft omdat haar man aan dementie lijdt, zij heeft dus mentaal en fysiek geen problemen en zou in tegenstelling tot de rest op deze afdeling verschillende activiteiten kunnen doen. Hiervoor moet zij dus naar boven of beneden gaan.
Tijdens de gesprekken werd ook duidelijk dat vrijwel iedereen erg gesteld is op gezelschap en een goede babbel. Praten met mensen die u begrijpen lijkt heel belangrijk te zijn om het gevoel van geluk te ondersteunen. Ook wordt de term “bezoek” nagenoeg altijd aangehaald als het gaat om sociale interactie. Meestal in positieve zin aangezien men kan zeggen dat familie en vrienden regelmatig langskomen, maar soms ook het tegenovergestelde. Ook hier blijken kleinkinderen een erg notabele factor op vlak van het geluksgevoel.

Afb. 16 Nethehof: zitplaatsen op de gang

Afb. 17 Nethehof: inkom

Toegankelijkheid

Met toegankelijkheid is overal tamelijk goed rekening gehouden, buiten in de kamers van de bewoners zelf. Hier is vrijwel nooit een degelijke draaicirkel voor rolstoelgebruikers voorzien en ook mensen die een rollator gebruiken kunnen niet altijd gemakkelijk door. Eén van de mensen die ik sprak maakt regelmatig gebruik van haar scooter om buiten het woonzorgcentrum te gaan. Aan de inkom heeft ze altijd problemen om buiten en binnen te geraken aangezien hier standaard draaideuren voorzien zijn die dus niet automatisch opengaan. Hier moet ze telkens wachten tot er iemand aankomt die binnen of buiten moet en haar kan doorlaten. Ze vermeldde zelf dat ze het ideaal zou vinden moesten deze deuren automatisch geopend kunnen worden. Bovendien moeten beide deuren open om door te kunnen met de scooter, ook de deuropening moet groot genoeg zijn zodat iedereen fatsoenlijk kan passeren.
Qua toegankelijkheid op vlak van hoogteverschillen wordt een lift als een gemak ervaren.
Ook de toegankelijkheid voor verplegers is belangrijk. Zo vertelde een bewoonster me dat haar bed eerst tegen de muur stond. Nadat ze gevallen was hebben ze het bed van de muur gezet zodat de verpleging vlot langs beide kanten de persoon kan verzorgen.

Geluid

In het Nethehof heeft men over het algemeen geen geluidsoverlast. Wel horen ze op het gelijkvloers al eens mensen praten op de gang als hun deur openstaat, maar dit is geen negatieve factor. Eén van de bewoners vertelde me zelfs dat ze het te stil vond toen ze op het tweede verdiep woonde, en het dus aangenamer vindt om nu af en toe wat dingen te horen. Op het eerste verdiep kreeg ik wel de bemerking dat er ook 's avonds al eens mensen op de kamer verschijnen die niet meer goed beseffen wat ze aan het doen zijn. Als een bewoner net wilt gaan slapen als dit gebeurt is dit dus een onaangename situatie. Ook op de gang wordt hier blijkbaar al eens hard geroepen door medebewoners wat dus ook voor geluidsoverlast zorgt.
In Ter Vest blijkt er meer sprake te zijn van geluidsoverlast. Hier gebeurt het regelmatig dat men mensen hoort praten in de aangrenzende kamer, wat duidt op slecht geïsoleerde muren.

Afb. 18 Ter Vest: tuin aan een woning

Wandelroutes

Buiten kine zijn er veel bewoners die al eens graag een wandeling doen om in beweging te blijven. Als het buiten voor een lange tijd slecht weer is kan men hiervoor niet naar buiten. Veel mensen gaan daarom regelmatig een wandelingetje maken op de gang. Aangezien dit dikwijls – zoals in het Nethehof – lange eentonige gangen zijn, is dit echter niet de meest aangename trip om te maken. Ook dit is dus een belangrijk gegeven om mee te nemen in mijn ontwerp.

Natuur

Natuur, de kans om buiten over het gras te wandelen en diertjes te zien is iets dat iedereen erg zou appreciëren. Aan het Nethehof is er geen tuin, hier zegt men dat het fijn zou zijn moest die er wel zijn. Bovendien zouden verschillende bewoners het ook waarderen als er een plaats is waar kleine diertjes zijn. Dit zorgt niet enkel voor een natuurlijk input maar ook voor een dynamische sfeer en beweeglijke zichten. In het algemeen komen veel bewoners ook heel graag buiten. Op vlak van zichten vanuit de kamer heeft men het liefst verkeer, als het gaat om effectief buiten zijn dan prefereert men toch een mooi wandelpad of gezellige tuin om in te vertoeven.

Kleur

De kleuren in hun kamer mogen de bewoners niet zelf kiezen, maar op vlak van deze kwestie is men in het algemeen niet erg kritisch. Wel merkte ik dat er nooit gezegd werd dat men tevreden is, maar altijd zei dat het 'niet stoort'. Eén van de bewoners zei wel resoluut dat ze de kleur in haar kamer weg wilde en dus liever zelf zou kiezen. Hieraan moest ze zich serieus aanpassen toen ze naar hier verhuisde, waar we duidelijk uit kunnen concluderen dat kleuren wel degelijk een invloed hebben op ons.
In Ter Vest zijn de muren nagenoeg allemaal wit. Als ik hiernaar vraag zijn de bewoners ook weer vrij onverschillig over het idee dat er kleur zou bijkomen, al zeggen ze wel dat het fijn zou zijn. Verder krijg ik ook de opmerking dat het wit net een heel positief effect heeft op de verspreiding van het daglicht en dus het gevoel van openheid: 'Het blijft langer licht!'.

Geur

Hier wordt zo goed als nergens hinder van ondervonden. Op de gang kan men het overal wel ruiken als men aan het koken is, maar dit is net een aangename ervaring. Dit geeft een huiselijk gevoel en zorgt ook voor een huiselijke sfeer en omgang tussen de bewoners. Zo komt men op de gang als de soep klaargemaakt wordt en is er meteen het gesprekonderwerp "De soep staat al op!", net als thuis.
Op de afdeling voor dementerenden in het Nethehof werd wel gezegd dat er bijvoorbeeld soms mensen zijn die niet meer weten waar het toilet is en op de gang tegen de muur gaan. Dit kan al eens een tijdje blijven liggen als men er niet snel genoeg bij is, met alle gevolgen van dien.
Voor de rest vindt men het qua geur ook een belangrijke factor dat er voldoende en goed gepoetst wordt.

Uitgangen

Iedereen kan in de woonzorgcentra vlot aan een uitgang geraken en dit wordt ook zo ervaren. Er zijn voldoende uitgangen zodat iedereen er één in de buurt heeft. Wel hoorde ik dat er minstens één uitgang is waarvoor men enkele treden moet doen om er te geraken.
Een volgend punt is het zelfstandig komen en gaan van de bewoners. In Ter Vest hangen er codes naast de deuren. Deze kunnen dus ingegeven worden door iedereen die ze kan lezen, zodat iedereen die mentaal en fysiek gezond is buiten mag gaan wanneer hij of zij wil. Een nadeel hiervan is dat er mensen zijn die geen mentale problemen hebben, maar 's avonds als het donker is de code niet goed kunnen lezen en dus niet eenvoudig buiten kunnen geraken.

Afb. 19 Ter Vest: code aan uitgang

4.3 | Omzetting geluksmodel naar ontwerpconcepten

Omdat ik zoveel mogelijk invloed wil hebben op het subjectief welzijn van de bewoners van woonzorgcentra, wil ik als interieurarchitect de nodige ontwerpmatige ingrepen doen om dit te bereiken. Geïnspireerd door een paper van Ruth Stevens, Ann Petermans en Jan Vanrie – Converting happiness theory into (interior) architectural design missions – (2014) gebruikte ik een gelijkaardige methode om dit doel te kunnen waarmaken.

4.3.1 | Methode

Zoals eerder al beschreven werd heb ik de methodologie voor de eerste stap in het proces overgenomen van reeds genoemde paper. Ik onderzocht namelijk elke pijler van het geluksmodel aan de hand van literatuur, om zo aangepaste pijlers te maken die van toepassing zijn op mijn doelgroep, namelijk ouderen. Om verder te gaan in het creëren van specifieke ontwerpconcepten pakte ik het iets anders aan dan in de paper beschreven wordt. Mijn eerste stap was het selecteren van terugkomende elementen uit mijn gesprekken met de bewoners van de bezochte woonzorgcentra, om die vervolgens naast het aangepaste geluksmodel te zetten. In stap twee bekeek ik per gekozen element van de interviews aan welke factoren van het aangepaste geluksmodel deze voldeden (zie illustratie). Twee elementen die van de bewoners komen voldoen aan elke factor van het aangepaste geluksmodel, de andere vijf zijn slechts van waarde voor enkele pijlers van het model. Hierdoor besloot ik twee concepten uit te werken rond de twee elementen die het volledige model ondersteunen, de andere elementen van de bewoners zal ik hierin verwerken om op die manier zo ver mogelijk te reiken met de ingrepen. Bij het bedenken van de concepten (stap III) zette ik elk element – zowel die van de bewoners als die van het aangepaste geluksmodel – waarvoor het concept van waarde kon zijn op een rijtje en beschreef ik op welke manier het deze waarde zou kunnen verwezenlijken (zie illustratie). Tijdens deze stap dacht ik dus verder na over de uitwerking van elk idee en hoe ik meerdere factoren hierbij kon betrekken om het concept te laten werken. In de laatste stap (stap IV) kwam ik zo tot twee concrete concepten, met elk eigen activiteiten en mogelijkheden die het subjectief welzijn van bewoners van woonzorgcentra kunnen stimuleren (zie illustratie).

ZELFSTANDIGHEID	BEKWAAMHEID	Beweging (zichten)
LEEFOMGEVING BEHEREN	CONTROLEGEVOEL	Dieren
PERSOONLIJKE GROEI	NIEUWE ERVARINGEN	Natuur (vertoeven)
POSITIEVE RELATIES	SOCIALE ACTIVITEITEN	Bezoek van familie, vrienden, kinderen
LEVENSDOELEN	TOEWIJDING STIMULEREN	Huishoudelijke taken
ZELFAANVAARDING	ZELFACTUALISATIE	Buiten tijd doorbrengen
		Wandelen buiten kamer
		"Zoals thuis"

Afb. 20 Stap I, II: Elementen en linken met model

	DIEREN	"ZOALS THUIS"
AANGEPAST GELUKSMODEL	BEKWAAMHEID "Ik kan voor dieren zorgen"	BEKWAAMHEID "Ik kan zelf nog taken uitvoeren zoals ik dat thuis deed."
	CONTROLEGEVOEL Controle hebben over dieren	CONTROLEGEVOEL Controle hebben over het leven en wonen
	NIEUWE ERVARINGEN Als men nooit met dieren heeft gewerkt / lang geleden Met andere dieren werken dan gewoonlijk	NIEUWE ERVARINGEN Als men nooit heeft kunnen koken Nieuwe recepten en manieren van koken leren kennen
	SOCIALE INTERACTIE Samen met medebewoners en verplegers zorgen voor dieren Praten over dieren en activiteiten, ervaringen...	SOCIALE INTERACTIE Samen met medebewoners en verplegers werken aan het huishouden
	TOEWIJDING STIMULEREN Gehecht worden aan dieren als doel stellen er goed voor te zorgen	TOEWIJDING STIMULEREN Gewijd zijn aan het actief meehelpen in het huishouden
	ZELFACTUALISATIE Zelfrespect en -ontplooiing door gevoel van "kunnen" en "zorgen voor"	ZELFACTUALISATIE Zelfrespect door het besef dat men zichzelf en de woonsituatie kan onderhouden
OMGEVINGSELEMENTEN	BEWEGING Zicht op beweging	DIEREN Als men vroeger ook dieren hield
	BEZOEK Zowel familie en vrienden als vooral kinderen zullen sneller bezoeken	BEZOEK Door het organiseren van workshops en kookavonden
	"ZOALS THUIS" Als men vroeger ook dieren hield	
	BUITEN / NATUUR Kans om buiten in de natuur te vertoeven omgeven door diertjes	

Afb. 21 Stap III: Uitwerking concepten

CONCEPT I

Integratie kleine dierenboerderij

ACTIVITEITEN

Zorg voor dieren door bewoners
Dingen maken met producten van dieren
Combinatie concept II
Organiseren van workshops met familie, vrienden en kinderen
Kinderen iets bijleren | Parameters geluksmodel

CONCEPT II

Integratie open keuken

ACTIVITEITEN

Elke dag kans om helpen koken, tafel dekken, afwassen...
Organiseren van kookavonden en workshops met familie, vrienden en kinderen
Kinderen iets bijleren | Parameters geluksmodel
Combinatie concept II

Afb. 22 Stap IV: Definiëring concepten

4.3.2 | Resultaat

Zoals in de afbeeldingen hierboven al aangegeven werd, resulteerde de omzetting van het geluksmodel in twee concrete invullingen: de integratie van een dierenboerderij en het implementeren van een open keuken. Bij beide ideeën worden alle pijlers van het aangepaste geluksmodel ondersteund, evenals verschillende andere elementen uit de gesprekken met de bewoners. In wat volgt licht ik de uitwerking van beide ideeën toe, alsook hoe elk concept voldoet aan alle voornoemde elementen.

Integratie van een dierenboerderij

De bedoeling is hier dat de bewoners van het woonzorgcentrum de dieren van de boerderij mee verzorgen. De producten van de dieren kunnen gebruikt worden om dingen mee te maken, zo kunnen de eitjes van kippen bijvoorbeeld gebruikt worden om cake mee te bakken. Verder kunnen deze activiteiten ook uitgebreid worden naar kinderen toe, wat ook een veel voorkomend element was tijdens mijn gesprekken met bewoners. Er kunnen workshops georganiseerd worden waarin kinderen leren koken en bakken, alsook de dieren mee helpen verzorgen. Dit laatste verduidelijkt meteen een aantal pijlers van het geluksmodel. Ten eerste stimuleert dit concept de sociale interactie van de bewoners, zowel met elkaar als met hun familie, vrienden en kinderen die langskomen. Het is zowel een activiteit om samen te doen als een onderwerp om over te praten. Verder is het ook een belangrijke ondersteuning voor het gevoel van bekwaamheid en controle. Men beseft dat men kan zorgen voor een dier en heeft daarover dan ook de controle. Dit stimuleert het gevoel van zelfstandigheid, wat een belangrijk fundament is in het streven naar geluk volgens het model van Ryff. Bovendien wordt ook de toewijding van de bewoners aangewakkerd. Door voor de dieren te zorgen zullen ze hier een waardevolle bezigheid in zien en zich daaraan hechten, dit zal zorgen voor een zekere toewijding aan de dieren en de boerderij. Ook nieuwe ervaringen kunnen opgedaan worden. Mensen die nooit dieren gehad hebben kunnen een nieuwe passie ontdekken, en ook bewoners die nooit veel gekookt hebben leren dingen bij. Tot slot is dit concept ook waardevol voor het bevorderen van zelfactualisatie. Door het kunnen zorgen voor de dieren en het mee onderhouden van de boerderij krijgt men een positief gevoel over zichzelf. Anderzijds als iets minder goed gaat, men heeft bijvoorbeeld bang van een bepaald dier, is dit ook een kwaliteit die men van zichzelf kan accepteren. Op deze manier wordt de zelfaanvaarding gestimuleerd waardoor men ook weer het geluksgevoel opdrijft.
Verder worden er hier ook een aantal elementen geïntegreerd die de bewoners aanhaalden tijdens onze interviews. Zo zorgt de dierenboerderij er ook voor dat men zicht heeft op beweging, een mening die elke bewoner die ik bevraagd heb had over het zicht vanuit hun kamer. Een andere factor waaraan voldaan wordt is het krijgen van bezoek. Door middel van de workshops zijn de bewoners verzekerd van externe mensen die langskomen. Dit zal niet altijd voldoende zijn aangezien het langskomen van familie en vrienden het belangrijkst is, maar ook die doelgroep wordt hier gestimuleerd aangezien ook zij kunnen uitgenodigd worden voor workshops. Verder is er ook het buiten zijn en het vertoeven in de natuur dat hierin verwerkt is. Ten slotte kan het gevoel 'zoals het thuis was' hier ook versterkt worden. Dit spiegelt zich in samen koken en eten, maar ook in eventuele terugblikken op dieren die men thuis had. Dit is eveneens een goed voorbeeld van gespreksstof tussen bewoners waardoor sociale interactie verhoogd kan worden.

Integratie van een open keuken

Een oplossing waar de rol van interieurarchitect zeer groot is, is het implementeren van een open keuken waar de bewoners van het woonzorgcentrum de kans hebben om te helpen met koken. Dit concept werkt dus samen met het andere idee, aangezien hier ook de workshops gehouden kunnen worden met kinderen en familie of vrienden. De kern van dit concept is het thuisgevoel versterken, door alledaagse taken uit het huishouden mee uit te voeren zoals men dat thuis deed. Koken is niet enkel een belangrijk onderdeel van het huishouden, maar ook een fijn moment om zowel kennis als momenten uit het verleden te delen met elkaar. Zo komen we bij een eerste term uit het geluksmodel: sociale interactie. Verder wordt ook het gevoel van bekwaamheid geprikkeld, aangezien men ook hier kan laten zien dat men iets kan. Ook controlegevoel is van waarde in dit verhaal, aangezien de bewoners het gevoel krijgen dat ze zelf controle hebben over hun leven en wonen in het woonzorgcentrum door het meehelpen aan belangrijke huishoudelijke taken. Zoals eerder al vermeld werd kunnen deze activiteiten ook voor nieuwe ervaringen zorgen. Niet alleen het koken zelf, maar ook simpelweg nieuwe recepten en maaltijden zijn dingen die men kan bijleren. Het gevoel van toewijding wordt hier evenzeer gestimuleerd. Men zal aan deze activiteiten waarde hechten en een zekere toewijding krijgen aangezien ze een betekenisvolle rol gaan spelen in de werking van het woonzorgcentrum. Tot slot is er ook hier een vorm van zelfactualisatie aanwezig. Er zullen kwaliteiten ontdekt worden waardoor men zichzelf beter zal leren kennen en aanvaarden, waardoor het geluksgevoel verhoogd kan worden.

‘True happiness comes from the joy of deeds well done, the zest of creating things new.’

Antoine de Saint-Exupery

4.4 | Besluit

De tabel hieronder biedt een overzicht van hoe positief of negatief de omgevingselementen ervaren worden door de bewoners van het Nethehof en Ter Vest. Wat bij beide woonzorgcentra als positief wordt ervaren is het gevoel van oriëntatie, de mogelijkheid tot aanpassen van de kamer, sociale interactie en wandelroutes binnen het woonzorgcentrum. Dit is vooral te wijten aan het gangensysteem dat de oriëntatie vergemakkelijkt en bovendien zorgt voor lange 'wandelpaden'. Verder is er in beide woonzorgcentra voldoende voorzien in animatie en activiteiten, en konden de bewoners telkens enkele kastjes en een stoel of eventueel hun eigen bed meebrengen. Daartegenover zijn er enkele dingen die bij beide plaatsen slecht of matig scoorden: geluid, temperatuur en privacy. De overige elementen worden bij één van de twee plaatsen als positief ervaren en bij de andere als matig. Deze laatste twee categorieën ga ik proberen te verbeteren bij de uitwerking van mijn ontwerp, en de eerste categorie – de elementen die als positief ervaren worden – beoog ik hier als interieurarchitect te versterken. Zoals eerder vermeld zal ik ook de informatie, verkregen van de verplegers en bezoekers, verwerken in mijn ontwerp, en zullen ook de bekomen ontwerpconcepten integraal deel gaan uitmaken van het woonzorgcentrum.

	NETHEHOF	TER VEST
Oriëntatie	+	+
Zichten	+	+-
Aanpasbaarheid	+	+
Licht	+-	+
Privacy	+-	+-
Valpreventie en veiligheid	+-	+
Temperatuur	+-	-
Intuïtieve bediening	+	+-
Sociale interactie	+	+
Lucht	+-	+
Toegankelijkheid	+-	+
Geluid	-	-
Geur	+-	+
Natuur	+-	+
Kleur	+-	+
Uitgangen	+	+-
Wandelroutes	+	+
Materiaal	+-	+-

Afb. 23 Beoordeling elementen

5

Het Sterckshof

5.1 | Inleiding

Zoals eerder vermeld zal ik alle informatie die ik tijdens het schrijven van deze thesis verzameld heb, bundelen in een eigen ontwerp voor een woonzorgcentrum. Aangezien ik de master herbestemming koos om dit idee tot uitvoering te brengen, zal dit ontwerp zich dan ook vertalen in een vorm van herbestemming, meer bepaald: de herbestemming van de site van het kasteel Sterckshof in Deurne. Eerder beschreef ik al waarom ik voor dit gebouw koos, namelijk om de rijke geschiedenis die dit kasteel met zich meebrengt waardoor het een sterk karakter krijgt. In dit hoofdstuk zal ik verder ingaan op deze historie, alsook de ligging en indeling van het gebouw.

Het deel over de geschiedenis van het kasteel is vooral gebaseerd op één bron, namelijk een boek dat uitgebracht is in 1997 naar aanleiding van de 75ste verjaardag van het park: 'Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis', geschreven door Petra Rebmann. Reden hiervoor is dat er verder niet zo veel of erg oppervlakkige informatie te vinden is over de historie van dit gebouw aangezien deze teruggaat tot in de 13de eeuw. In dit boek daarentegen wordt een erg volledige uiteenzetting gemaakt over de gehele geschiedenis van het kasteel en het park het Rivierenhof.

Afb. 24 Ingang Sterckshof aan Hooftvunderlei

5.2 | Beschrijving

5.2.1 | Ligging

Het kasteel is gelegen aan de Hooftvunderlei 160 in Deurne, een deelgemeente van de stad Antwerpen. De kasteelgrond is volledig omgeven door een gracht die aansluit op de Grote Schijn en bevindt zich aan de westzijde van het park het Rivierenhof, waardoor het dus direct omgeven is door groen maar toch dicht bij de stad gelegen is. Hierdoor is het een ideale situering voor een woonzorgcentrum: zowel de stad Antwerpen als deelgemeente Deurne is vlakbij, maar toch is het rustig vertoeven in een park vol natuur.

Afb. 25 Situering van het Rivierenhof ten opzichte van de stad Antwerpen

Afb. 26 Situering van het Sterckshof ten opzichte van het Rivierenhof

5.2.2 | Gebouw

Het kasteel bevindt zich tussen een rechthoekvormige slotgracht en is bereikbaar door twee bruggen die gelegen zijn aan de Hooftvunderlei. Het gebouw bevat twee binnenplaatsen met een poortgebouw aan de noordelijke binnenplaats, waarrond de zogenoemde dienstgebouwen gesitueerd zijn. Er is een doorgang naar de andere binnenplaats die de naam 'erehof' meekreeg en omringd is door meer residentiële gebouwen, rondbooggalerijen en een toegang naar de tuin. Alle gebouwen zijn uitgevoerd in een vrij-geïnterpreteerde neorenaissance stijl met bak- en zandsteen, leien bedaking in overwegend zadeldakvorm met dakvensters en dakkapellen. Verder bevatten de gebouwen verankerde lijst-, trap- en puntgevels met muuropeningen alsook gekanteelde buitenmuren en verschillende veelhoekige of ronde traptorens (Plomteux, 1992).

Afb. 27 Luchtfoto Sterckshof

Afb. 28 Zuilengalerij Erehof

Afb. 29 Erehof: poort naar tweede binnenplaats

Afb. 30 Zicht op Erehof vanuit kasteel

Huidige situatie Sterckshof

Afb. 31 'Schuur' gezien vanaf parking

Afb. 32 Zicht op tuin en Bar Stark

Afb. 33 Zijlaan met parking

Afb. 34 Bar Stark met tuin gezien vanaf parking

Afb. 35 Kamer in kasteel verhuurd aan ondernemer

Afb. 36 Kasteel: doorgang boven zuilengalerij

Afb. 37 Schuur: zaal verdieping I

Afb. 38 Kasteel: ruimte verdieping I

Afb. 39 Schuur: ruimte verdieping I

Afb. 40 Schuur: toegevoegde trap gelijkvloers

5.3 | Historie

In Europa zijn nagenoeg alle openbare parken het gevolg van het aanleggen van lusthoven door rijke kooplui in de nieuwe tijd. Het park dat we nu kennen als het Rivierenhof is ontstaan uit twee voormalige huizen van plaisantie: het toenmalige Hooftvunder dat het Sterckshof zou worden, en Te Rivieren. De grondslag hiervoor ligt meestal bij een middeleeuwse hoeve of kasteel die dan uitgebouwd werd tot een luxueus buitenverblijf, en dit is ook het geval voor het Sterckshof (Rebmann, 1997, p. 14-15). De oorsprong van dit kasteel ligt bij een hoeve van de 13de eeuw genaamd Hooftvunder, die van in de 14de eeuw eigendom was van de machtige adellijke familie van Deurne. Destijds was het stuk grond al een notabel herengoed waarvan het opperhof geheel omringd werd door een slotgracht Dit was het geval voor meerdere hoeven uit die tijd, waardoor ze meer leken op kleine versterkte burchten. Ook was er toen al sprake van de kleine hoeve voor de brug die later de Sterckshoeve zou worden. Tijdens de vijftiende eeuw groeide de hoeve Hooftvunder uit tot buitenverblijf (Rebmann, 1997, p. 34-37).

In 1524 werd Hooftvunder verkocht aan Gerard Sterck, financier van Karel V (Rebmann, 1997, p. 49). Hoewel het hier nog beschreven wordt als een hoeve is het ondertussen eerder een landgoed van een rijke stedelijke rentenier, de oppervlakte van het stuk grond was in die tijd enorm groot. Sterck liet de vervallen bouwwerken afbreken en een imposante 'heerenwoning' bouwen. Verder kwam er ook een slotkapel, een boerderij, feestzalen en een ophaalbrug: zo ontstond het kasteel Sterckshof. Hoe het kasteel er toen uitzag is niet geweten, ook al zou de ingang van het huidige Sterckshof het meest waarheidsgetrouwe beeld geven van hoe het in de 16de eeuw eruit zou gezien hebben (Rebmann, 1997, p. 52-53).

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd het dorp Deurne-Borgerhout vrijwel volledig verwoest waardoor verschillende kasteeleigenaars de overblijfselen van hun buitenverblijf voor een zeer lage prijs moesten verkopen. De jezuïeten, die op dat moment een piek in hun bloei kenden, kochten destijds meerdere domeinen op waaronder ook het kasteel Te Rivieren, dat altijd zowat in de schaduw stond van het kasteel Sterckshof. Op het einde van de 17de eeuw legde de orde ook de hand op de ruïnes van het nabijgelegen Sterckshof, wellicht om het geheel of gedeeltelijk weer herop te bouwen. Dit gebeurde echter niet aangezien de jezuïetenorde werd afgeschaft en hun goederen werden opgeëist voor deze plannen werkelijkheid konden worden. Beide domeinen werden vervolgens op de Vrijdagmarkt in 1776 verkocht aan Jan Baptist Cogels, een man die aan belang won in de Antwerpse financiële wereld. Hij is de feitelijke grondlegger van het park Rivierenhof en verbouwde het kasteel dat tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) beschadigd werd. Het park werd ontworpen volgens de toenmalige normen in Engelse landschapsstijl (Rebmann, 1997, p. 14-15; 92; 94). Na de dood van Jan Baptist Cogels in 1799 bleef het Rivierenhof nog 120 jaar in het bezit van de familie Cogels. Gedurende deze periode zijn er geen wezenlijke veranderingen gebeurd op het domein (Rebmann, 1997, p. 109).

Afb. 41 Het Sterckshof rond 1645

Afb. 42 Het Sterckshof in 1659

Afb. 43 Hooftvunder met ophaalbrug, 1678

Afb. 44 De Ruïnes van het Sterckshof rond 1900

Afb. 45 Het Sterckshof in juni 1933

Afb. 46 Het Sterckshof in de jaren '90

In 1921 werd het Rivierenhof gekocht door de provincie Antwerpen. Reeds vanaf het begin van de 20ste eeuw groeide het besef dat natuurlijk groen van groot belang is voor de fysieke en geestelijke gezondheid. Omdat er in de steden zelf niet veel groen was, werd het investeren in openbare parken een relevante oplossing. De evolutie van kasteeldomein naar openbaar park is dus het gevolg van maatschappelijke veranderingen. Op deze manier groeide er een nieuwe type van park dat de basis zou zijn voor de latere provinciale domeinen. In 1922 werd het park volledig opnieuw aangelegd. Verdergaand op het ontwerp van de periode Cogels tekende Guillaume de Bosschere een park uit in typisch Engelse landschapsstijl. In tegenstelling tot de stadsparken uit de 19de eeuw was het Rivierenhof vanaf de aankoop in 1921 bedoeld voor 'het volk'. Veel mensen uit de buurt brachten hier hun kindertijd door en hebben vandaag de dag dus mooie en waardevolle herinneringen aan dit park (Rebmann, 1997, p. 14-15). Van het Sterckshof bleven destijds slechts de omgrachte funderingen over, met aan de oostzijde een uitgestrekte voorbouw die uit één bouwlaag bestond en teruggaat tot de 16de eeuw. Verder staat er nog een halfronde hoektoren met aansluitende ingangspoort, in het noordwesten is er nog de langsschuur met zadeldak en aan de overzijde van de Hooftvunderlei staat ook de Sterckshoeve nog recht. In 1922 werden door architect J.A. van der Gucht de plannen getekend voor de heropbouw van het Sterckshof, die werden uitgevoerd tussen 1931 en 1938. Dit resulteerde in een creatieve realisatie gebaseerd op iconografische documenten uit de 17de eeuw wat zorgde voor een kasteel in een vrij-geïnterpreteerde Vlaamse neorenaissance stijl. De nog intacte woning werd opgetrokken tot twee bouwlagen, het poortgebouw werd heropgebouwd op zijn originele plaats en de schuur werd stevig verbouwd. Op de tussenliggende open ruimten werden sprookjesachtige gebouwen opgericht waardoor het een combinatie werd van een ridderlijk slot en een stedelijke patriciërswoning (Plomteux, 1992; Rebmann, 1997, p. 187). In 1944 werd de Sterckshoeve gerestaureerd in dezelfde stijl, maar in 1945 werd ze na een bominslag niet herbouwd. In 1938 werd het Sterckshof ingehuldigd als "Museum van Vlaamsche Beschaving en Openluchtmuseum", en in 1954 werd het getransformeerd tot "Provinciaal Museum voor Kunstambachten" waaruit later het foto-, film-, textiel- en diamantmuseum voortvloeiden (Rebmann, 1997, p. 192).

In 1994 werd het Provinciaal Museum Sterckshof – Zilvercentrum geopend (vanaf 2002 het Zilvermuseum Sterckshof) na grondige renovatiewerken en de toevoeging van een bijbouw die als cafetaria zou functioneren (Martens, Eranosian, Maertens, Vermaercke & Lemmens, 2014). In hetzelfde jaar werd het kasteel en de omgrachting beschermd als stads- of dorpsgezicht, en zowel het kasteel als de toegangsbruggen werden beschermd als monument. Sinds 2009 is het Sterckshof vastgesteld als bouwkundig erfgoed (Plomteux, 1992). Vanaf 2014 staat het kasteel leeg ten gevolge van de verhuis van het Zilvermuseum (Martens et al., 2014). Sindsdien is het Sterckshof, in afwachting van de verkoop, in het beheer van FMT België, een organisatie die creatief omgaat met leegstand. Zij kregen de opdracht van de provincie om voor het kasteel een creatieve, sociaal-maatschappelijk relevante oplossing te creëren. Zo zijn er momenteel privatieve kantoren en ateliers, evenementenruimtes en een kunstprogrammatie met verschillende schilders, dans- en theatergroepen, muzikanten e.d. die regelmatig voor tentoonstellingen zorgen. Verder werd in de bijbouw, waar de cafetaria van het Zilvermuseum was, Bar Stark opgericht. Hier kunnen de ondernemers en kunstenaars samen met buurtbewoners en bezoekers van het omliggende park terecht om iets te eten of drinken. Tot slot is er in de noordelijke binnentuin van het kasteel een vereniging die workshops organiseert voor kinderen in verband met het kweken van groenten (FMT, 2017).

Afb. 47 Paviljoen aan de overkant van het Sterckshof

6

Concept en ontwerp

6.1 | Concept

In het literatuuronderzoek onderzocht ik verschillende omgevingselementen die effect hebben op het welzijn en geluk van mensen wonende in een woonzorgcentrum. Meer bepaald zijn dit factoren die ik als interieurarchitect kan beïnvloeden, waardoor ik een actieve rol kan spelen in het welzijn van de bewoners. In het empirisch onderzoek analyseerde ik al deze elementen aan de hand van gesprekken met bewoners van twee verschillende woonzorgcentra. Daarnaast zette ik een bestaande gelukstheorie om naar concrete ontwerpideeën om zo eveneens het subjectief welzijn zo veel mogelijk te stimuleren. Alle informatie die ik na dit onderzoek verworven heb bundel ik nu in een eigen concept voor een woonzorgcentrum.

Het gebouw wordt gesitueerd op het domein van het kasteel Sterckshof in Deurne. De bedoeling is een harmonieuze samenwerking creëren tussen het woonzorgcentrum en het kasteel door middel van betrekking van verschillende doelgroepen: de bewoners, familie en vrienden, buurtbewoners, bezoekers van het park enz. In het woonzorgcentrum verbeter ik zo goed mogelijk de omgevingselementen die minder scoorden in het onderzoek, en gebruik ik alle verdere informatie die ik verkreeg tijdens het literatuuronderzoek en de bevraging van alle stakeholders als basis voor de uitwerking van mijn ontwerp. Daarnaast implementeer ik de twee concepten die ik als resultaat van de omzetting van het geluksmodel verkreeg, om zo uiteindelijk mijn doel te bereiken: een plaats creëren waar ouderen oprecht gelukkig kunnen zijn in een ondersteunende maar ook stimulerende omgeving die zijn bewoners kan doen floreren.

6.2 | Doelgroep

Aangezien ik met mijn onderzoek en ontwerp een zo breed mogelijke doelgroep wil bereiken op vlak van het wonen in een woonzorgcentrum, besloot ik om zowel te focussen op ouderen in goede mentale toestand als ouderen die leiden aan een vorm van dementie. Omdat dit laatste een zeer complex gegeven is heb ik tijdens mijn onderzoek ook een stuk geschreven over dementie (zie bijlage). Zo ben ik ervan verzekerd dat ik mijn gehele doelgroep zo goed mogelijk begrijp. Dit brengt natuurlijk met zich mee dat ik in mijn ontwerp ruimtes moet creëren die een breed publiek moeten ondersteunen en dus werken voor alle bewoners.

Zoals eerder aangegeven vindt mijn ontwerp plaats op het domein van het kasteel Sterckshof, dit betekent dus dat het woonzorgcentrum zich niet in het kasteel bevindt, maar daarnaast. Aangezien dit een herbestemming is, in dit geval vooral van de site, ontwerp ik niet enkel de bijbouw maar ook een gedeelte van het kasteel zelf. Het deel dat ik niet volledig indeel krijgt een flexibele functie. De focus ligt op het ontwerp van het woonzorgcentrum zelf: de privékamers van de bewoners alsook de gemeenschappelijke ruimtes, deze zal ik tot in detail uitwerken.

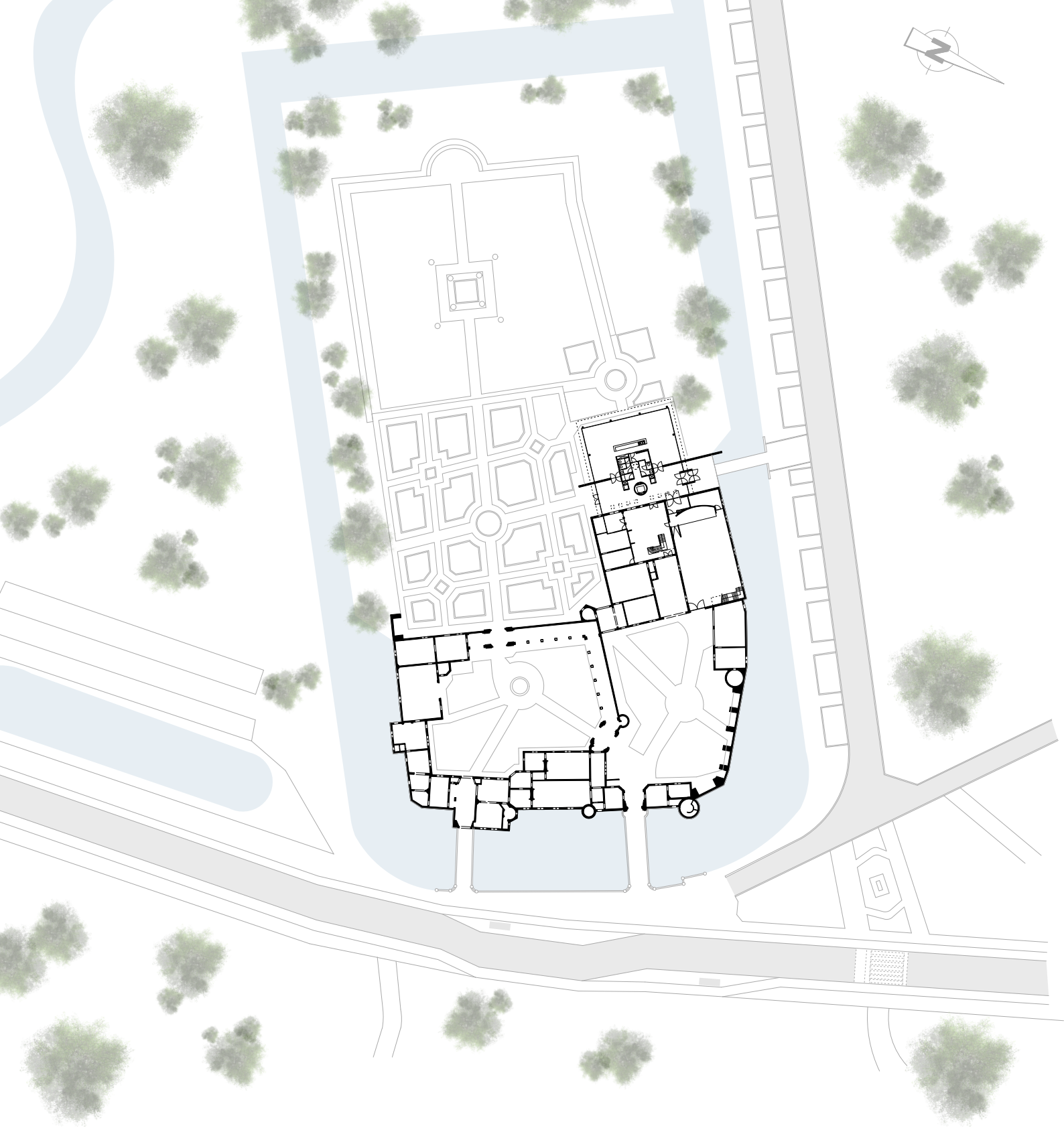

Afb. 48 Originele inplanting

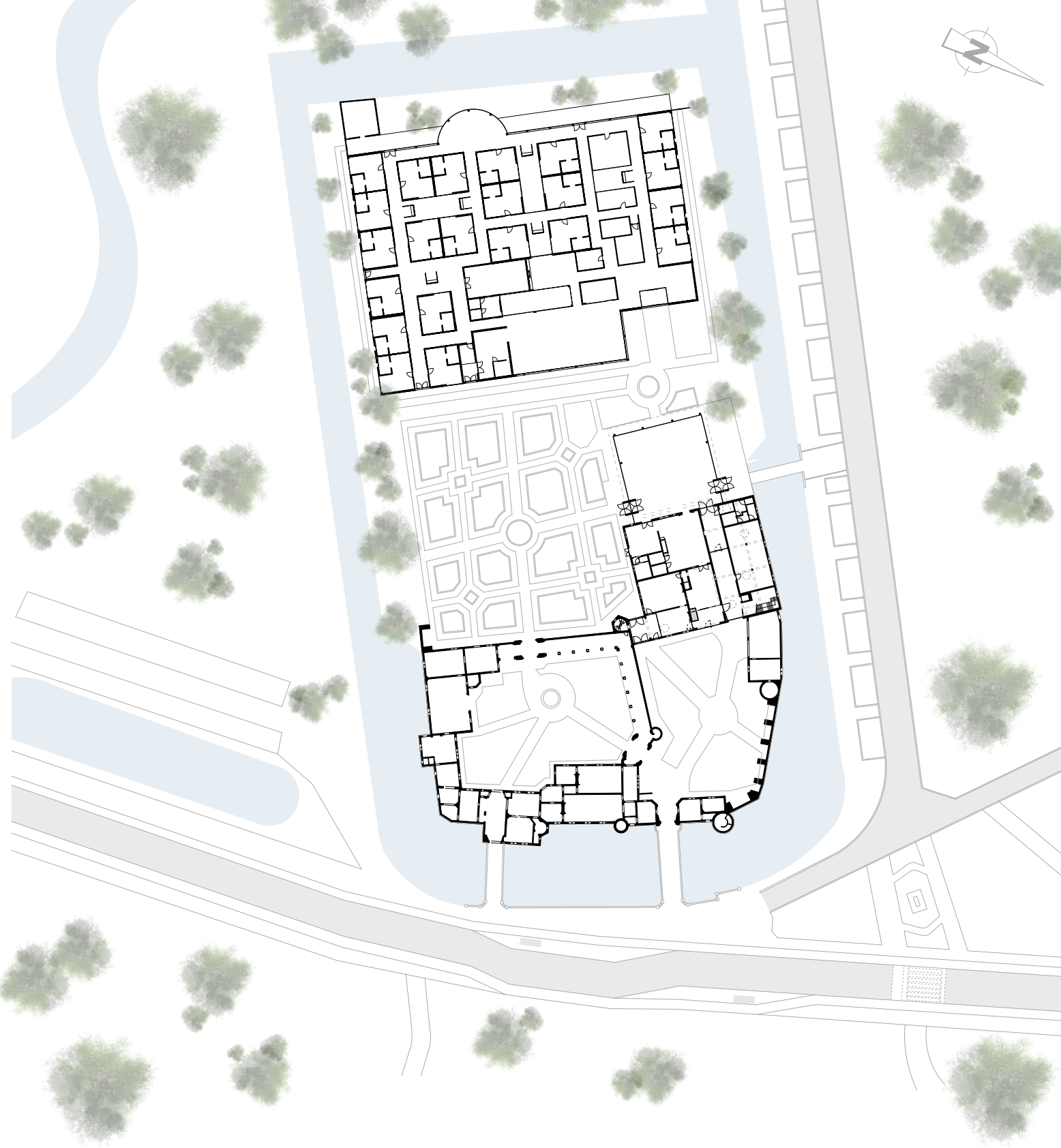

Afb. 49 Nieuwe inplanting

6.3 | Masterplan

Zoals reeds vermeld werk ik het kasteel niet volledig tot in detail uit, wel heb ik een masterplan gecreëerd voor de gehele site waardoor het interessant is om even uit te zoomen op inplantingsschaal. Op het kasteeldomein wordt een bijbouw geïmplementeerd die zal functioneren als de kern van het woonzorgcentrum (groene gedeelte). De site in zijn geheel communiceert onderling door middel van de 'schuur' (rode gedeelte) waar zich invullingen bevinden in functie van het woonzorgcentrum, maar ook ten voordele van externen. Op deze manier wordt er een zekere dynamiek gevormd die de sociale interactie tussen de bewoners van het woonzorgcentrum en de bezoekers van het domein bevordert. Op het gelijkvloers van de schuur wordt een restaurant geïntegreerd samen met ruimtes voor administratie en onthaal van zowel het woonzorgcentrum als andere mogelijke functies in het gehele kasteel. Op het tweede verdiep wordt een ingreep gedaan die voor de optimale bereikbaarheid van deze ruimtes zorgt: een oversteek van de rechtse naar de linkse beuk. Hierdoor kunnen er op dit verdiep verschillende invullingen zijn zoals ergo- en kinesitherapie, personeelsruimten etc. Het overige deel van het kasteel (grijze gedeelte) ondergaat geen veranderingen, maar ook hier is het de bedoeling dat alle ruimtes gebruikt kunnen worden op een flexibele manier. Meer bepaald wil ik hier verdergaan op het concept dat FMT momenteel doorvoert in het Sterckshof: het verhuur van ruimtes aan beginnende ondernemingen, artiesten, kunstenaars, verenigingen etc.

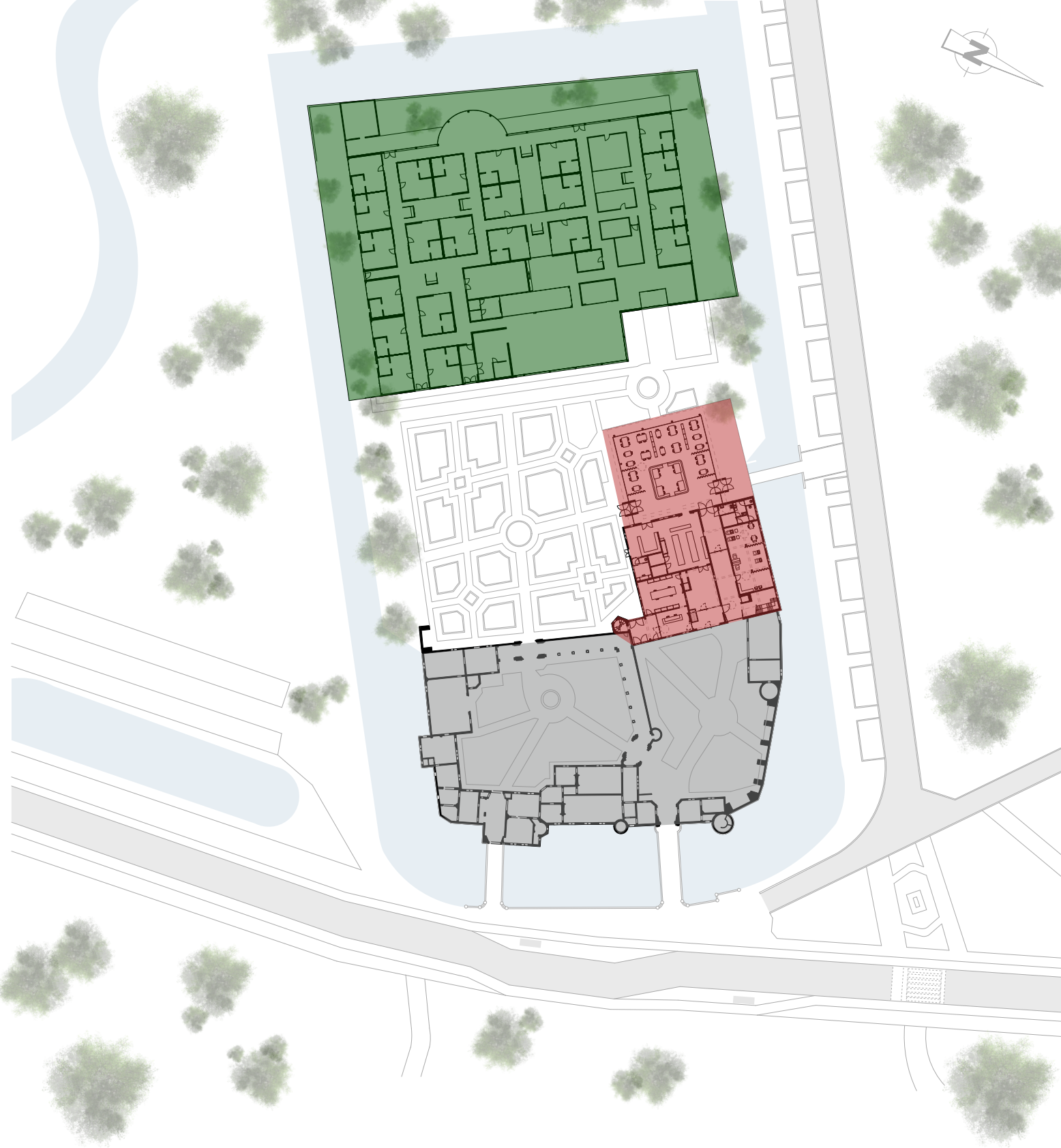

Afb. 50 Masterplan

6.4 | Ontwerp

6.4.1 | Kasteel

Het grijze deel van het gebouw zal zoals eerder gezegd voorbehouden worden voor flexibel gebruik. Deze ruimtes kunnen verhuurd worden aan beginnende ondernemingen, muzikanten, kunstenaars etc., maar kunnen ook gebruikt worden als tentoonstellingsruimten. Op deze manier gaan we terug naar de functie die het kasteel bijna 80 jaar geleden kreeg, namelijk een museumfunctie. Verder kunnen de personen die ruimtes huren hier hun werk tentoonstellen om op die manier te groeien, daarnaast wordt er publiek aangetrokken en past dit in het dynamische verhaal dat ik wil bereiken met het kasteeldomein.
Het gedeelte van het gebouw dat wel globaal uitgewerkt wordt, wordt 'de schuur' genoemd (rode gedeelte). Het bestaat in se uit een u-vorm van drie beuken die onderling verbonden zijn. De meest noordelijke beuk – op plan het rechtse deel – bestaat uit twee niveaus en de andere beuk uit drie niveaus. Op het gelijkvloers wordt er hier een vaste indeling gemaakt die aan de ene kant vooral diensten huist in verband met het woonzorgcentrum, maar aan de andere kant ook externen zal aantrekken. Zo is er hier het onthaal en de administratie met ook een salon waar bewoners naar de kapper, voet- en handverzorger kunnen gaan. Ook wordt er hier een restaurant geïmplementeerd waar iedereen welkom is: bezoekers van het park, buurtbewoners, bewoners van het woonzorgcentrum, mensen uit de stad enz. Op deze manier wordt er nogmaals aantrekking gecreëerd voor externen waardoor de site meer dynamiek zal verkrijgen. Zo zullen de bezoekers van het restaurant kunnen zien dat er aan het woonzorgcentrum zowel een dierenboerderij als een speeltuintje is, wat op hun beurt ervoor zal zorgen dat de bezoekers ook naar daar getrokken worden. Verder kunnen ze zo ook weet krijgen van georganiseerde workshops in en rond het woonzorgcentrum wat dus opnieuw voor een breder publiek zorgt. Naast deze indelingen op het gelijkvloers wordt er ook voor een trap – reeds bestaand – en lift gezorgd aan de kant van het onthaal, waardoor zowel bezoekers van buitenaf als bewoners van de site makkelijk het eerste verdiep kunnen bereiken. Op dit niveau wordt de indeling over het algemeen vrij gehouden, maar zorgt de gemaakte ingreep wel voor een optimale bereikbaarheid van de verschillende ruimtes zodat deze voor verschillende doeleinden gebruikt kunnen worden. Zo kan de grote zaal bijvoorbeeld dienen voor ergo- en kinesitherapie, en kunnen de andere ruimten eventueel dienen als personeelsruimten of verhuurd worden als zaaltjes.

Afb. 51 Schuur van het Sterckshof

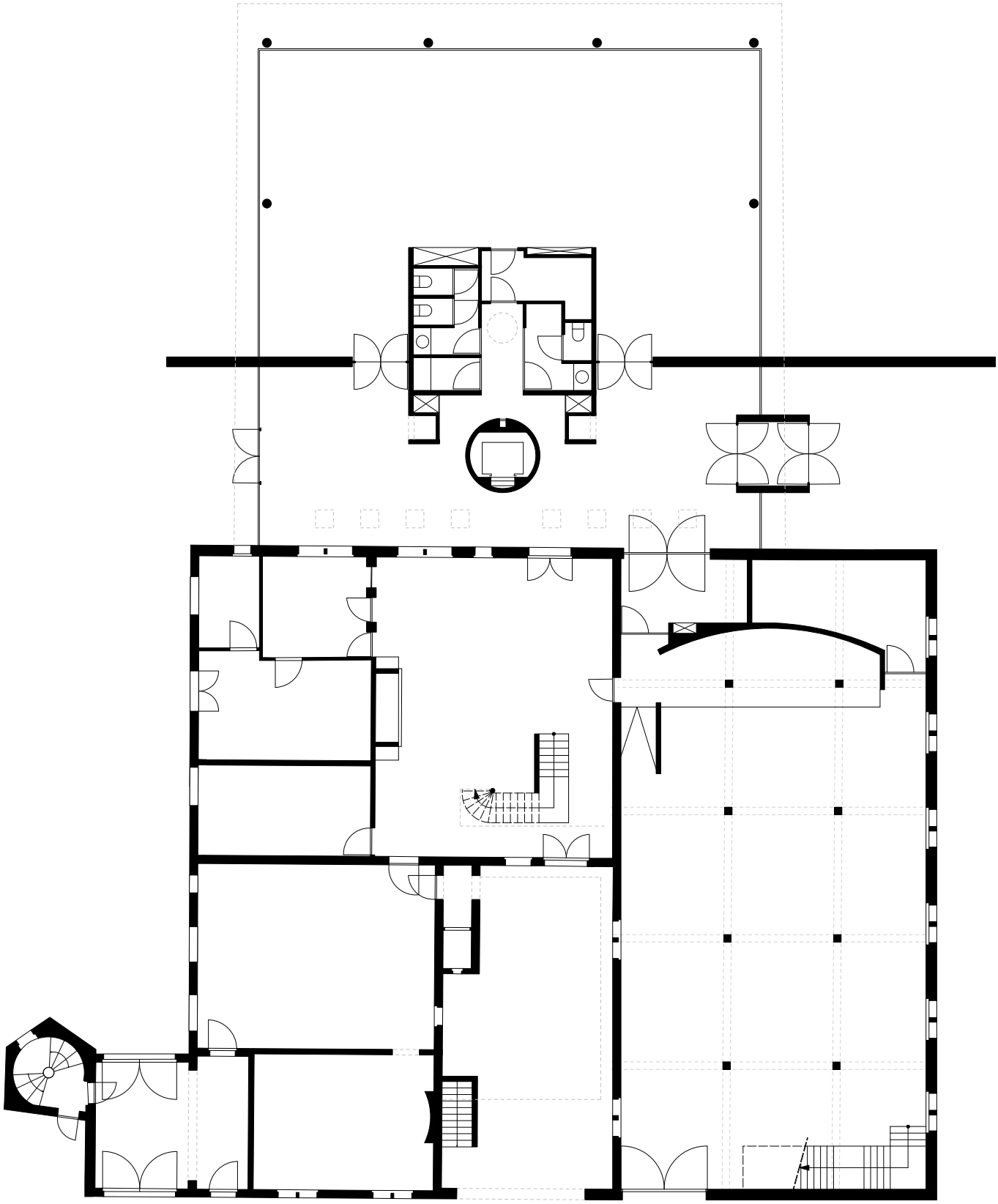

Afb. 52 Kasteel: origineel grondplan niveau 0

Afb. 53 Kasteel: nieuw grondplan niveau 0

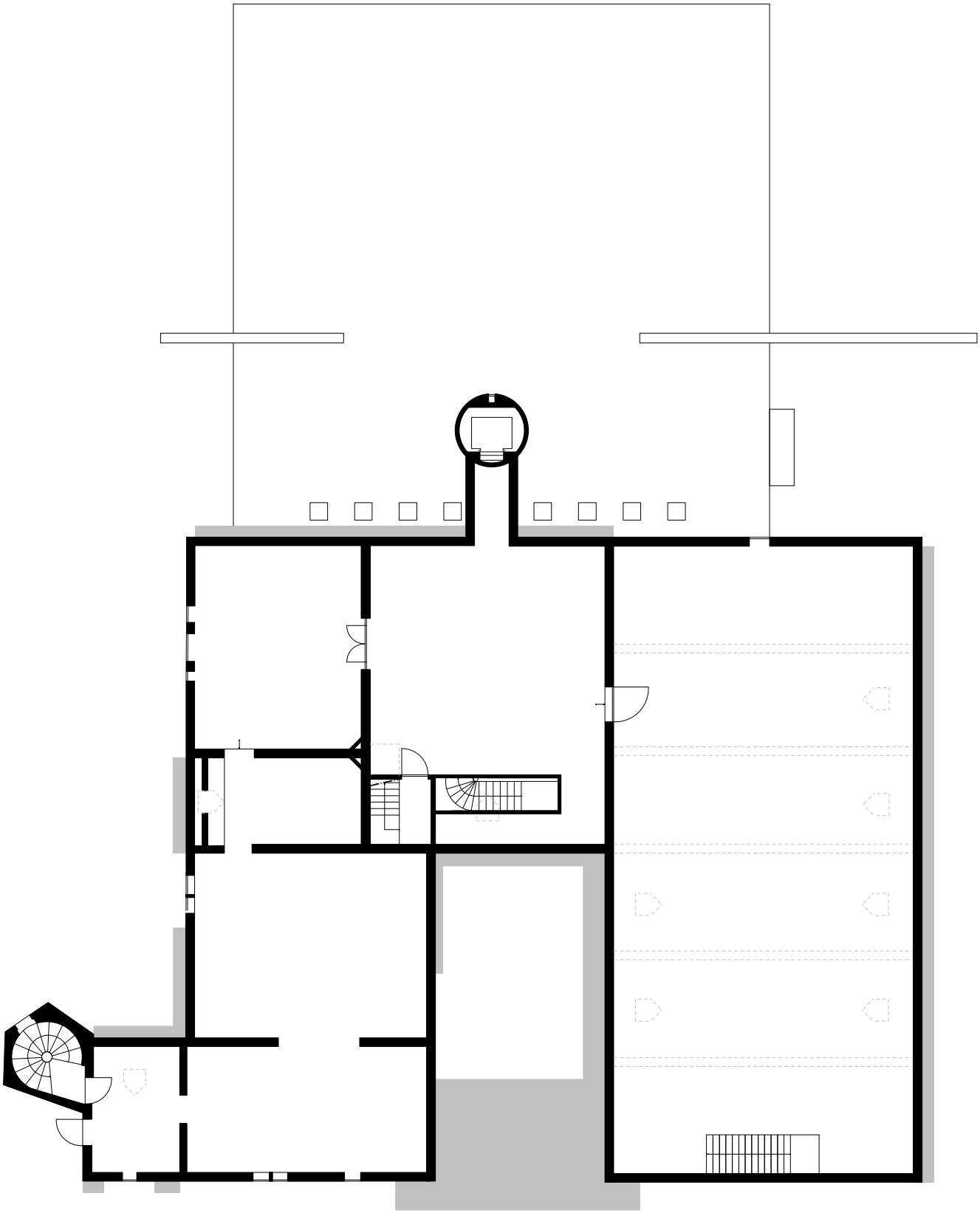

Afb. 54 Kasteel: origineel grondplan niveau 1

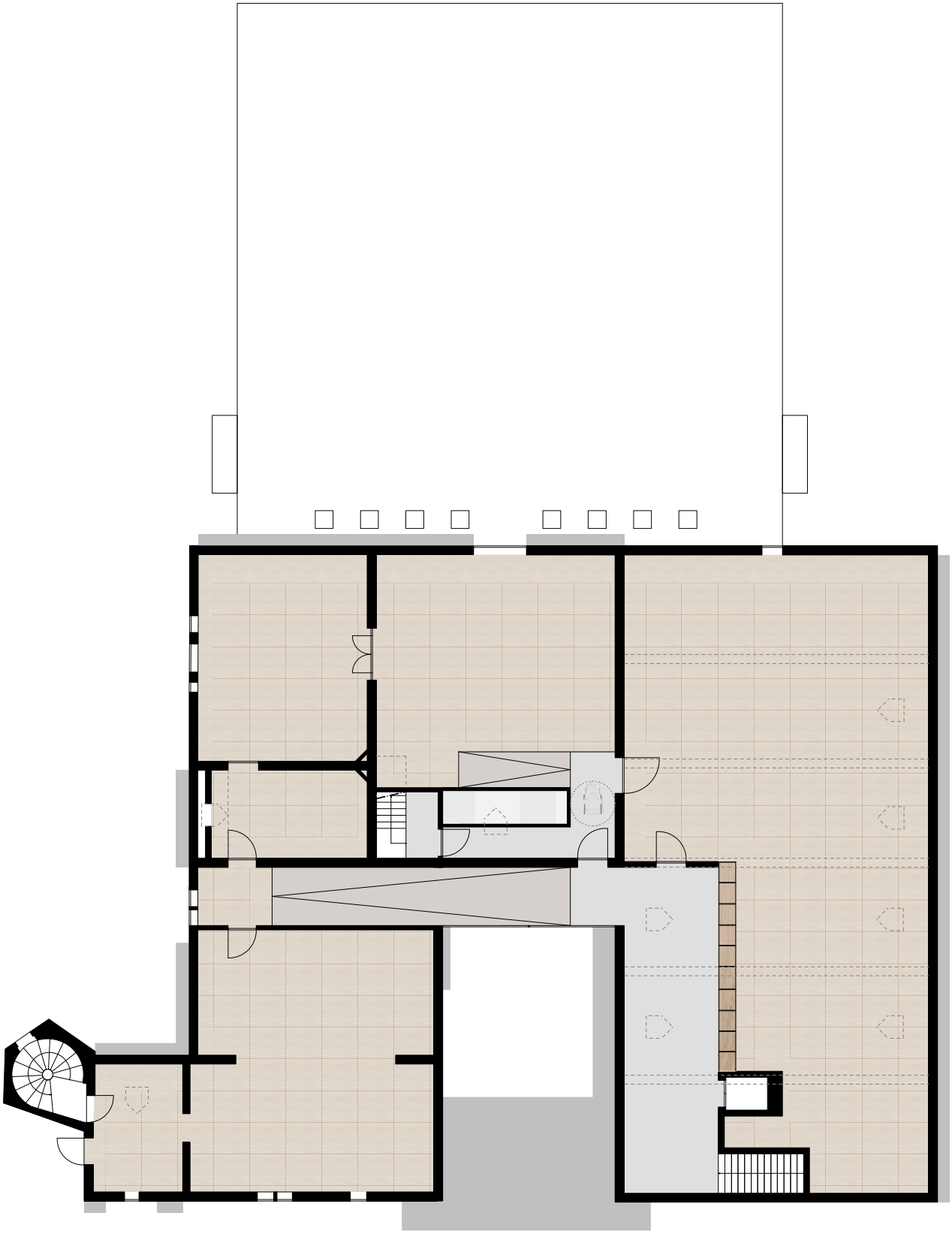

Afb. 55 Kasteel: Nieuw grondplan niveau 1

6.4.2 | Woonzorgcentrum

Vanachter op het kasteeldomein bevindt zich de nieuwbouw die gebaseerd is op het tuinontwerp en functioneert als woonzorgcentrum. Rond het gebouw bevinden zich drie zones die mee geïntegreerd zijn in het ontwerp: ten noordwesten – op het plan het rechtse deel – bevindt zich een speelzone voor kinderen. Hier kunnen kleinkinderen van de bewoners spelen maar evenzeer ook kinderen die de site komen bezoeken met hun ouders of komen eten in het restaurant in het kasteel. Het gedeelte achter het gebouw is een tuin enkel toegankelijk voor de bewoners, familie en vrienden. Dit deel kan afgesloten worden door middel van tuinpoortjes, zodat mensen met dementie hier ook veilig in kunnen vertoeven. Het zuidoostelijk georiënteerde deel – op het plan de linkse zone – dient als dierenboerderij waar het gebouwtje achter het hoofdgebouw de schuur van is. Hier zullen drie delen zijn die plaats bieden aan kippen, geitjes en konijnen. Dit laatste onderwerp is één van de twee concepten die ik verkreeg uit het omzetten van het geluksmodel in mijn onderzoek. De integratie van een speelzone voor kinderen haalde ik uit mijn gesprekken en enquêtes met verplegers en bezoekers. Daarnaast bleek uit deze informatie ook dat bezoekers het erg zouden appreciëren als er een tuin is waar ze met de oudere kunnen zitten.

Het globale concept van het woonzorgcentrum bestaat uit een harmonieuze combinatie van natuur, dynamiek en stimuli, die samen ervoor zorgen dat bewoners hier comfortabel kunnen leven maar ook de kans hebben om open te bloeien. Op deze manier beoog ik mijn doel te bereiken: aan de hand van interieurarchitecturale ingrepen het geluk en welzijn van de bewoners bevorderen.

Concreet is er in het gebouw plaats voor 22 bewoners: 11 van de kamers zijn gesitueerd aan de kanten van het gebouw, en de andere 11 liggen centraal. Deze kleinschaligheid bevordert het huiselijk gevoel en de persoonlijke interactie tussen de bewoners en het personeel. De kamers die centraal gelegen zijn komen uit op patio's waar groen in geplant wordt en zijn in de eerste plaats bedoeld voor mensen met dementie. Dit omdat zij op deze manier zich minder opgesloten zullen voelen en bovendien uitkijk hebben op elkaars kamers indien ze willen. Zo is er altijd iets te zien en wordt het gevoel van isolatie onderdrukt. De andere kamers hebben uitzicht op de dieren of op de speelzone. Op deze manier heeft iedere bewoner zowel zicht op een vorm van beweging als zicht op natuur. In de patio's is er telkens een inham waar zitmogelijkheid is. Zo zijn er doorheen de gangen verschillende rust- en communicatiepunten die bovendien zicht op natuur en de buitenlucht bieden, en zo aangename wandelroutes creëren. Aan de achterkant van het gebouw bevindt zich een erker die het gevolg is van de vorm van de tuinaanleg. Hier is er de mogelijkheid om met zicht op de tuin en rivier kinetoestellen te gebruiken. Verder zijn de meeste gemeenschappelijke ruimtes gecentraliseerd links van de inkom. Hier bevindt zich de kook- en eetruimte, een zitruimte en een tv-hoek. De kookruimte is voorzien in de vorm van een open keuken: het tweede concept dat ik vormde uit het omzetten van het geluksmodel. Er is overigens een zaaltje dat als polyvalente ruimte gebruikt kan worden voor activiteiten, maar ook eventueel voor een verjaardagsfeestje van een bewoner met zijn of haar familie en vrienden. Verder is er een verpleegpost met administratie, een was- en bergruimte en een personeelsruimte. Tot slot is er ook voorzien in een rokersruimte en een gemeenschappelijke badkamer. Aan de inkom is er voldoende ruimte voorzien om scooters te plaatsen zodat bewoners die gemakkelijk kunnen nemen en ermee buiten rijden.

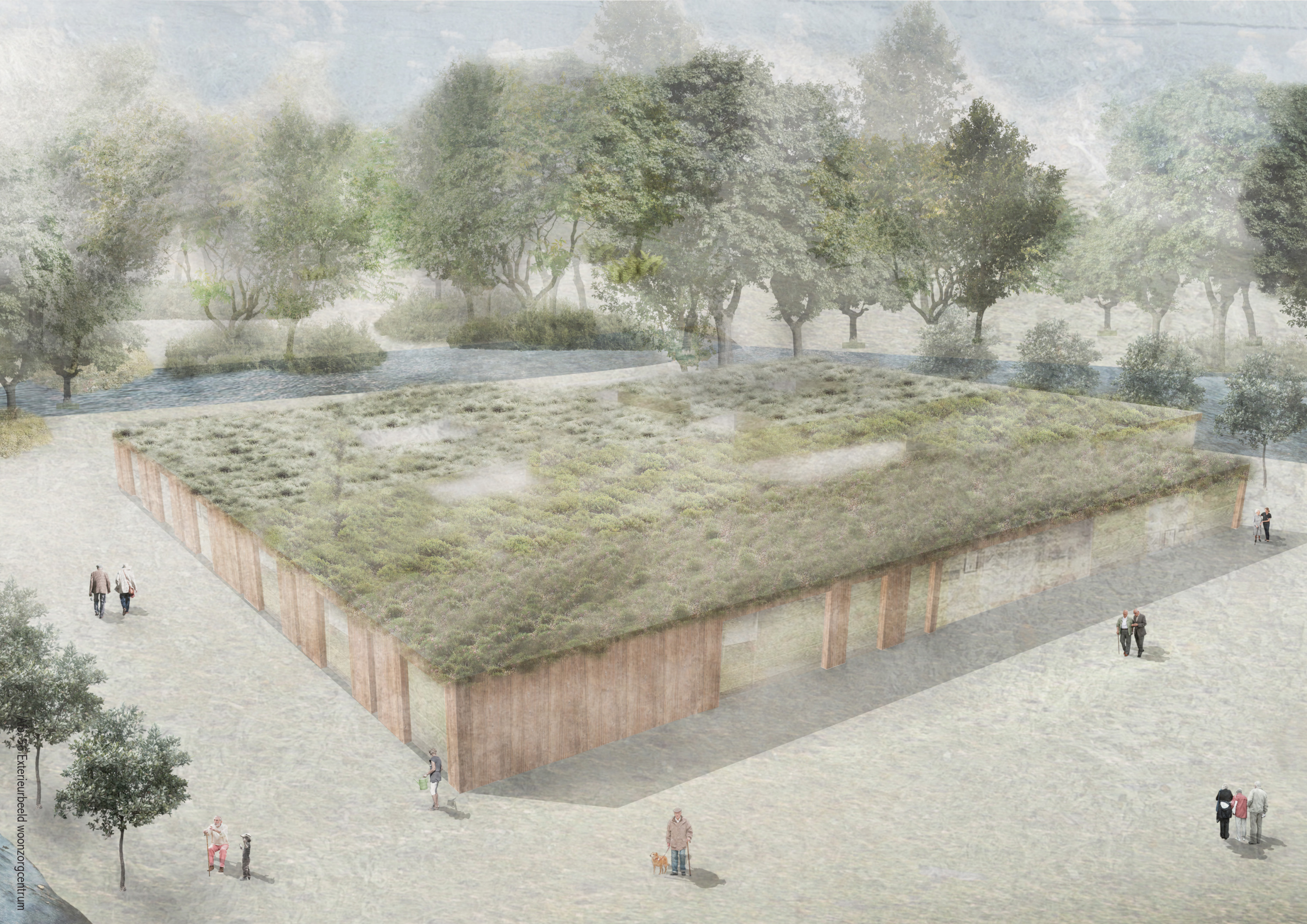

Afb. 58 Exterieurbeeld woonzorgcentrum

Afb. 57 Grondplan woonzorgcentrum

6.4.2.1 | Toepassing omgevingselementen

Met het op deze manier indelen van de ruimtes wilde ik vooral het standaard 'lange gangen systeem' breken en een meer dynamische omgeving creëren die ook de sociale interactie stimuleert. Aangezien het gebrek aan deze gangen wel kan leiden tot verwarring zorg ik voor een opvallende signalisatie. Zo krijgt elk ganggedeelte een ander kleuraccent zodat de bewoners hier herkenning in zien en zo makkelijk de weg kunnen vinden. Omdat de gangen bovendien sterk in elkaar overlopen zal men altijd weer terecht kunnen komen in het gemeenschappelijke gedeelte. Deze indeling, samen met de patio's en zitmogelijkheden, heeft ook als doel aangename wandelpaden te creëren. Daarnaast is het de bedoeling dat dementerenden minder snel de kamer van een medebewoner zullen binnenwandelen omdat er op de gangen zelf veel te zien is.
Aangezien daglicht een erg belangrijke factor is voor zowel de fysieke als mentale gezondheid wordt ook dit voldoende geïntegreerd, zowel de patio's als de talrijke raampartijen zorgen hiervoor. Wel moet er hierbij rekening gehouden worden met het invallende zonlicht en de warmte die dit met zich meebrengt. Daarom wordt er aan de noord- en noordwestkant – op plan de voor- en rechterkant van het gebouw – zonwerende beglazing voorzien, en aan de andere twee zijden zowel zonwerende beglazing als een regelbaar extern zonwering systeem dat het zicht zo weinig mogelijk belemmert. In functie van valpreventie worden alle muren van een leuning voorzien, zowel op de gangen als in de kamer. Om hier een meerwaarde aan te creëren wordt er een detail ontworpen dat zal dienen voor het vasthangen van naambordjes aan de leuning naast de kamer van elke bewoner. Verder wordt ervoor gezorgd dat er geen trappen of obstakels zoals tapijten zijn. Om het gebouw binnen te gaan zal er wel altijd een klein hoogteverschil zijn, waar dan telkens een overbrugging voorzien wordt zodat ook rolstoelgebruikers hier zonder problemen door kunnen. Om de veiligheid zo goed mogelijk te controleren zal er ook een alarmsysteem geïmplementeerd worden waarmee de bewoners hulp kunnen vragen indien nodig. Zowel in de gangen als in de kamer is er voldoende mogelijkheid om via een druk op de knop hulp te verkrijgen. Om hier nog meer uit te halen is het ook belangrijk een persoonlijk alarmsysteem te voorzien. Dit zijn apparaatjes die de bewoners in hun zak kunnen steken, rond hun arm of hals kunnen dragen, en zijn bovendien voorzien van een valsensor die automatisch om hulp vraagt als er een val gedetecteerd wordt. Ook is hier een gps in verwerkt waardoor men kan zien waar er hulp nodig is. Om de luchtkwaliteit zo optimaal mogelijk te houden wordt het woonzorgcentrum voorzien van een basis ventilatiesysteem D, met warmterecuperatie en bypass. Daarnaast zijn er ook voldoende ramen die geopend kunnen worden voor snelle effectieve verluchting. Deze elementen hebben overigens ook een positieve invloed op het verdrijven van ongewenste geuren. Doorheen het gehele ontwerp is er rekening gehouden met een draaicirkel van minimum 150 cm diameter zodat zowel rolstoelgebruikers als de verpleging met karren makkelijk kunnen circuleren. Verder worden er ook vooral schuifdeuren voorzien die bovendien in enkele gevallen automatisch werken. Zo kan men na het ingeven van een code naar buiten en binnen met een deur die automatisch opent. Op deze manier kunnen bijvoorbeeld bewoners die met een scooter buiten willen rijden dit zonder problemen doen. Verder wordt er ook met de akoestiek voldoende rekening gehouden. In de gemeenschappelijke ruimtes zal het plafond voorzien worden van akoestische panelen en zijn er interieurelementen die de grote ruimtes breken en daarmee ook het geluid. Deze elementen bestaan vooral uit modulaire kastmeubels die gebruikt kunnen worden als boekenkast, maar ook voor het plaatsen van decoratie zoals plantjes en foto's. Tussen de kamers onderling, alsook tussen de kamers en de gang, zullen de muren geïsoleerd worden met als doel het geluid te dempen. In het kader van het 'open keuken' concept wordt er een keuken geïntegreerd in de eetzaal die niet afgesloten is, en voorzien is van een verlaagd kookeiland. Op die manier wordt er een meer huiselijke sfeer gecreëerd en kunnen de bewoners onderdeel uitmaken van het koken. In functie van de factor 'uitgangen', die samenhangt met verschillende normen voor brandveiligheid, wordt het woonzorgcentrum in twee compartimenten verdeeld, met elk minstens twee uitgangen ter beschikking.
Tot slot wordt er een specifiek product voorzien ten voordele van - vooral - mensen met (beginnende) dementie: de Tovertafel. Dit systeem bestaat uit een projector waarmee interactieve spellen kunnen geprojecteerd worden op een tafel. De projecties reageren op hand- en armbewegingen waardoor de bewoners kunnen spelen met het licht. Op deze manier worden mensen die lijden aan dementie gestimuleerd tot meer beweging, een betere cognitieve activiteit en sociale interactie (Active Cues, z.j.).

Afb. 58 Zicht op tuin Sterckshof

Afb. 59 Grondplan kamer

6.4.2.2 | Kamer

Als laatste zoomen we in op de privékamer van de bewoners. Deze bestaat globaal uit drie zones: de leefruimte, de slaapruimte en de badkamer. Ook hier is het de bedoeling om de huiselijke sfeer zoveel mogelijk terug te brengen. Daarop verdergaand is het voor de bewoners ook mogelijk om enkele meubels mee te brengen om de plaats wat persoonlijker te maken. Op het plan wordt een mogelijke indeling gegeven voor de leefruimte, de slaapruimte en badkamer zal altijd vast ingedeeld zijn. Een bed kan men echter wel zelf meebrengen. Het bed wordt zo geplaatst dat de verpleging langs twee kanten de persoon die in bed ligt kan verzorgen, en zo ook gebruik kan maken van tilliften. In de leefruimte wordt er enkel voorzien in een tafel met twee stoelen en een armstoel, op deze manier heeft men verder de mogelijkheid om de ruimte zelf in te richten. In het verlengde van de vensterbank is er een zitbank geïntegreerd. Daarnaast wordt er kunstlicht voorzien in functie van de belichting van alle punten in de kamer, en is deze belichting te regelen door de bewoner. 's Nachts zijn er zowel op de kamer als in de gangen inbouwspots op lage hoogte, en ook het licht in de badkamer gaat automatisch aan om zoveel mogelijk te voorzien in veiligheid. Zoals eerder vemeld is er voldoende houvast voorzien in de vorm van leuningen en zal er in elke ruimte een alarmbel voorzien zijn zodat die telkens binnen bereik is. Om verder zo goed mogelijk te voorzien in intuïtieve bediening wordt bijvoorbeeld de zonnewering bediend door knoppen, is de kraan bedienbaar met een sensor en zijn de afscheidingen binnen de kamer gemaakt in de vorm van schuifdeuren. De kamers zijn bovendien volledig toegankelijk gemaakt op basis van een draaicirkel van minimum 150 cm diameter. De spiegel in de badkamer is aanpasbaar ten voordele van rolstoelgebruikers, en de wastafel is onderrijdbaar. In het algemeen zijn er in de kamer geen scherpe hoeken waar men zich tegen kan stoten. Er is zowel centrale verwarming - in de slaap- en leefruimte - als vloerverwarming - in de badkamer - voorzien. Tot slot zijn de ramen allemaal te openen, en dit door middel van een handgreep die laag genoeg voorzien is zodat mensen in een rolstoel hier makkelijk bij kunnen.

Het gehele woonzorgcentrum wordt voorzien van materialen die zo huiselijk mogelijk aanvoelen, maar tegelijkertijd functioneel zijn: niet te hard, niet te glad, makkelijk te onderhouden etc. Om hierin een compromis te stellen wordt hout als basismateriaal gebruikt: de vloer wordt volledig in hout voorzien, zowel de gemeenschappelijke ruimtes en gangen als de privé kamers. Verder is dit ook het materiaal dat gebruikt wordt voor de meubels. Reden hiervoor is de warmte, huiselijkheid en natuurlijkheid die dit materiaal uitstraalt. De muren zullen in de kamers wit zijn, waar de bewoners de mogelijkheid hebben om, alvorens het in gebruik nemen van de kamer, één muur een andere kleur te geven naar keuze. Op de gangen is de basiskleur ook wit, maar wordt zoals eerder vermeld elk ganggedeelte van een andere kleur voorzien in functie van de herkenning van de bewoners. Tot slot is het laatste belangrijke element de aanwezigheid van natuurlijk groen in het woonzorgcentrum.

7

Discussie en besluit

In het laatste hoofdstuk van deze masterscriptie reflecteer ik over het gehele proces dat ik doorlopen heb om aan dit onderzoek te beginnen, en hoe dit uiteindelijk resulteerde in deze scriptie en het concept en ontwerp dat eruit is voortgekomen.

Na talrijke bezoeken aan het rusthuis waar mijn opa verbleef raakte ik geïntrigeerd door de invloed die onze omgeving heeft op ons gevoel van welzijn en geluk. Vooral wanneer dit gegeven toegepast wordt op ouderen en hun woonsituatie lijkt voor mij het belang hiervan in waarde te stijgen. Aangezien ik rond de tijd dat mijn opa op deze plaats woonde zou gaan verder studeren, was dit een belangrijke motivatie voor de keuze van mijn studie: ik besliste om interieurarchitectuur te gaan studeren. De reden hiervoor was dus niet enkel de zin voor creativiteit en de mogelijkheid tot vormgeven, maar ook een bepaald doel dat ik hiermee ooit wilde bereiken: plaatsen creeren waar ouderen zich thuis kunnen voelen en gelukkig kunnen zijn, ter ere van mijn opa. Maar ook ter ere van mijn andere grootouders, mijn ouders, familie, vrienden en alle mensen die misschien ooit de stap zullen zetten naar deze vorm van wonen. Ik geloof erin dat de omgeving waarin we ons bevinden van groot belang is voor ons gevoel van welzijn, en dit is een betekenisvol gegeven. Want welke leeftijd we ook hebben, de sleutel is altijd het vinden van geluk.

Tijdens mijn studie interieurarchitectuur leerde ik de praktijk van herbestemming kennen. Aangezien ik al lange tijd een belangstelling voor geschiedenis koester, werd mijn interesse voor herbestemming tijdens mijn studie ook aangewakkerd. Dit is de reden waarom ik koos voor de master herbestemming. Hier kon ik mijn ambitie voor het creëren van een aangename woonplaats voor ouderen combineren met het herbestemmen van een karakteristiek gebouw. Tijdens mijn zoektocht naar het gepaste gebouw hiervoor ontdekte ik dat het kasteel Sterckshof in Deurne te koop stond. Na het doen van opzoekwerk rond deze site vond ik hierin het perfecte gebouw voor mijn masterproject: de beginselen van dit kasteel gaan terug tot in de 13de eeuw waardoor het gebouw een enorme waaier aan geschiedenis en verhalen met zich meebrengt. Bovendien situeert dit domein zich middenin een groene oase, alsook vlakbij de stad. Omdat ik herbestemming wil combineren met ouderenzorg begon ik zo aan de uitdaging om het kasteel en zijn domein te doen heropleven in het kader van wonen voor ouderen.
In de toekomst zou het interessant kunnen zijn om deze combinatie ook door te voeren op andere plaatsen. Verder kan dit onderzoek ook gevoerd worden op basis van een ander geluksmodel, en toegepast worden op andere doelgroepen.

Na het verkennen van de term en het onderzoek naar geluk, ben ik me gaan verdiepen in het begrip 'welzijn'. Hier kwam ik er snel achter dat deze term vanuit zowel een objectief als een subjectief perspectief bekeken kan worden. Aangezien ik in mijn onderzoek het algemeen welzijn en geluk van mijn doelgroep beoog, wilde ik beide aspecten doorgronden om zo tot een optimaal inzicht in het begrip welzijn te komen. Hier ervoer ik dat het in eerste instantie een uitdaging was om het objectieve en subjectieve aspect van welzijn volledig van elkaar te onderscheiden. Tijdens mijn onderzoek naar objectief welzijn binnen ouderenzorg kwam ik via verschillende bronnen een heel aantal elementen tegen die bijdragen aan de levenskwaliteit van mensen. Deze factoren kwamen sterk overeen met parameters waar we eerder rond gewerkt hebben tijdens een masterclass begin dit jaar. Aangezien ik op deze manier over veel bronnen beschikte die mij konden helpen bij het definiëren van omgevingselementen die invloed hebben op het welzijn van mensen, besliste ik om op basis van mijn doelgroep verschillende factoren uit te kiezen om te bespreken in mijn onderzoek. Deze elementen heb ik aan de hand van een empirisch onderzoek geanalyseerd, om zo te weten te komen hoe bewoners van woonzorgcentra deze factoren ervaren. Hiervoor heb ik twee woonzorgcentra bezocht: het Nethehof – het rusthuis waar mijn opa woonde – en Ter Vest. Op elke plaats ben ik twee namiddagen langsgegaan en sprak ik met bewoners en personeel. Ik stelde interviews op op basis van voornoemde omgevingselementen en probeerde erachter te komen wat de wensen en gevoelens van deze mensen zijn bij deze termen. Voorafgaand aan de gesprekken heb ik een hele tijd gewijd aan het verkennen van interview methodes, specifiek bij ouderen. Ik wilde op een zo efficiënt mogelijke manier de nodige informatie verkrijgen, en de bewoners het niet te moeilijk maken. Uit mijn Erasmus verblijf in Milaan heb ik namelijk heel wat positieve ideeën gehaald in verband met co-design: het ontwerpen van spellen om op die manier info te verkrijgen bijvoorbeeld. Uiteindelijk besloot ik om alle parameters op te lijsten en simpelweg per element te vragen achter ervaringen, gevoelens en wensen hierbij.

Aan de hand van het eerste gesprek kon ik dan kijken of dit al dan niet werkte, en dat was het geval. Wel leerde ik op die manier bij op welke manier ik de dingen moest aanhalen en vragen. Dikwijls kreeg ik een 'ja-nee antwoord', terwijl ik trachtte ervaringen en gedachten rond de thema's te verzamelen. Daarom was het belangrijk om bij één enkel element verschillende vragen te stellen om zo alle informatie te verkrijgen die ik nodig had. Uiteindelijk bleken deze gesprekken een ideale manier te zijn. Ik geloof zelf ook heel sterk in het belang van praten met onze medemensen. Op die manier leer je elkaar vertrouwen, begrijpen en leer je enorm veel bij over zeer onverwachte onderwerpen. Zo waren de gesprekken vooral informeel van aard, en luisterde ik naar verhalen over familie en vrienden om ook zo achter bepaalde eigenschappen en ideeën te komen die te maken hadden met mijn onderzoek. Op die manier wordt het weer duidelijk hoeveel invloed onze omgeving heeft op de meest verrassende dingen. Samengevat heb ik door dit ervarende onderzoek te doen enorm veel bijgeleerd over talrijke dingen: de gedachten, gevoelens en het leven van ouderen, hoe belangrijk het is om met alle mensen te praten en communiceren, maar ook over kleine dingen die wij als jonge mensen al eens vergeten. En zeker niet te vergeten: hoe belangrijk het is om tijd en moeite te wijden aan het geluk van onze geliefden en onze medemens, wat een grote bijdrage is aan het geluk dat we zelf ervaren.

Ik haalde eerder al het belang van andere stakeholders aan in verband met het leven in een woonzorgcentrum. Zowel het verplegend personeel als familie en vrienden die komen bezoeken spelen een erg belangrijke rol en zijn een waardevolle informatiebron voor mijn onderzoek. Tijdens mijn bezoeken aan de woonzorgcentra kon ik praten met enkele verplegers, en ook met de directeur van Ter Vest heb ik een gesprek gehad. Verder heb ik enquêtes rondgestuurd naar zes andere verplegers en ongeveer tien bezoekers van woonzorgcentra verspreid over Vlaanderen. Deze informatie beschrijf ik niet in deze scriptie, maar heb ik wel geanalyseerd om mee te nemen in mijn eigen ontwerp. Deze gegevens bleken erg waardevol te zijn, waardoor ik blij ben dat ik toch de stap heb gezet om deze andere twee stakeholders te bevragen. Eerst was dit, mede op aanraden van mijn promotor, namelijk niet de bedoeling aangezien ik op deze manier een enorme hoeveelheid aan informatie zou verzamelen die ik allemaal zou moeten verwerken, en dit binnen een strak tijdschema. Aan de hand van enquêtes lukte het me echter wel om op een beknopte manier verschillende meningen te verkrijgen over voornoemde omgevingselementen. Deze kon ik namelijk allemaal naast elkaar zetten – bewoners, verplegers, bezoekers – om zo over elk element overkoepelende en belangrijke meningen vast te stellen. Ook koos ik ervoor om enkel de gedachten van de bewoners te beschrijven in mijn scriptie, vooral omdat de focus hierop ligt, wat het dus perfect mogelijk maakte om alle drie de stakeholders uiteindelijk te verwerken in mijn ontwerp.

Verder onderzocht ik het subjectieve aspect van welzijn. Hiervoor baseerde ik me, geïnspireerd door een bestaande paper, op een bepaalde gelukstheorie. Dit model zette ik om naar een model dat toegepast is op mijn doelgroep. Na mijn verkennende gesprekken met verschillende bewoners van de twee eerder genoemde woonzorgcentra had ik voldoende informatie verzameld om dit bekomen model om te zetten naar concrete concepten die ik kon toepassen in mijn ontwerp. Deze ideeën bestaan uit enerzijds het integreren van een dierenboerderij en anderzijds het implementeren van een speelzone voor kinderen. Op deze manier worden de verschillende parameters van het geluksmodel gestimuleerd en kan ik zo bijdragen aan het geluk van de bewoners van het woonzorgcentrum.

Dit gehele onderzoek en de ervaringen en informatie die ik eruit heb gehaald, heb ik vertaald in een eigen ontwerp voor een woonzorgcentrum. Een plaats waar het welzijn en geluk van de bewoners ondersteund en gestimuleerd wordt. Dit deed ik aan de hand van het verbeteren en versterken van de geanalyseerde omgevingselementen, en door het integreren van de twee concepten die ik verkreeg uit het omzetten van voornoemde gelukstheorie. Zo ben ik de uitdaging aangegaan om een plek te verwezenlijken die ouderen ondersteunt, maar ook het aangename gevoel van een thuis geeft. Een omgeving die hen, ondanks het verlaten van hun echte thuis, gelukkig kan laten voelen, stimuleren en floreren.

8

Bijlagen

8.1 | Dementie

Omdat ik met mijn onderzoek alle mogelijke bewoners van een residentieel zorgcentrum wil bereiken (en die diversiteit kan zeer groot zijn), spits ik mij ook toe op mensen met dementie. Aangezien dit een zeer complex gegeven is, is het belangrijk om zo goed mogelijk te begrijpen wat het inhoudt om aan een vorm van dementie te lijden. In dit hoofdstuk maak ik een uiteenzetting van verschillende mogelijke gedaantes waarin dementie kan voorkomen.

8.1.1 | Inleiding

Hoe ouder men wordt, hoe groter de kans op dementie. Naar schatting zouden in België ongeveer 202 000 mensen aan dementie lijden. Ruim 10% van de mensen boven de 65 heeft een vorm van dementie. Vanaf dat de leeftijdsgrens van 80 jaar bereikt wordt, stijgt dit percentage tot 20%, en vanaf 90 jaar naar 40%. Als gevolg van de vergrijzing zal tegen 2060 het aandeel dementerenden in de bevolking verdubbelen (Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, z.j.).

Dementie is een verzamelnaam voor meerdere aandoeningen waarbij verschillende stoornissen in het cognitief functioneren zich samen vertonen. Onder cognitieve functies verstaan we onder andere het geheugen, het leervermogen, taalgebruik en het kunnen begrijpen en uitvoeren van dagelijkse en complexe handelingen. In het algemeen is dementie niet te genezen en progressief van karakter. Vooral geheugenverlies komt sterk naar voren, maar dit is niet bij alle vormen zo. Ook de stemming, persoonlijkheid en het gedrag kunnen veranderen. De symptomen die optreden worden bepaald door de aard, lokalisatie en de ernst van de afwijkingen in de hersenen, en hangen dus af van de oorzaak van de dementie. Hier zijn er verschillende van, maar de meest voorkomende zijn de ziekte van Alzheimer, fronto-temporale dementie, vasculaire dementie en dementie bij de ziekte van Parkinson. De diagnose van dementie wordt pas gesteld als de hinder in het denken, de stemming en het gedrag zo ernstig zijn dat ze het algemeen dagelijks functioneren beperken Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, z.j.).

Belangrijk om te weten is dat vanaf iemand de eerste symptomen van dementie krijgt, er gemiddeld een periode van één jaar is vooraleer men dit meldt aan familie of vrienden, en pas na twee tot drie jaar wordt de diagnose gesteld door een arts. Bovendien raakt de ziekte niet enkel de persoon in kwestie maar ook de mensen die zich dicht bij die persoon bevinden. Het treft namelijk drie maal zoveel betrokkenen als het aantal mensen met dementie zelf.
Er is geen genezing beschikbaar, maar bij verschillende gevallen is het wel mogelijk om de symptomen te verlichten en/of het verloop van de aandoening te vertragen met behulp van medicatie. Daarnaast zijn er behandelingen die de dementerende en de betrokken personen leren omgaan met de ziekte. Zo kan er voor de persoon in kwestie training voorzien worden die helpt in het verbeteren van het geheugen (Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, z.j.).

8.1.2 | Ziekte van Alzheimer

Deze aandoening komt voor bij 70% van de mensen met dementie en is daarmee de meest voorkomende vorm van dementie (Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, z.j.). Het is een ongeneeslijke hersenziekte waarbij verschillende cellen in bepaalde delen van de hersenen stoppen te functioneren en vervolgens afsterven. De oorzaken van en behandelingsmethoden voor deze aandoening zijn nog niet bekend (Info Alzheimer, 2016).

Symptomen van Alzheimer zijn vergeetachtigheid, veranderingen in de persoonlijkheid, desoriëntatie en verlies van spraak. Het begint dikwijls met stoornissen in het geheugen en vordert zo dat iemand steeds meer vaardigheden verliest tot dat men volledig afhankelijk wordt van anderen. In het algemeen kan gezegd worden dat zowat alle dagelijkse handelingen meer moeite gaan kosten: het volgen van een gesprek, plannen maken, problemen oplossen en beslissingen nemen. Ook is er vaak moeite met het leren van nieuwe informatie, de oriëntatie, het taalgebruik, herkenning van voorwerpen en het uitvoeren van handelingen. Zoals bij veel aandoeningen hangt de progressie af van persoon tot persoon. Er zijn mensen met Alzheimer die heel snel achteruitgaan, maar ook personen die nog jarenlang een relatief normaal leven kunnen leiden. Naarmate de ziekte vordert zwakt men uiteindelijk zo erg af dat men overlijdt aan slikproblemen die luchtwegontstekingen kunnen veroorzaken, evenwichtsproblemen met ernstige valongelukken tot gevolg of algemene verzwakking (Info Alzheimer, 2016).

8.1.3 | Vasculaire dementie

Vasculaire dementie is de tweede meest voorkomende vorm van dementie – ongeveer 15% van de gevallen – na de ziekte van Alzheimer, en vertoont zich meestal tussen het 65ste en 75ste levensjaar. Het is het gevolg van een gebrekkige doorbloeding naar de hersenen na bijvoorbeeld een reanimatie bij een hartstilstand of een hersenin-farct (Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, z.j.; Vasculaire Dementie, 2012).

De symptomen van deze aandoening zijn vooral afwezigheid, spraakproblemen, geheugenstoornissen en concentratieproblemen. Deze functies worden echter relatief laat aangetast waardoor de persoonlijkheid van de patiënt langer intact blijft. In eerste instantie kampt met vooral met spierzwakte aan één kant van het lichaam, duizeligheid en lichte spraakproblemen. De ziekte is niet te genezen maar er kunnen wel tijdelijke verbeteringen waargenomen worden. Zo kunnen heldere momenten zich afwisselen met een duidelijk niet beseffen van de realiteit. In latere stadia is het mogelijk dat een persoon zelfs zijn familie niet meer herkent, uitvalsverschijnselen vertoont en hallucinaties krijgt.
Dikwijls hebben mensen die aan deze aandoening lijden al langer last van hart- en vaatziekten. Door problemen met het vasculaire systeem – bloedvaten – is de kans groter op een beroerte. Als binnen een drietal maanden na een beroerte de symptomen zich beginnen vertonen, is er in de meeste gevallen sprake van vasculaire dementie (Vasculaire Dementie, 2012).

8.1.4 | Ziekte van Parkinson

Deze aandoening is één van de meest voorkomende hersenziekten. Het is een neurodegeneratieve aandoening waarbij bepaalde zenuwcellen in de hersenen stilaan ziek worden en uiteindelijk afsterven (UZ Leuven, 2018). Bij twee derde van de personen met Parkinson vertoont de aandoening zich tussen het 50ste en 65ste levensjaar, maar bij 5 tot 10% komt dit al voor op een leeftijd jonger dan 40 jaar (Vlaamse Parkinson Liga, 2013).

In het beginstadium van deze ziekte hebben mensen beperkte klachten, zoals bijvoorbeeld het beven van een hand in rust of minieme traagheid bij het beginnen van een beweging. Daarom worden deze symptomen in het begin vaak niet erkend en worden ze gewijd aan ouderdom, waardoor de diagnose van Parkinson pas later gesteld wordt.
Bij de ziekte van Parkinson is er sprake van een slechte verbinding tussen hersenen en spieren. Een eerste veelvoorkomend symptoom is het – meestal in rust – beven van een hand, arm of been, eerst aan één zijde van het lichaam en later aan beide. Ook spierstijfheid is een belangrijk verschijnsel, hierdoor wordt het moeilijk om bewegingen te beginnen. Verder komt ook een gebogen houding en een uitdrukkingsloos gezicht heel vaak voor. Naarmate de zieke vordert wordt het evenzeer moeilijk om dagelijkse handelingen uit te voeren zoals een jas aandoen en schrijven. Bijkomende verschijnselen zijn spraakproblemen, kwijlen, overmatige transpiratie en moeilijk slikken. Ook zijn psychische problemen mogelijk zoals moeilijkheden met concentratie, depressie en moeheid. Parkinson is niet te genezen, maar er is wel een vorm van symptoombehandeling door middel van medicatie. Deze moeten enkele keren per dag ingenomen worden. Het toedienen van de medicijnen in kwestie brengt echter wel verschillende bijwerkingen met zich mee. De ziekte van Parkinson is een progressieve aandoening, maar dit wil niet zeggen dat dat bij iedereen het geval is. De symptomen zijn afhankelijk van persoon tot persoon en bovendien is het mogelijk dat de ziekte jarenlang stabiel blijft (Gezondheid, 2015).

8.1.5 | Fronto-temporale dementie

Dit is een aandoening waarbij persoonlijkheids- en gedragsstoornissen op de voorgrond staan. Zoals in de naam wordt aangegeven tast de ziekte de frontale en temporale hersengebieden aan. Deze spelen een belangrijke rol bij het reguleren van het gedrag (Familiegroep Dementie, z.j.).

De meeste mensen waarbij de diagnose van deze aandoening wordt gesteld zijn tussen de 40 en 60 jaar oud en zijn nagenoeg altijd jonger dan 70 jaar. Gedragsveranderingen en cognitieve stoornissen zijn kenmerkende symptomen waarbij geheugenstoornissen zich minder sterk vertonen. De ziekte komt sluipend naar voren: men gaat minder goed functioneren op het werk, krijgt problemen bij het doen van het huishouden en in het onderhouden van sociale contacten. In eerste instantie worden deze verschijnselen bestempeld als gevolg van andere aandoeningen zoals een burn-out of stress.

Ontremming is vaak het eerste symptoom bij deze vorm van dementie. Dit uit zich in het vertonen van ongepast gedrag. Zo kan iemand bijvoorbeeld opeens gaan schelden of misplaatste opmerkingen maken in het openbaar. Ook kan een persoon overdreven uitgelaten, wantrouwig, vijandig of opdringerig worden tegenover anderen, wat als gevolg heeft dat de sociale relaties gaan afzwakken. Verder kan ook obsessief-compulsief gedrag zich vertonen. Dit drukt zich uit in bijvoorbeeld het tellen van voorwerpen of het extreem vasthouden aan bepaalde tijdstippen.
Een ander kenmerkend symptoom is het gebrek aan ziekte-inzicht. De persoon in kwestie ontkent namelijk dikwijls dat men aan deze aandoening lijdt, wat het doen van onderzoeken vaak tegenhoudt omdat men niet wilt meewerken.
Ook kunnen er bij deze ziekte spraak- en taalproblemen naar voren komen, waarbij men stotterend gaat spreken, niet meer op bepaalde woorden kan komen en sommige dingen niet meer kunnen begrijpen. Hierdoor zal de persoon steeds minder uit zichzelf gaan vertellen en uiteindelijk volledig stoppen met praten (Familiegroep Dementie, z.j.).

8.2 | Bescherming

8.2.1 | Vastgesteld bouwkundig erfgoed

Om onroerend erfgoed te bewaren is de vaststelling van een inventaris een van de mogelijkheden waarop de Vlaamse overheid beroep kan doen. Op deze manier bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoedelementen op een vastgestelde lijst beschikken over erfgoedwaarde en nog steeds bewaard zijn. Erfgoedobjecten die van waarde maar niet beschermd zijn krijgen dusdanig alsnog bepaalde rechtsgevolgen. In het algemeen voor alle vastgestelde inventarissen zijn er drie rechtsgevolgen: de zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden en de informatieplicht bij eigendomsoverdracht. Zoals eerder al vermeld is het kasteel Sterckshof vastgesteld in de inventaris bouwkundig erfgoed. Specifiek voor deze inventaris zijn er verschillende rechtsgevolgen. Ten eerste is het mogelijk om een afwijking te vragen van de normen voor energieprestatie en binnenklimaat als dit van belang is voor het behoud van de erfgoedwaarde van het pand. Ook kunnen zonevreemde gebouwen uit deze inventaris eenvoudiger een nieuwe functie verkrijgen, zo kan bijvoorbeeld een hoeve in een agrarisch landschap een andere functie krijgen dan een agrarische. Verder wordt sociale huisvesting door renovatie aangemoedigd door middel van soepelere normen in verband met renovatie. Tot slot moet de vergunningverlenende overheid haar beslissing motiveren als er een vergunning nodig is voor de sloop van een gebouw uit de inventaris, en bovendien in haar beslissing verklaren hoe ze de erfgoedwaarden heeft nageleefd (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2006-2013).

8.2.2 | Beschermd monument en stadsgezicht

Een beschermd monument is een onroerend goed dat omwille van zijn erfgoedwaarde globaal van belang is. Cultuurgoederen die permanent gebonden zijn aan het monument (lambrisering, een trappartij, meubelen door de architect mee ontworpen etc.) zijn altijd onderdeel van de bescherming. Wanneer dit het geval is wordt dit voortaan expliciet aangegeven in het beschermingsbesluit. Een beschermd stads- of dorpsgezicht is een collectief van onroerende goederen met de omringende elementen die wegens hun erfgoedwaarde globaal van belang zijn. Aan een bescherming zijn verschillende rechtsgevolgen verbonden. Ten eerste is er het actief en passief behoud van beschermde goederen. Zo is het onder het passief behoudsbeginsel verboden om deze goederen te ontsieren, beschadigen, vernielen of andere verrichtingen te maken die de erfgoedwaarde ervan schaden. Bij het actief behoudsbeginsel is er sprake van het tijdig uitvoeren van werken ten gunste van de instandhouding, beveiliging, herstelling, het beheer en het onderhoud. Verder is er voor behoorlijk wat ingrepen aan een beschermd goed een vergunning nodig. Ten derde is er ook een verbod op sloop of vernietiging, maar hier kan uitzonderlijk van afgeweken worden in geval van gedeeltelijke sloop. Daarnaast is er ook bij beschermde goederen sprake van informatieplicht bij overdracht en ten slotte ook meldingsplicht. Dit laatste houdt in dat de verkoop van een beschermde goed gemeld moet worden aan het agentschap (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2006-2013).

8.3 | Interviews

8.3.1 | Interview 1

Leeftijd 83
Wzc Nethehof

Objectieve elementen

Oriëntatie
Vanaf de eerste dag kon ik mijn weg goed vinden. Je beslist zelf om naar hier te komen. Bordjes heb ik niet nodig, ik kan vanzelf de weg vinden. De eerste dag hebben ze me wel begeleid naar de eetzaal etc. Achteraf heb ik geen moeilijkheden gehad om mijn weg te vinden.

Zichten
Kan niet beter zitten, ik zit aan de voorkant, dat is ideaal. Alles is goed hier: je ziet dingen gebeuren, het verkeer, mensen die passeren… Er zijn er die mij goed kennen omdat ik zelf ook van Wezel ben, ik woonde hier twee straten verder. Ik kende het zorgcentrum al van er altijd voorbij te fietsen of te rijden met de auto, te wandelen. Er zijn dus verschillende mensen van Wezel die ik nog ken, ook familie daarvan die ik ken steekt hun hand al eens op. Zicht op natuur heb ik niet nodig, ik zit goed zo.

Aanpasbaarheid
Ik heb dat kastje, en dit kastje en ook in de badkamer een kast en dat is genoeg zo. Grotere meubels kan je toch niet meenemen, had ook niet liever dat dat wel kon want in een grotere kamer zou ik me misschien wat meer verloren voelen. Thuis heb ik groot genoeg gewoond, zo is het goed voor mij. Voor mij is het goed en gezellig, meer moet dat niet zijn.

Licht
Ik heb genoeg licht, de gordijnen zijn altijd open. Kunstlicht is ook in orde, ik doe zelf lampjes aan en dat is gezellig.

Privacy
In orde, ik heb het niet graag als mensen op mijn kamer komen lopen en dat werkt hier. Voor de rest zeg ik dag tegen iedereen die ik tegen kom op de gang.

Valpreventie en veiligheid
Ik zit beneden dus heb eigenlijk geen trappen te doen. Als ik naar boven ga dan kan ik hiernaast de lift pakken, dat is zoals de bus nemen. Tot nu toe geen andere klachten, ik heb een rollator en dat is mijne maat, zo ben ik wat zelfzekerder bij het stappen want heb wat last van mijn rug en evenwicht.

Temperatuur
In orde, mag niet klagen. Kan knop aan radiator bedienen.

Intuïtieve bediening
Het raam kan gewoon op kip. Voor de rest is de deur van de badkamer een schuifdeur: dat gaat vanzelf.

Sociale activiteiten
Genoeg zo. Er is alle dagen wel iets te doen, je kiest zelf of je mee doet. Je krijgt papieren voor de ganse maand en daar staan de activiteiten op met het uur, en ze komen nog eens extra langs om te vragen of je al dan niet goesting hebt, of als het niet gaat. Als je dan zegt dat je er echt niet voor bent is dat goed. Maar ik ga zo goed als altijd.

Luchtkwaliteit
Geen last.

Toegankelijkheid
Rollator: doorheen de kamer hou ik me hier en daar vast, maar dat lukt wel. Buiten ben ik nog niet veel alleen geweest. Maar het gebeurt wel eens dat we hier zo wat wandelen, en als de afstand te ver is dan nemen we de rolstoel. Die zijn hier voorzien en ik heb er ook een van de ziekenkas uit, de dokter heeft dat voorgeschreven.

Geluid
Geen geluidsoverlast.

Geur
Geen hinder. Etensgeur ruiken is geen hinder, ik zit ver genoeg van de eetzaal. Je ruikt soms wel dat de soep op staat, zo zeggen we op de gang: "Ze zijn de soep al aan't koken!" En dat is eigenlijk wel fijn want het voelt als thuis, dat wel op die manier. Het is niet hinderlijk.

Natuur
Je kan rond de blok wandelen maar dan heb je het ook gehad, geen tuin. Zou wel fijn als er een tuintje was met iets afgebaakt waar wat diertjes rondlopen, kippen of konijntjes dat zou heel aangenaam zijn, dat wel.

Kleur
Proper geverfd als we hier gekomen zijn, want dat was heel lichtgroen bij de mens die hier voor mij zat. Maar ik kon niet zelf kiezen, dat is de kleur die ze nu aanhouden als er iemand nieuw komt. Vind het niet per se nodig om dat zelf te kiezen, het is niet storend. Moest het dat lichtgroen nog zijn, dan was dat zo geweest.

Materiaal
Ik heb het liefst warme materialen, niet zoals deze tegelvloer hier.

Uitgangen
Ik kan langs hier langs de rookzaal, daar kan ik altijd weg als er iets is. Dan is er op het einde van de gang ook een deur, met een paar trapjes naar beneden.

Wandelroutes
Het is één lange gang hier, als er boven iets te doen is dan pakken we de lift. Maar ik zit het meeste hier beneden omdat er veel activiteiten zijn, en dan komen er mensen van boven die ook met de lift naar beneden komen (zoals mensen met de rolstoel), dat is goed gedaan.

Algemene opmerkingen
Bij mij is alles goed, ik heb geen klagen. Ik ben content, komt er misschien eens iets nieuws bij dan kan het mee- of tegenvallen, dat is iets dat je niet weet, zoals het nu is is het alleszins goed. Als er iets is dat u niet interesseert dan doe je niet mee, als de cafetaria open is ga ik daar eens zitten bij iemand en doe ik daar een babbelke mee, en dan is dat ook goed. Ze zeggen ook al eens als je daar voorbij komt "Kom er eens bij zitten", dan gaat dat ook. In het algemeen ben ik hier gelukkig, ik heb geen zorgen, de kinderen komen geregeld.

Subjectieve elementen

Bekwaamheid
Ik kan zelf nog weg, ik kan wandelen waar ik wil, als ik iets wil vragen is er altijd iemand bereid om met mij te spreken, de twee bureaus zijn hier vlakbij, als er iets te vragen is lossen ze het zo op.

Controlegevoel
Alles wordt op voorhand gedaan, soms vragen ze wel of men liever heeft om dat nog eens te doen, en er is een meerderheid die zegt van wel, dan ga je daar in mee. Je hebt zelf wel inbreng, je kan zeggen ik zou toch liever dat nog wel eens doen. Niet per se nodig om vergadering te hebben hierrond.

Nieuwe ervaringen
(Twijfelt) Moet niet per se nieuwe ervaringen hebben, ik zit ook al een sgraag alleen en dan zeg ik vandaag ag ik niet, zeker als er koers.

Sociale activiteiten
Sociale contacten kan ik onderhouden.

Toewijding stimuleren
Ik denk het niet, als er nog iets moet bijkomen, het is goed zoals het is.

Mindfulness
Ik denk niet dat ik daar iets aan zou kunnen veranderen. In het algemeen ben ik content.

8.3.2 | Interview 2

Leeftijd 72
Wzc Nethehof

Objectieve elementen

Oriëntatie
In het begin ging dat goed hier, alles is duidelijk. Ik weet uit mijn hoofd tot in de kelder mijn weg.

Zichten
Hier zitten ze in de zomer allemaal buiten en dat zie ik allemaal. Op het eerste zag ik niks als bomen, dat vond ik slechter als hier. Ik kijk hier op de mensen die hier staan en zitten en ik zie alles, die luxe tja, je moet content zijn en dat heb ik, ik moet niks anders hebben.

Aanpasbaarheid
Het zou wel een meerwaarde zijn om die meubels zelf te kiezen etc. Dit is nu een kleine kamer, dus je hebt een kleine kleerkast, het is nu eenmaal zo. Plaats is beperkt, maar alles is opgebergd en netjes en dat is een groot punt; Want ik hou niet van die scharen en zo, maar dan denk ik ook ik ga er niet over zagen. Het is niet van mij (moest dat van mij zijn zou dat al lang gemaakt zijn) en voor de rest zit ik goed. De zetel is ook van mij. De schilderijen had ik ook liever anders gehangen, maar die nageltjes hingen erin daar, dus heb ik ze daar maar gehangen. De rode muur ben ik nu gewend, maar de eerste dagen kon ik daar geen zicht op krijgen, maar het zal nu zo blijven.

Licht
Alles goed zo. Zowel dag- als kunstlicht, als je het kunstlicht aan doet dat is wel fel.

Privacy
In orde. Als ik inkijk heb via het raam dan kan ik de zonnewering dicht doen, dan kan ik buiten kijken maar ze kunnen van buiten niet binnen kijken, dat is fijn hoor!

Valpreventie en veiligheid
Dat is hier super, ik ga hier gerust, hier liggen geen drempels of trappen, hier zijn ook liften.

Temperatuur
De verwarming springt 's ochtends al op en kan ik helemaal aanpassen, het is hier 's morgens dadelijk warm. Het is uw kamer en je doet ermee wat je wilt. Met een man mag je wel niet aankomen, getrouwde koppels wel, die hebben een tweepersoonskamer.

Intuïtieve bediening
Gaat goed, is allemaal perfect, je kan ramen op kip zetten maar je kan ze niet opendoen en vliegraam eruit halen, da's allemaal voor de veiligheid. Het bed is van mij, en kan ik dus goed bedienen, kan je op verschillende standen zetten, heb ik gekregen van de ziekenkas. De bedden die hier staan zijn bijna dezelfde maar zijn een klein beetje lager. Want dit moet ooit weg omdat ik daar niet meer in zal kunnen, da's te hoog.

Sociale activiteiten
Er is hier heel veel animatie, muziek... met carnaval was het ècht leuk: allemaal een hoedje op, die rollators daartussen… Super. Met de iPad heb ik contact met een man, iemand die ook veel meegemaakt heeft, we weten de ware inhoud niet van elkaar maar we kunnen echt goed praten. We zijn heel goede vrienden van elkaar. Het is heel belangrijk om te kunnen praten met mensen, je herkent mekaar heel goed in mekaar. Hier leef ik op, ik zit maar gewoon buiten te kijken, ik voel mij hier thuis. Dikwijls hebben we gesprekken als we op de gang in de zetels zitten en dan wat babbelen.

Luchtkwaliteit
Ik heb last van bloedneuzen en dat had ik eerst niet, dus misschien is de lucht wel te droog. Ik zet 's nachts wel de vensters op kip, maar er hangen geen bakjes aan de radiator voor vocht. Ik kan niet zeker zeggen of het van droge lucht is.

Toegankelijkheid
Ik pak de scooter en ik rij gewoon buiten. Een ding is spijtig: ik had liever gehad dat de deuren aan de inkom automatisch open en toe gaan, ik kan niet met mijn scooter buiten en binnen, ook al zitten er mensen aan de inkom die helpen niet, maar die zijn ook niet altijd goed bij zinnen. Ik moet wachten totdat er iemand binnenkomt van bezoek, maar ik kan buiten want ze helpen me toch. Er zijn er nog met scooters, ik denk dat het wel nog gaat komen. Je moet ze ook allebei open zetten want je moet nu juist mikken of je zit ertegen.

Geluid
Geen last, als ze in de gang staan praten dat hoor je wel, maar persoonlijk geef ik daar niks om. Boven was het voor mij eigenlijk te stil, ik heb liever wat geluid.

Geur
Geen last. Ze hebben in de week mosselen met frieten gemaakt, waar doen ze het nog waar zoveel man zit?

Natuur
Ik zou zo'n tuintje appreciëren, maar denk niet dat ik daar veel zou zitten. In de zomer ben ik niet veel thuis want ik heb een scooter, die doet 60km, 15km/u, ik rij dikwijls heel ver weg.

Kleur
Dat rood op die muur zou ik graag weg hebben, als ik zelf zou kunnen kiezen dat zou ik liever hebben.

Materiaal
De vloer vind ik niet zo mooi. Ook die kast die beschadigd is, dat zou ik al snel gemaakt hebben. De kleur op de muur is ook niet mijn ding.

Uitgangen
In orde: ik kan langs drie kanten snel buiten, ook helemaal vanachter aan elk deel van de gang, de rookzaal... ik zit ook vlakbij de ingang dus ik ben dadelijk buiten.

Algemene opmerkingen
In de kelder ga ik alle dagen naar de revalidatie, ik fiets en roei.

Subjectieve elementen

Bekwaamheid
Wanneer de voetverzorgster komt dat bepaal ik, wanneer de kapper komt dat bepaal ik zelf, wanneer dat ik weg rij: dat laatste moet ik wel zeggen. Er is een label rond mijn scooter met mijn naam en de nummer van het Nethehof voor als er iets gebeurt. En ik neem mijn gsm mee, ze zijn zo bezorgd. Ik ga als ik wil, als ik naar de bank moet, dan roep ik dat ik weg ben, als ze binnenkomen en de scooter is weg dat is om u zorgen te maken want je kan ook altijd iets aan de hand hebben. Als er niemand is om het tegen te zeggen dan schrijf ik het in het boek, "ik (naam) ben weg naar daar of daar", ook hoe lang ik ongeveer weg ben. Ook als je graag de voetverzorgster hebt of de kapper dan schrijf je dat daar in.

Controlegevoel
Als ik 's ochtends zeg ik wil die kleerkast daar in de hoek zetten, dan mag ik dat.

Nieuwe ervaringen
Ik ben handig met de tablet, ik heb vroeger kant geklost, ik kan vanalle handwerk en ik heb het bij, maar sinds ik hier ben heb ik er nog niks aan gedaan, ik zit altijd op de tablet. Ik zou dat terug willen doen, ik denk het alle avonden als ik ga slapen, maar het komt er niet van. Ik zie hier heel veel en ik heb er precies geen tijd voor, ik moet mijn mails ook lezen, ik moet vanalles doen. Poetsen doen ze wel voor u, daar valt niks van te zeggen. Ik moet niks nieuws ontdekken want ik heb mijn ding met het handwerk en de tablet.

Sociale activiteiten

Dat heb ik hier heel goed met de mensen, de verpleging en de directeur. Ik ga altijd naar de revalidatie als activiteit. Als het in de zomer 30 graden is ben ik te moe om te eten, de revalidatie is goed voor mijn benen en armen. Je bent moe van niks te doen, knutselen etc. alle andere dingen daar doe ik niet aan mee. Dat is te veel voor mij, revalidatie is genoeg, dat voel ik aan mijn lichaam. Ik kijk naar het nieuws om 5u, ik kijk naar blokken, ik kijk naar het nieuws op vtm want dat is uitgebreider, dan van vtm naar iedereen beroemd, en dan komt thuis en dan gaat de tv af. Ga ik douchen en slapen, ik ga niet om 11u slapen want dan kan ik de volgende dag niet. Quiz en geheugentraining is hier allemaal maar daar doe ik ook niet aan mee. Ik denk niet dat ik met iets zou mee doen, ik zit graag op mij kamer, rustig, op mijn tablet of de koers kijken. Ik zal ook nooit bij andere mensen op de kamer zitten, maar op de gang in de deur of in de zetels wel. Dan zit ik liever hier in de zetel op mijn gemak buiten te kijken, als het goed weer is pak ik mijn scooter, rij ik de gb eens binnen, ga ik eens een orchidee kopen, dat kan mij ook gelukkig maken. De vogeltjes 's ochtends horen fluiten, kleine dingen maken u blij als zieke persoon. Mijn achterkleinkind, zo schattig om haar bezig te zien dat is echt mooi, daar ben ik super gelukkig mee, ook met mijn drie kleinkinderen.

Toewijding stimuleren

Er is iets wat ik graag zou hebben maar dat zal volgens mij nooit komen. Ik zou graag een maatje hebben om met iemand iets te kunnen gaan drinken, een gezellige babbel, een knuffel... ik durf dat zeggen. Eens buiten gaan zitten op een terraske.

Mindfulness

Geen zelfontplooiing nodig, bij mij zit alles eigenlijk goed. Ik help de mensen hier met boterhammen smeren etc. Ik heb altijd voor oude en zieke mensen gezorgd. Een kaarsje branden bij de grot daar voel ik mij goed bij, ook hier op de kamer, maar dat is op batterij, dat staat altijd te branden.

8.3.3 | Interview 3

Leeftijd 80
Wzc Ter Vest

Objectieve elementen

Circulatie
De badkamerdeur komt bijna tot tegen het bed: een schuifdeur zou beter zijn.

Zichten
Ik zie liefst beweging, water... in de lente diertjes.

Aanpasbaarheid
Deze kast en de armstoel is van mij, op de muur heb ik veel foto's opgehangen.

Licht
Het licht gaat automatisch en dat is heel gemakkelijk.

Privacy
Er zijn mensen die dementerend zijn en regelmatig komen binnenvallen, als dat gebeurt belt ik om de verpleging te laten komen.

Valpreventie en veiligheid
Ik ben eens gevallen en de bel was te ver weg om hulp te roepen.

Temperatuur
Het is hier veel te warm: 27 graden. De veranda is wel te koud om daar in de winter te kunnen verblijven, in de zomer is het goed. In de badkamer is het te koud. Er is overal vloerverwarming, er zou wel meer koeling mogen. Het is overal te warm.

Intuïtieve bediening
Het raam is moeilijk te bedienen, door de wind valt die dicht. De stoelen schuiven niet.

Luchtkwaliteit
De lucht is te droog.

Toegankelijkheid
Ik kan niet overal makkelijk door met mijn rollator.

Geluid
De muren zijn te dun: als er iemand ruzie heeft met de verpleging zorgt dat voor lawaai.

Kleur
De muren zijn allemaal wit maar zo blijft het langer licht dus dat is een pluspunt.

Materiaal
Dat is hier fijn, alles is vrij licht, en het hout maakt het aangenaam. Op de kamer hier is het wel veel te warm door de ramen en de gordijnen zijn te dun en te donker.

Algemene opmerkingen
Met 17 mensen is het beter, de zorg en omgang is persoonlijker. De open douche werkt goed: de rest van de badkamer wordt niet nat omdat de straal naar het midden gericht is, en anders wordt het opgedroogd met handdoeken.

8.3.4 | Interview 4

Leeftijd 94
Wzc Ter Vest

Objectieve elementen

Sfeer
Er is hier veel gezelligheid.

Oriëntatie
Het is gemakkelijk om alles te vinden. In het begin hangen ze een pijl als er iemand nieuw komt met die persoon zijn of haar naam op.

Zichten
Ik heb een mooi zicht. Natuur ja, ja. Vanvoor, daar is zo iets voor water, maar dat staat bijna altijd leeg. Als daar dan eendjes op kwamen, da's interessant he.

Aanpasbaarheid
Ik heb daar één kastje, dat is het makkelijkste. De rest is van hier. Ik heb daar alles in zitten, foto's en zo die ik meegebracht heb. Dat is goed zo.

Licht
Heel goed, zoveel daglicht. Het kunstlicht is ook goed, de lichtjes op de vloer blijven aan. De rest gaat automatisch, als je de badkamerdeur open doet gaat dat dadelijk aan. Nadien blijft het even branden, ik doe dan de deur dicht en dat hindert mij niet.

Privacy
Ik vind het zo gezellig als je met veel zit. Hier zitten ze dan te kaarten he. Het is als een woonhuis he.

Valpreventie en veiligheid
Ik ben hier een tijdje geleden gevallen over een bedmat op mijn kamer. Daar heb ik nog altijd leed van. Ik ben achterover uit bed geschoven met die mat, die nam mij dus mee en ben op mijn rug gevallen. Mijn schoondochter werkt hier en zij heeft die weggepakt.

Temperatuur
Sommige mensen zeggen dat het niet warm is. 's Avonds is het wel te warm om te gaan slapen. We mogen geen venster open zetten, dat zou zijn om de regeling van de verwarming niet in de war te brengen.

Intuïtieve bediening
Je moet met die rollator langs het bed om de badkamer binnen te kunnen, die deur moet dus half open en dan kan je door. Een schuifdeur zou makkelijker zijn.

Sociale activiteiten
Dat zou misschien wel wat meer mogen zijn. Nu zijn ze bijvoorbeeld met de mensen een pannenkoek eten, er wordt wel wat ingericht met Kerst en andere feesten. Er is geen echt programma en dat mocht wel, soms vragen ze om te kienen. Ik zou graag meer buiten zijn. Ik babbel graag met mensen en het bezoek dat ik krijg.

Luchtkwaliteit
Geen last.

Toegankelijkheid
Ik kan overal door, de lift is een gemak.

Geluid
Soms wel, maar dat is iemand die niet goed hoort naast mij, en dan moeten ze luider praten en dat hoor ik dan.

Kleur
Meer kleur zou misschien wel fijn zijn. Het wit maakt het wel licht en dat is ook goed.

Materiaal
Goed. Het hout maakt het zacht en de witte muren maken het licht.

Uitgangen
De nummers om buiten te geraken die ken ik nog altijd niet, en die hadden ze ons wel moeten geven. Het staat er wel op geschreven maar dat is heel klein en 's avonds zie ik dat niet.

Algemene opmerkingen
Ik fiets regelmatig en ik mag dat ook, dat iedereen dat mag dat denk ik niet. Diensten zijn hier ook en dat is een pluspunt.

8.3.5 | Interview 5

Leeftijd 81
Wzc Nethehof
Opm. "Lange gangen voelen niet huiselijk dat is waar, maar het is makkelijker." Samenleven met mensen die dementie hebben gaat oke, zolang ze met anderen kan babbelen.

Objectieve elementen

Oriëntatie
Dat is altijd gemakkelijk geweest. Ik kon het goed vinden, de gang zo is gemakkelijk ik heb hier eigenlijk geen problemen gehad. Zoveel kamers zijn er ook niet, dan is het gemakkelijker he.

Zichten
Het is om het zicht op de straat dat ik deze kamer gekozen heb. Dan kan ik alles volgen en alles zo een beetje in het oog houden. Liefst dit in de plaats van bomen.

Aanpasbaarheid
Dit kastje, die salontafel, deze kast en het bed is van mij. Zo vind ik het wel goed.

Licht
Daglicht is goed zo, dat moet niet meer zijn. Kunstlicht doe ik niet snel aan omdat ik tv kijk en dan doe ik die en die lamp aan. Het gebeurt al dat ik het op zet maar vanaf ik tv kijk gebruik ik dat niet. Het is wat te fel.

Privacy
Ik vind dat goed, mijn dochter en zoon komen regelmatig dan ben ik ook niet alleen.

Valpreventie en veiligheid
Trappen die zijn hier niet veel, die moet ik niet veel doen. Als ik ga eten is dat recht naar de zaal. Tot nu toe niks gebeurd.

Temperatuur
Dat staat nu af omdat het gaat, als het nu kouder wordt dan zet ik die aan, dat kan ik zelf regelen. Als ik het nu niet weet dan ga ik wel naar de verplegers en dan komt er iemand. In de zomer heb ik dat niet nodig, dan is het wel snel warm, maar daar kan ik wel tegen, plus je kan de venster al eens openzetten. In de winter is de chauffage genoeg.

Intuïtieve bediening
Tot nu toe gaat alles goed.

Sociale activiteiten
Als er iets te doen is kan je daar naartoe gaan als je wil, maar ik blijf ook al liever hier mijn eigen ding wat doen.

Luchtkwaliteit
Nee want ik kan altijd de venster openzetten voor verse lucht.

Toegankelijkheid
Ik gebruik tot nu toe geen rollator of rolstoel. Mijn looprek pak ik soms al eens mee omdat dat wat steunt, ik kan hier overal tegoei mee door in de kamer.

Natuur
Ik weet niet of ik zo'n tuintje zou appreciëren. Ik weet het niet.

Kleur
Nee dat was zo en daar hebben mijn dochter etc. die foto's gehangen.

8.3.6 | Interview 6

Leeftijd 87
Wzc Nethehof
Opm. Vrouw die geen mentale problemen ervaart leeft samen met man die aan dementie lijdt in een tweeper soonskamer op de afdeling voor dementerenden.

Objectieve elementen

Oriëntatie
Dat was redelijk goed aangegeven.

Zichten
Ik zit hier graag omdat ik nog al eens buiten kan kijken, de auto's: dat is een drukte hier. Ook als de ambulance hier iemand komt halen of komt terugbrengen. Voor mijn man was dat heel goed want we zitten hier kort bij het vliegveld en dan kon hij de vliegers zien, maar nu interesseert hem dat allemaal niet meer.

Aanpasbaarheid
Het is fijn dat je toch een beetje kan meenemen, de rest heb ik allemaal laten verdelen. Hetgeen ik hier staan heb, ik kan niet meer zetten hier. Dit is allemaal van emotionele waarde, anderen weten niet wat daaraan vast hangt.

Licht
Veel daglicht. In het begin van de kamer is er te weinig licht om binnen te komen en fatsoenlijk te kunnen kijken in de kleerkast. Nu is er wel een licht in de kleerkast. Ik had liever een zachter licht aan de inkom, het licht moet gericht genoeg zijn zodat alles wordt gedekt.

Privacy
Er komt regelmatig iemand binnen, er zijn mensen bij die het niet meer weten en die zeggen niks.

Valpreventie en veiligheid
De lift gaat goed. Met mijn man te helpen schoof ik uit en kwam ik met mijn hoofd terecht tegen de lavabo. De vloer ligt in deze kamer ongelijk en daar ben ik al een paar keer achter blijven hangen en gevallen. De vloer schuift van tijd ook heel hard, vooral in de badkamer schuift het hard. Zowel aan het bed als in de badkamer is er een bel. Mijn man beseft het niet altijd om te bellen, hij kan het rood en het wit niet onderscheiden en geeft de bel aan mij.

Temperatuur
Het is hier op de kamer veel te warm. We kunnen de venster wel open zetten. Zo is het hier altijd.

Intuïtieve bediening
De badkamerdeur is een harmonica paneel van plastiek, dat gaat wel goed. Niet alles is makkelijk, het rolgordijn is om te draaien, dat gaat niet goed.

Sociale activiteiten
Meer sociale activiteiten zou veel doen, maar hier kunnen ze dat niet doen want veel mensen kunnen dat simpelweg niet. Ik ga dus naar boven of beneden als er iets te doen is. Contacten heb ik met nonnetjes van het klooster, mijn schoonzuster zat in het klooster. Voor deze afdeling mogen er meer activiteiten zijn. Hier komen mensen binnen, en dat is alle dagen hetzelfde: "mijn ouders zijn dood, ik ben alleen…", er zijn er ook die helemaal niks zeggen, waar je niet mee kunt praten. Ik ben soms bang om op de gang te komen want mensen gaan soms zo achteruit. Ik heb het daar heel moeilijk mee, en ook met mijn man. We hebben een zoon die altijd kwam en die komt niet meer. Ik zou wel liever beneden zitten voor de mensen, en voor alles. Ik zou liever beneden zijn. De ene keer is het beneden hobbyclub de andere keer is dat boven, nu is het al een paar keer samen geweest en dat vind ik niet zo goed dat dat samenvalt.

Luchtkwaliteit
Kan beter, ook de warmte is niet te doen om te slapen. Zelfs in de winter hebben we maar één keer de chauffage op gezet. Er is niet genoeg koeling. Verluchting moet er ook veel meer zijn.

Toegankelijkheid
De rollator van mijn man staat in badkamer. De deur moet dicht om de kastdeur open te krijgen. Het toilet in de badkamer staat pal naast de wc, daar is geen plaats. De kamer zou eigenlijk groter mogen om met twee samen te wonen.

Geluid
Om half tien komt er nog iemand de kamer binnen, ze schreeuwen… Dat gebeurt regelmatig, als we dan gaan slapen om 9u, en dan lukt dit niet, ook als ze voor onze kamer staan te praten. Ze (medebewoners) roepen dikwijls hard.

Geur
Geuroverlast is er, niet van het restaurant maar bijvoorbeeld van mensen die niet meer weten wat en waar de wc is en tegen de muur plassen. Ze kuisen dat zo snel mogelijk op maar toch blijft het al eens op de vloer liggen omdat er te weinig personeel is. De poetsploeg is goed, maar ook zij hebben te weinig tijd door onderbemanning, dan doen ze niet alles fatsoenlijk; plus ze komen als je aan het eten bent.

Natuur
Een tuintje zou geapprecieerd worden, diertjes ook. Ze zeggen al zo lang dat er een terras komt.

Kleur
Ik zou graag de kleur er zelf op zetten. Ook fysiek als ik het kon zou ik het graag zelf verven.

Materiaal
Zoals ik daarnet al zei: de vloer schuift en is ongelijk, de lampen zijn slecht afgesteld...

Diensten
De kapper komt hier en dat is gemakkelijk. Alleen de tijdstippen zijn niet goed gekozen.

Algemene opmerkingen
Er zijn te weinig zitplaatsen op de gang, iedereen zit voor onze kamer. Ik ga ook regelmatig op mijn rollator zitten. Om te eten zit iedereen apart, niet iedereen ziet mekaar, ze hebben daar kasten tussen gezet. Je kan niet gezellig allemaal samen zitten, vroeger was dat helemaal open. Iedereen zit nu in delen verspreid.

8.3.7 | Interview 7

Leeftijd 84
Wzc Ter Vest
Opm. Persoon is volledig blind.

Objectieve elementen

Oriëntatie
Dat gaat redelijk vlot. Ik gebruik een rolstoel omdat ik geopereerd ben aan mijn heup, ik heb dus sowieso hulp nodig bij bijvoorbeeld uit bed komen. Ik moet soms wachten maar ik begrijp dat de verplegers ook maar twee handen hebben.

Aanpasbaarheid
De tafel vind ik te klein dus daar heb ik mijn eigen gezet plus twee stoelen, ik heb twee kasten meegebracht, daar berg ik mijn platen en cd's in op want ik hou veel van muziek. De piano in de eetkamer is ook van mij. Ik speel zelf ook piano. In het begin had ik het in mijn kamer heel moeilijk, er is eigenlijk niet genoeg plaats om te draaien met de rolstoel. Ik kan me niet bukken, de frigo ging moeilijk want het had een normale kastdeur, nu is er één om uit te schuiven. Na een jaar gaat het goed. Het is goed zo, moet niet meer van mijn eigen meebrengen.

Valpreventie en veiligheid
Ik zit in een rolstoel, soms durf ik die al eens vastzetten en dan rechtstaan.

Temperatuur
Het is veel te warm en heel moeilijk te regelen, heel de dag heb ik de zon op mijn kamer. Gordijnen zijn dus altijd toe.

Intuïtieve bediening
Met de rolstoel kan je de ramen niet open doen, dan zou je moeten rechtstaan. Dus ik heb nog nooit zelf een raam open gedaan. Een schuifdeur zou met een rolstoel gemakkelijker zijn dan een draaideur.

Sociale activiteiten
Ik doe activiteiten mee zoveel als ik kan. Op maandag is het hobbyclub, dan brei ik. Dinsdag is het turnen en dansen. Ook met het wandelen of als er muziek komt doe ik mee. Alleen als er een film is dan doe ik niet mee. Als er audiodescriptie zou zijn dan wel, anders kan ik niet goed volgen. Een hoofdtelefoon legt dan uit wat er op de scene gebeurt. Ook kienen doe ik niet mee, ik heb iemand nodig. Voor de rest doet ik alles mee dat kan.
Ik kan goed omgaan met dementerenden: zze eggen niet veel.
Ik zou wel graag meer buiten gaan wandelen of zo.

Luchtkwaliteit
Het is hier droge lucht, daarom dat het te warm is denk ik. Ventilatie dat zou fijn zijn!

Toegankelijkheid
Met de rolstoel kan ik makkelijk overal door. Er is genoeg plaats om te draaien etc.

Natuur
In de zomer in de tuin zijn dat apprecieer ik erg.

Wandelroutes
Voor de mis moeten we langs buiten naar de schuur.

Uitgangen
Er is een slotsysteem dat je moet kennen en dan kan je buiten, ik kan niet zelf buiten.

Algemene opmerkingen
Ik ben heel tevreden ook van de diensten: de kapper komt hier. Ik woon hier graag.

8.3.8 | Interview 8

Leeftijd 95
Wzc Ter Vest

Objectieve elementen

Circulatie
Ik heb een grote ruimte.

Zichten
Ik heb een heel goed zicht, ik zou wel graag wat meer te zien hebben, ik zie graag beweging als ik door het raam kijk. Leuk als je in de zomer buiten zit en je kan op dingen kijken: bloemen gieten etc. Ik zie op de refter (de schuur), ik heb een mooi zicht. Maar je moet je aanpassen.

Aanpasbaarheid
Deze armstoel is van mij. Ik mag het hier aankleden, maar ik moet plaats hebben. Ze zeggen het mij ook dat ik het gezelliger moet maken maar ik doe het niet. Als er nog een kastje bij komt moeten ze het toch maar weer kuisen. Het kan wel zijn dat er nog iets bij komt.

Licht
Ik heb een heel groot raam en dus heel veel daglicht. Hoe minder daglicht hoe meer gevoel van (op)geslotenheid ik ervaar. Ik kan me niet opsluiten.

Privacy
Ik ben vrij, ik kan gaan slapen wanneer ik wil etc. Ik moet het wel zeggen als ik buiten ga. Ik geraak nog zelfstandig buiten aan de hand van die codes.

Valpreventie en veiligheid
Ik ben eens gevallen. Met 's nachts eens op te staan, gewoon door uit bed te willen komen. Als er iets had gestaan om vast te houden was het niet gebeurd. Er vallen er veel. Probleem is als er iets gebeurt in een deel van de kamer waar geen belletje in de buurt is, nu heb ik een belletje rond mijn arm. Aan bed is er wel een bel. Ik moet een belletje dicht bij hebben. Ik moet een steun hebben om recht te komen.

Temperatuur
Het is hier meer warm dan koud. Ik kan beter slapen zonder chauffage. In de badkamer is er enkel vloerverwarming, dat is goed genoeg. Dat is geregeld (kan ze zelf regelen). 's Nachts is het al wel eens te warm (26°). Maar ik heb artrose dus het mag voor mij warm zijn.

Intuïtieve bediening
Een draaideur is oke, ik kan me nog wat behelpen. Het raam is ook makkelijk om te bedienen.

Sociale activiteiten
Er wordt heel veel georganiseerd. Ja heel goed, kaartspelen, paasfeest... Je moet niet meedoen als je niet wilt / kunt. Ik ben graag onder de mensen. Zolang dat ik nog wel met mensen kan babbelen en kaarten en rummikubben…
Ik ben al 30 jaar alleen, mijn kinderen komen allemaal (zijn ook al 70), dat is fijn.
Wat kan helpen om me meer thuis te laten voelen: Ik doe hetgeen dat ik graag doe, er komt bezoek van kinderen.
Je bent oud dus hebt niet zo veel vrienden meer.
De cafetaria wordt gehouden door vrijwilligers, dat is drie dagen in de week en daar mag je naartoe gaan.
Je hebt ontspanning, als je iets zegt doen ze het, ik mag buiten, als je belt komen ze… maar het is anders dan als je thuis bent.

Toegankelijkheid
Alles doe ik met rollator en dat gaat goed. Eerst stond het bed anders waardoor ze niet met twee personen langs het bed konden gaan staan om te helpen, nu staat het zo. Ik moet kunnen draaien, ik heb de rollator nodig, ik durf niet gaan zonder omdat ik bang ben om te vallen.

Geluid
Geen last.

Geur
Geen last. Ze doen niks als kuisen.
Omdat de trappenhal open is kan je op de gang het wel ruiken als ze aan het koken zijn, maar op de kamer ruik je dat niet, zeker niet als de deur dicht is, dan moet je op de gang zijn. Deze ochtend hebben ze spek met eieren gebakken, als je dan op de gang komt ruik je dat ze spek aan het bakken zijn. Niet tot op de kamer, dat moet ik hier niet hebben. Dat kan wel eens aangenaam zijn maar dat moet uitkomen he.

Natuur
Ik ben graag buiten en ga graag wandelen. Ik heb nog nooit beestjes gehouden, ik zie dat wel heel graag zolang dat het klein is, dat zou wel fijn zijn, zo zie ik beweging.

Kleur
Ja, het is allemaal wit. Het zou wel mogen maar het hoeft niet per se. Het is niet zo belangrijk, al maken ze die muur geel.

Materiaal
Dat is goed hier. Alleen de vloer op de kamer is niet zo mooi.

Uitgangen
Ik kan naar buiten wanneer ik wil.

Wandelroutes
Ik wandel op de gang, dan zit ik al twee maanden binnen met het weer. In de zomer ga ik buiten wandelen.

8.4 | Enquêtes

8.4.1 | Verplegers

Oriëntatie
- Aan de receptie hangt een groot bord met informatie over alle afdelingen. In de vloer op de gangen zijn figuren (cirkel, ruit, vierkant,...) verwerkt. Zo vinden de bewoners gemakkelijk hun kamer.
- Het woonzorgcentrum was logisch ingedeeld.
- Wanneer onze bewoners van de zithoek naar de toilet moeten vinden ze die gemakkelijker omdat de toiletten in een inham liggen waar de muren rondom rood geverfd zijn. Rood is een kleur die bij mensen met dementie langer herkenbaar blijft.

Aanpasbaarheid
- Er wordt gebruik gemaakt van schuifdeuren naar de badkamer, zodat het voor het personeel goed werkbaar is. Het zorgt ervoor dat er voldoende ruimte is voor de transfers (passieve of actieve lift). Op de kamer zelf is er voldoende ruimte beschikbaar voor te circuleren met transfers, daarnaast ondervindt de bewoner hierdoor geen hinder zodat hij zich vlot kan verplaatsen in de kamer.
- Niet vanzelfsprekend. De kamers zijn niet al te groot en er staan vaak zware meubels in van de bewoners.
- Een schuifdeur sluit het slaapgedeelte af van de badkamer. Wanneer de bewoner met een actieve lift uit het bed getild word (dwz hij/zij heeft nog steunreflex) kan dit aan de kant van de badkamer zodat hij nog gebruik kan maken van het toilet. Bij het tillen met de passieve lift (dwz hij/zij heeft geen steunreflex) wordt dit gedaan langs de andere kant van de kamer. Deze bewoner maakt geen gebruik meer van het toilet. Elke bewoner mag een beetje eigen meubilair meebrengen om zich een thuis gevoel te geven. Schilderijtjes worden door een systeem met touwtjes opgehangen, er mogen geen gaten geboord worden.

Licht
- Voldoende grote ramen in zowel de blok waar ik werkzaam ben, als de nieuwe blok. In de nieuwe bouw bij de dementerenden zijn er ramen over de volledige hoogte. Op elke kamer is er een lichtpunt boven het hoofdeinde van het bed en centraal in de ruimte. Daarnaast is er in de badkamer ook voldoende kunstlicht voorzien voor de volledig verzorging van de bewoner. In het zitgedeelte in de leefruimte is er warm en gezellig licht, maar in het eetgedeelte heeft men kunstlicht moeten bijhangen omdat dit voldoende was.
daglicht is zeer belangrijk want de bewoners zitten vaak bij hun raam om naar buiten te kijken,... Ook goed kunstlicht is belangrijk om het werk goed te kunnen uitvoeren.
- De volledige kamer is voorzien van wit kunstlicht. In de badkamer heb je meer belichting dan in het slaapgedeelte.
- Boven het bed heb je ook apart kunstlicht dat je kan aandoen wanneer de bewoner vroeg te bed gaat en de tv nog wordt opgezet. Ook is er de mogelijkheid om een eigen nachtlampje te zetten. Er is ook lichtinval door de ramen, 1 groot en 1 klein smal raam. Tussen de 2 ramen hangt de tv.

Privacy
- Voldoende privacy op de kamers. Overdag zitten de meeste mensen in de leefruimte, maar ‘s avonds zitten de meesten graag op hun kamer.
- In de kamer moet er voldoende privacy hebben.
- Wanneer we de bewoner in bed moeten verzorgen blijven de gordijnen aan het raam dicht. Wanneer we de kamer binnen komen nadat we geklopt hebben, schuiven we de grote schuifdeur naar ons toe zodat slaap en badkamer gedeelte 1 ruimte wordt. Dan moeten we nog 1 kleiner schuifdeur open schuiven om de badkamer in te gaan. Die we dan bij de verzorging ook kunnen dicht schuiven zodat eventuele collega’s die komen helpen zich ook discreter kunnen aanmelden.

Veiligheid
- Veilig. Er zijn leuningen op de gang. In de kamers is het belangrijk dat er niet veel spullen staan, daarom wordt dit bij de opname steeds aan de familie gevraagd. Na 20u kan men enkel binnen met de deurbel en buiten met een code.
- Er moet gebruik gemaakt worden van veilige materialen (zachte vloeren, leuningen,...) tegen vallen.
- In de gangen zijn aan de muur baren bevestigd waar de bewoners zich aan kunnen vasthouden bij hun wandeling naar hun kamer. Wanneer de bewoner niet meer kan stappen zonder begeleiding en door dementie toch telkens wil rechtstaan om te vertrekken, wordt hij/zij gefixeerd met een tafeltje dat bevestigd word aan de relaxzetel. Om valincidenten te voorkomen. Hiervoor moeten wel formulieren ondertekend worden door de familie. Ook wanneer zij rolstoel gebonden kunnen zijn kunnen zij gefixeerd in rolstoel zitten. Fixatie wordt altijd in overleg met de familie gedaan en ondertekend door de familie.

Temperatuur
- Voor het personeel is dit te warm, 26-27°C. Er is enkel een luchtcirculatiesysteem aanwezig, maar geen airco. Wanneer de bewoners niet in de ruimtes zijn worden de ruimte goed verlucht. Voor de bewoners is de temperatuur aangenaam.
- In het woonzorgcentrum is het vaak warm voor de bewoners, zij zitten namelijk vaak stil en hebben dan nood aan een warmere temperatuur. Voor de werknemers is dit vaak wel te warm omdat we druk in de weer zijn.
- In Ten Hove Mol waar ik werk is een aangename temperatuur voor de bewoners denk ik. Voor het personeel zelf meestal te warm en te droge lucht waardoor sommige collega's met hoofdpijn naar huis gaan. In de grote badkamer is het ook heel warm. De bewoners mogen 1x /week in bad. We kunnen daar 1 smal raam openzetten om te verluchten. Dit gebeurt meestal wanneer de ochtendzorg gedaan is.

Intuïtieve bediening
- De kamers in de blok waar ik werkzaam ben beschikken over een raam met drie verdelingen. Eentje die volledig kan worden opengezet door het onderhoudspersoneel met een sleutel. Een tweede die zowel op kiep kan gezet worden als volledig opengedraaid. Een derde deel onderaan is een vast raam waardoor de bewoner vanuit het bed naar buiten kan kijken.
- Vaak is er voor de veiligheid een knop in de gang zodat de deur automatisch opent.
- Wij mogen de ramen op de kamers alleen maar open zetten op kip stand. Ik denk dat ze wel volledig open gaan maar wij gebruiken dat niet. Wanneer de ochtendzorg gedaan is en al de bedden zijn opgemaakt moeten de ramen dicht. Alle deuren zijn brandveilig.

Sociale activiteiten
- Het team animatie staat hiervoor in. Vijf dagen per week, uitgezonderd woensdagnamiddag zorgen ze voor activiteiten. Dit kan gaan van kienen, koken, winkelen tot wandelen bij goed weer.
- Bewoners kunnen in de gemeenschappelijke eetzaal zitten, of deelnemen aan de georganiseerde activiteiten.
- Bij ons op de afdeling zijn er enkele bewoners waar ze nog baloefeningen ed. meedoen. We hebben net ook een tovertafel gekregen voor onze bewoners. De ergo therapeuten en de animatie dienst verzorgen deze activiteiten.

Luchtkwaliteit
- Als er op tijd verlucht kan worden, is het aangenaam. Daarnaast is er een luchtcirculatiesysteem aanwezig.
- Belangrijk. Te regelen met ventilatie.
- Meestal droge lucht waardoor sommige collega's met hoofdpijn naar huis gaan. Er wordt ook voldoende drank aangeboden aan onze bewoners. In de zomer bij warm weer proberen we extra water aan onze mensen aan te bieden.

Toegankelijkheid
- Goed, enkel tijdens de maaltijden wanneer de bewoners met de rollators naar de eetruimte komen is het belangrijk dat er voldoende ruimte is om de rollators te stockeren. De gangen en kamers beschikken over voldoende circulatieruimte.
- Zeer belangrijk. In het woonzorgcentrum is dit zeer goed toegepast. Anders kunnen de bewoners er niet in functioneren.
- Bij ons heeft elke bewoner een rolstoel, of hij/zij is rolstoel gebonden. Overdag wordt elke rolstoel die alleen nodig is bij lange afstanden op de kamer gezet. Sommige bewoners vertonen doolgedrag en stappen veel op de gang en hebben dan de neiging om met de rolstoelen rond te wandelen en ze elders achter te laten. Alle deuren zijn op slot overdag. Sommige families hebben ook sleutel van de kamer of ze lenen die van ons, wanneer ze op kamer moeten zijn. Onze bewoners zitten overdag altijd in de gezamenlijke zithoek en alleen op hun kamer als ze ziek zijn en koorts hebben.

Geluid
- Heel goed, enkel tijdens de maaltijden moet het personeel er rekening mee houdend dat ze niet te luid zijn. Dit kan vaak nogal rumoerig zijn.
- Belangrijk dat de geluiden van in de gang niet in de kamer komen of omgekeerd. Dit kan storend zijn.
- In de kamers die gelegen zijn aan de collegekant horen we 's morgens de spelende kinderen. In schoolvakanties is het dan zeer rustig. Ik denk niet dat dit storend is. Tijdens de ochtendzorg kunnen onze bewoners wel horen wanneer collega's met de tilliften op de gang van de ene kamer naar de andere rijden Wanneer 's avonds iedereen te bed is, is het rustig, geen storend geluid merkbaar

Geur
- De vuilniszakken worden 's morgens en 's avonds weggebracht. Verder worden erg bevuilde inco-materialen (pampers) in extra gesloten zakken gedaan. Er zijn speciale sprays voorzien om de geur te neutraliseren.
- Geur vanuit de badkamer kan ook zeer storend zijn.
- Er is wel een verluchtingssysteem ingebouwd maar doordat wij veel met onlastingsgeuren te maken hebben zijn er op de kamers en de gezamelijke toiletten spuitbussen voorzien

Natuur
- In de binnenkoer wordt er momenteel een tuin aangelegd waar zelfs dementerende bewoners veilig kunnen rondwandelen. Het centrum zelf ligt in een bebouwde kom.
- Omdat de bewoners niet vaak naar buiten gaan is natuur wel belangrijk, dat ze een mooi zicht hebben op de buitenruimte, en zo niet helemaal geisoleerd raken. Hierbij kan een tuin of terras ook zeker een meerwaarde zijn.
- Ons gebouw is gelegen in het centrum van Mol, weinig natuur maar doordat wij op het derde verdiep wonen of werken hebben we het groen van de bomen van de buren. Ons gebouw bestaat uit 2 vierkanten die aan elkaar gebouwd zijn. Hierdoor hebben wij ook een binnentuin waar wat groen voorzien is. Dit is leuk voor de bewoners van het gelijkvloers.

Kleur
- Mooi, warme kleuren. Elke kamer heeft een andere, zachte kleur.
- WZC zijn vaak grauw en grijs, er mag zeker meer kleur ingebracht worden.
- Onze afdeling heet de gele zonnestraal. Wij hebben een gele muur wanneer je aan de balie komt. Wanneer je uit de lift komt zie je op een muur waar een gele stralende zon op geschilderd is. Onze afdeling wordt ook door onze collega's (meestal de voltijdse) aangekleed en versierd naargelang de tijd van het jaar. Het 2 de verdiep is de blauwe wolk en zij hebben blauwe accenten. Het eerste verdiep is de groene oase, zij hebben groene accenten, het gelijkvloers is de rode avondgloed, zij hebben rode accenten.

Autonomie
- De leefruimte is dicht bij de kamers gelegen zodat de bewoners zich zolang mogelijk zelfstandig kunnen verplaatsen. Ook de lift bevindt zich dicht bij de leefruimte.
- Op onze afdeling is er geen enkele bewoner die nog iets zelfstandig kan doen. Wij moeten helpen met naar toilet gaan anders gebeurt dit niet, zelfstandig eten kan eventueel nog mits voorbereiding, Drank moeten we aanbieden en dan kan dit bij sommige nog zelfstandig.

Zichten
- Goed. Aan de voorzijde ligt de weg, hier is altijd wel iets te zien. Aan de linkerzijde ligt de nieuwbouw met een binnentuin. Aan de rechterzijde bevindt zich de oprit.
- Zie natuur
- Wanneer onze bewoners aan tafel zitten hebben ze zicht op de serviceflats en op de parking wanneer je aan de Jakob smitslaan komt aan gereden. Vanuit de kamers hebben sommige zicht op het st jan bergmanscollege of zicht op de parking achteraan voor personeel; hier zie je meer groen. Of zicht op omringende woningen of serviceflats.

Uitgangen
- Goed te vinden. Enkel bevindt de trappenhal zich niet bij de lift, wat wel een meerwaarde zou zijn.
- Bezoekersingang en werknemersingang (uitgang) zijn gescheiden. Bewoners kunnen een detectie dragen. Wanneer ze dan naar buiten gaan gaat er een alarm af.
- Je kan onze afdelingen verlaten met lift of trap. Er zijn ook nooduitgangen wat wettelijk verplicht is. Ik heb wel al eens een brandveiligheidsoefening meegemaakt tijdens mijn stage in een ander wzc, niet op mijn huidige werkplaats.

Wandelroutes
- Kleine wandelroutes mogelijk. Veilige wandelroute naar nabijgelegen winkel.
- WZC is volledig te ontdekken, maar vele bewoners kiezen er echter toch voor om in hun gedeelte te blijven. Als hier meer op ingespeeld wordt kan hier misschien meer uitgehaald worden.
- Een aantal keren per jaren gaat het animatieteam wandelen met onze bewoners, met familie en vrijwilligers, personeel, ... Dit gebeurde in het verleden al eens langs de neet.

Bijkomende opmerkingen
- De gangen zijn momenteel te lang, maar dit wordt met de renovatie opgelost door een extra afdeling. Daarbuiten is het woonzorgcentrum goed ontworpen en is het een warme thuis voor de bewoners. Positieve reacties van de bezoekers.
- Rekening houden met draaicirkels karren (linnen, eten, ...).
- Ik werk met zwaar dementerende mensen, weinig of geen communicatie, ik kan hen alleen laten voelen. Wat soms ook moeilijk is, want ook in OCMW wzc is er druk en heb ik het gevoel dat het bandwerk is. En dat is spijtig. Bewoners die toch nog wat zelfstandig kunnen zijn, zullen het allemaal anders ervaren.

8.4.2 | Bezoekers

Oriëntatie
- De routing van het rusthuis was vrij onduidelijk. Bij de inkom was er weinig signalisatie voorzien die je de juiste weg op stuurde. Positief aspect was wel dat de organisatie zo logisch in elkaar zat, dat men moeilijk kon verdwalen in het gebouw en altijd de weg wist terug te vinden naar de inkom die verbonden was met de eetzaal.
- Redelijk makkelijk
- Positief: duidelijke wegwijzers
- Bij het binnenkomen hangt er een overzicht van de afdelingen. Van hieruit vertrekken enkele duidelijke naamborden.
- Ik vind een gewone rechte gang het gemakkelijkste. In een ronde gang heb ik zelfs Oriëntatie problemen.

Aanpasbaarheid
- De kamer was klein en er konden slechts enkele persoonlijke meubels in van de oudere die ernaar verhuisde. Er was als basis een bed, kast, tafel en twee stoelen voorzien en die kon de gebruiker schikken naargelang zijn voorkeuren. Door de oppervlakte die er overbleef was er weinig mogelijkheid tot verdere aanpassing van de kamer met persoonlijke spullen. Dit aangezien die al vrij snel "vol" stond met de meubels van het rusthuis zelf.
- Eigen meubels meenemen. Wel weinig plaats
- Positief: aanpasbaarheid bed + bad /Negatief: zitruimte reeds ingericht (weinig mogelijkheid tot personalisering)
- Het zijn ruime kamers met een vlotte toegang tot badkamer door een schuifdeur. Er is voldoende ruimte voor te circuleren met een rollator, rolstoel of tillift.

Licht
- Zeer weinig daglicht in de kamer. Slechts 1 kleinere raampartij met zicht naar buiten. Kunstlicht was goed voorzien volgens de basisnormen (algemene verlichting in badkamer en leefruimte).
- Weinig daglicht (klein raam) was wel een ouder rusthuis
- Positief: enorm grote ramen in de cafetaria (met automatisch zonnescherm voor als de zon te hard binnenschijnt) + kunstverlichting met bewegingssensor/Negatief: slechts 1 raam in de kamer zelf
- Er is een groot raam aanwezig dat voor voldoende daglicht zorgt. Daarnaast beschikt zowel de kamer als de badkamer over voldoende kunstlicht. Aan het hoofdeinde van het bed is er kunstlicht voorzien om te lezen.
- Veel daglicht en buitenlicht is zeer belangrijk. Maar men moet wel voldoende maatregelen treffen om de warmte van de zon buiten te houden.

Privacy
- Privacy was zeer goed in het rusthuis. Elke kamer was apart (geen gedeelde kamers).
- Heb je niet echt, want de deuren zijn altijd los. Iedereen kan eigenlijk binnen
- In het algemeen is de privacy natuurlijk veel minder dan bij het zelfstandig wonen, maar op de kamer is er de mogelijkheid om echt alleen te zijn.
- Voldoende privacy.
- Gelukkig hebben de meeste rusthuisbewoners een aparte kamer. Omwille van de veiligheid kunnen ze die niet op slot doen als ze binnen zijn. Hopelijk hebben de verzorgenden respect voor hun privacy en stormen ze niet zomaar de badkamer binnen.

Veiligheid
- Veiligheid op de kamer was goed voorzien. Weinig scherpe hoeken en kanten en voldoende grijpbare meubels die de bewoner ondersteunde bij het circuleren.
- Goed
- Positief: gebruiksvriendelijk oproepsysteem om iemand te laten komen
- In het centrum zijn overal vlakke vloeren aanwezig. Er zijn geen oneffenheden zoals een tapijt of andere obstakels

Temperatuur
- Vaak was het "vermoeiend" warm op de kamer. Waarschijnlijk omdat senioren het graag lekker warm hebben maar voor de bezoekers was dat soms zeer slaapwekkend.
- Te warm, maar daarom niet te warm voor oude mensen die snel koud hebben
- Positief: automatische regeling
- De temperatuur is goed in het centrum voor zowel bezoeker als bewoner.
- De temperatuur is meestal te hoog.

Intuïtieve bediening
- Zelf heb ik dit nooit uitgeprobeerd op de kamer van mijn overgrootmoeder. Hier kan ik mij dus moeilijk over uitspreken.
- Goed
- Positief: schuifdeur badkamer + bewegingssensor verlichting
- De deuren zijn niet zwaar en dus gemakkelijk te bedienen. De ramen kan de bewoner of het personeel eenvoudig op kiep zetten.

Sociale activiteiten
- Door de aparte kamers die zich in ellenlange gangen herhaalde, trad er wel snel eenzaamheid op aangezien de enigste gemeenschappelijke ruimte de eetzaal op het gelijkvloers was. Het zou een voordeel geweest zijn, moest er op je eigen verdiep/ gang ook een soort gemeenschappelijke ruimte voorzien zijn geweest. In de eetzaal werden wel sociale activiteiten voorzien maar het was vaak veel moeite voor mijn overgrootmoeder om zich van haar kamer op het derde verdiep te begeven naar de eetzaal helemaal beneden.
- Weinig
- Positief: dagelijkse activiteiten met bewoners én met mensen van buitenaf (zoals seniorenbewegingen van buitenaf die komen kaarten/rummikub spelen in het zorgcentrum) + er is een eethoek op elke afdeling waar je mensen kan leren kennen van je eigen afdeling
- Voldoende activiteiten en voldoende variatie. De ergotherapeuten en animatie verzorgen deze activiteiten. Kienen, kaarten, geheugentraining,....
- Er worden steeds meer activiteiten gepland. Spijtig genoeg hangen deze dikwijls af of ze voldoende vrijwilligers hebben.

Luchtkwaliteit
- De luchtkwaliteit op de kamers waren goed, alleen denk ik dat dit beter kon. Mijn overgrootmoeder had veel last van incontinentie (ongewild verlies van ontlasting) en de geuren bleven vaak enorm lang hangen in de kamer. Dit had kunnen verholpen worden met een goed ventilerend systeem i.p.v. enkel het raam open te zetten en hopen dat de geur snel vervloog.
- Niet oke. Alle ramen zijn gesloten + verwarming heel hoog
- Negatief: wegens stof en verwarming (vooral in winter) kan de lucht wel eens droog zijn in de kamer zelf
- Er is een verluchtingssysteem voorzien wat voor een goede verluchting zorgt.
De lucht is meestal droog, en vieze geurtjes zouden vlugger moeten verdwijnen.

Toegankelijkheid
- Er waren liften en hellingen voorzien in het gebouw.
- Goed
- Positief: alles is aangepast aan rolstoelgebruikers (badkamer, lift, gang, tafels in de cafetaria zijn hoog genoeg, geen onnodige trapjes of matten in de gangen)
- Goede toegankelijkheid door brede gangen en deuren.
- Dit vind ik meestal wel oke.

Geluid
- De kamer van mijn overgrootmoeder was aan de straatkant van het gebouw. Het geluid van het verkeer was goed gereduceerd en ondervonden we tijdens het bezoek ook geen last van.
- Je hoort wel veel lawaai / wat er gebeurt in andere kamers (wel een oud rusthuis)
- Positief: goede isolatie van de kamer, maar vaak toch nog bang om muziek op te zetten wegens kans op het storen van anderen. Positief: geen overlast van verkeer (centrum ligt aan een quasi-drukke baan)
- Goed.
- Er mogen niet veel matten gebruikt worden omwille van de veiligheid. Maar men moet er toch voor zorgen dat de geluiden niet hol klinken.

Geur
- Zie luchtkwaliteit
- Negatief: ziekenhuisgeur
- Bij het binnenkomen in het woonzorgcentrum merk je een onaangename geur. Op de dementenafdeling merk je een felle stoelgang geur.

Natuur
- Weinig groen rondom het gebouw wat enorm spijtig is. Er is wel een binnenplaats voorzien maar die is vooral verhard voor de handigheid van het onderhoud veronderstel ik. Zo neemt het natuurgevoel wel meteen af.
- Geen natuur zichtbaar vanop kamer. Ook geen natuur in omgeving
- Negatief: een mini-parkje (kunstmatig aangelegd) met enkele konijnen in een hok; Positief: bewoners kunnen ervoor kiezen de konijnen en vogels te verzorgen
- De ligging van het woonzorgcentrum is vrij rustig, maar toch dicht gelegen bij het dorpscentrum. Er een binnentuin met een moestuintje, serre en plantjes waarop enkele kamers uitkijken. Op een 100-tal meter van het centrum bevindt zich een parkje met speeltuin en een grote vijver.
- Ieder rusthuis zou een binnentuintje moeten hebben. Voor alle gebruikers ook voor de dementen. Het is ook aantrekkelijker om als bezoeker buiten te kunnen zitten met de oudere . En kinderen zullen liever meekomen als er wat speeltuigen aanwezig zijn.

Kleur
- Neutrale, rustgevende kleuren. Deze mochten ook niet veranderd worden naargelang de voorkeuren van de bewoner.
- Saai / sober
- Positief: levendige kleuren in de cafetaria + natuurschilderij (over de lengte van de volledige ruimte --> geeft een "buiten"-gevoel); Positief: elke afdeling/zorgkamer heeft een specifieke kleur/sfeer
- Mooie, zachte kleuren. Op de kamers is er steeds een wand met een stencil foto van een kerk voorzien.
- Lichte, maar warme kleuren.

Autonomie
- Sommige ouderen werd nog veel vrijheid gegeven. Er was een aparte afdeling voor de dementerende ouderen en daar werd de vrijheid sterk ingeperkt. Deels voor hun eigen veiligheid natuurlijk.
- Geen vrijheid in eigen dagregeling
- Positief: naargelang de achteruitgang is er uiteraard minder autonomie, maar het personeel doet er alles aan om zoveel mogelijk te stimuleren tot plan trekken (klein voorbeeldje: er is een kapsalon in het centrum en de bewoner die er toe in staat zijn kunnen zelf een afspraak maken en er langsgaan)
- De bewoners worden aangemoedigd om zoveel mogelijk zelf te doen, zichzelf te verplaatsen, eten en naar het toilet te gaan. Dit is zeker mogelijk door de goede toegankelijkheid van het centrum.
- Zolang de bejaarde nog goed is vind hij na het eten zijn kamer wel terug maar wanneer hij verward wordt, denk ik dat hij regelmatig de verkeerde gang indraaid, links i.p.v. rechtdoor. Misschien is hier een praktische oplossing voor ?

Zichten
- Zichten naar binnen waren vrij gesloten. Het gebouw trok zich open naar de achterkant toe waar dat niemand in het gebouw zou kunnen binnen kijken. Naar buiten toe hadden de bewoners vooral zicht op de buren.
- Zicht op andere kant van blok (Uvorm) wel weinig inkijk omv klein raam
- Positief: naar buiten toe groot zicht in de cafetaria (vanuit de kamer iets minder zicht wegens 1 raam), Positief: naar binnen toe geen zicht (anti-vision)
- Mooie inkomhal. Het centrum bevindt zich tussen enkele woningen. Aan de voorzijde is er zicht op de weg. Aan de andere zijden zijn er huizen. Daarnaast is er nog een binnentuin in het centrum.
- Er moet wel de mogelijkheid zijn om familiefoto's e. d. Op te hangen om het geheel wat gezelliger te maken. Het ideaal is dat je door de ramen veel groen ziet, een school of iets dat deaandacht trekt.

Uitgangen
- Er was een hoofdingang die zowel diende als in- en uitgang. Dan waren ook enkele uitgangen die je naar de verharde binnenpatio brachten.
- Alle uitgangen beveiligd met code
- Positief: 1 grote uitgang
- De uitgangen zijn goed aangegeven. De buitendeur werkt 's avonds met een code. De bezoekerstoilet is bij de uitgang gelegen.

Wandelroutes
- De wandelroutes doorheen het gebouw waren vrij eenvoudig. Telkens een lange gang die doodlopend was en die je telkens terugbrachten naar de grote centrale eetzaal.
- Enkel naar de lift en terug...
- Negatief: geen beschikbaar
- Binnen is er voldoende ruimte in de gangen. De bewoners kunnen in het parkje dichtbij gaan wandelen.

Bijkomende opmerkingen
- Belangrijk: deze info is gedateerd want deze haal ik uit mijn herinneringen vanuit 2012. Een groot nadeel wat de zonen van mijn overgrootmoeder (mijn opa en zijn broer) ondervonden, was dat er weinig begrip werd getoond naar haar incontinentie. Ze hadden er alle begrip voor dat ze natuurlijk niet 24/7 ondersteunt kon worden maar vaak vonden ze haar terug in haar bed dat al een hele dag aan het stinken was. De vuile was met ontlasting moesten mijn opa en zijn broer zelf doen. Ik weet niet of het de bedoeling was dat het woonzorgcentrum hier zich eigenlijk ook over moest ontfermen of omdat mijn overgrootmoeder dat niet wilde.
- Therapiehonden die langskomen zijn zeker een surplus!
- Als bezoeker wandel je langs de eetruimte van de afdelingen. Dit wordt afgeschermd door een wand met enkele ramen. Het is een beetje vervreemdend om er te passeren en de bewoners te zien zitten door de kleine ramen.
- Eten is heel belangrijk voor die mensen. Liefst een eigen keuken. Zodat de bejaarden soms zelf voorstellen kunnen doen. Bejaarden kunnen en willen dikwijls graag helpen. Ik vind het daarom spijtig dat ze in vele rust-huizen , omwille ven hygiëne, niet meer in de keuken mogen helpen. Sommigen willen zich nuttig maken. Eenzit-hoekje, waar regelmatig muziek van vroeger gedraald wordt. Een filmzaaltje, om filmen van vroeger te draaien, eventueel op aanvraag. Ruimte om oude volksspelen te spelen. Een kleine bibliotheek Het probleem voor dit alles is dat er meestal een tekort aan personeel is. Misschien kunnen voor deze laatste activiteiten vrijwilligers onder de bewoners gezocht worden. En al die domotica is wel tof , maar dikwijls verwarrend vooral voor beginnend dementerenden.

9

Referentielijst

9.1 | Bibliografie

Active Cues. (z.j.) *Tovertafel original*. Geraadpleegd op 23 april 2018, via https://tovertafel.nl/zorginnovatie-dementie/

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2006-2013). *Vastgestelde Inventarissen.* Geraadpleegd op 28 april 2018, via https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/vastgestelde-inventarissen/

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2006-2013). *De rechtsgevolgen voor een vastgestelde inventaris.* Geraadpleegd op 28 april 2018, via https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/vastgestelde-inventarissen/rechtsgevolgen/

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2006-2013). *Beschermd onroerend erfgoed*. Geraadpleegd op 28 april 2018, via https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/beschermd-onroerend-erfgoed/

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2006-2013). *De rechtsgevolgen van een bescherming*. Geraadpleegd op 28 april 2018, via https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/beschermd-onroerend-erfgoed/rechtsgevolgen/

Agentschap Zorg en Gezondheid. (2017). *Infrastructuurvoorwaarden voor woonzorgcentra en centra voor kortverblijf vanaf 1 januari 2017*. Geraadpleegd op 8 maart 2018, via https://www.zorg-en-gezondheid.be/infrastructuurvoorwaarden-voor-woonzorgcentra-en-centra-voor-kortverblijf-vanaf-1-januari-2017

Alatartseva, E. & Barysheva, G. (2015). *Well-being: subjective and objective aspects*. Elsevier, 166, 36-42.

Christakis, N.A. & Fowler, J.H. (2011). *Connected*. Boston: Little, Brown and Company.

Deeg, D.J.H., Kempen, G.I.J.M. (2010). Psychosociale aspecten van veroudering. In R. van der Mast, T. Heeren, M. Kat, M. Stek, M. Vandenbulcke & F. Verhey, *Handboek ouderenpsychiatrie*, pp. 69-81. De Tijdstroom: Utrecht.

Dijkstra, K. (2009). *Understanding Healing Environments: effects of physical environmental stimuli on patients' health and well-being*. Proefschrift. University of Twente, Enschede, the Netherlands.

Ding, C., Xu, W., Oei, T., Liu, X., Wang, X. (2014). The moderating and mediating roles of self-acceptance and tolerance to others in the relationship between mindfulness and subjective well-being. *Journal of health Psychology*, *I-II*, 1-11.

Eranosian, A., Maertens, H., Vermaercke, B., Martens, J., Lemmens, L. (2014). *20 jaar Zilvermuseum Sterckshof Deurne*. Deurne: Provinciaal Museum Sterckshof – Zilvercentrum.

Expertisecentrum Dementie Vlaanderen. (z.j.). *Wat is dementie*. Geraadpleegd op 9 april 2018, via http://www.dementie.be/home/sample-page/vormen/

Familiegroep dementie. (z.j.). *Frontotemporale dementie.* Geraadpleegd op 9 april 2018, via http://www.familiegroepdementie-herentals.be/frontotemporale-dementie.html

FMT. (2017). *Sterckshof maakt plaats voor creatief en ondernemend Deurne*. Geraadpleegd op 28 april 2018, via https://www.fmt-be.com/project-in-de-kijker-sterckshof

Gezondheid. (2015). *Ziekte van Parkinson*. Geraadpleegd op 9 april 2018, via https://www.gezondheid.be/index.cfm?fuseaction=art&art_id=1896

Gezondheid & Milieu. (z.j.). *Fijn stof*. Geraadpleegd op 8 maart 2018, via http://www.gezondheidenmilieu.be/nl/subthemas/fijn_stof-438.html

Goossen, C.M., Van der Wulp, N. & Van Winsum-Westra, M. (2007). *Invloed van passend en gewenst geluid op stressreductie*. Wageningen: Alterra.

Hedberg, P. (2010). *Purpose in life among very old people.* Umea: Umea Universitet.

Huxhold, O., Miche, M. & Schüz, B. (2014). Benefits of Having Friends in Older Ages: Differential Effects of Informal Social Activities on Well-Being in Middle-Aged and Older Adults. *The Journals of Gerontology: Series B, 69(3)*, pp. 366-375.

Hwang, S., Kim, G., Yang, J.W., Yang, E. (2016). *The Moderating Effects of Age on the Relationships of Self-Compassion, Self-Esteem, and Mental Health*. Brisbane: John Wiley & Sons Australia, Ltd.

Info Alzheimer. (2016). *Wat is Alzheimer?* Geraadpleegd op 9 april 2018, via http://www.info-alzheimer.be

Jimenez, S., Desmet, P. & Pohlmeyer, A. (2015). *Positive Design Reference Guide*. Delft: Delft University of Technology.

Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: a psychological perspective.* New York: Cambridge University Press.

Kempen, G.I.J.M. (2009). Psychosociale aspecten van gezondheid en zelfredzaamheid bij ouderen: van determinanten naar interventie. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie,* 40, 253-261.

Lavretsky, H. (2010). Spirituality and Aging. *Aging Health, 6(6)*, pp. 749-769.

Lothian, K., & Philp, I. (2001). Maintaining the dignity and autonomy of older people in the healthcare setting. *BMJ : British Medical Journal, 322(7287)*, 668–670.

Marquardt, G. (2011). Wayfinding for people with Dementia: A review of the role of architectural design. *Health Environments Research & Design Journal*, 4(2), 22-41.

Neubauer, A.B., Schilling, O.K. & Wahl, H.W. (2017). What Do We Need at the End of Life? Competence, but not Autonomy, Predicts Intraindividual Fluctuations in Subjective Well-Being in Very Old Age. *The Journals of Gerontology: Series B, 72(3)*, pp. 425–435.

Petermans, A. & Pohlmeyer, A. (2014). *Design for Subjective Wellbeing in Interior Architecture. Proceedings of the 6th Symposium of Architectural Research 2014: Designing and Planning the Built Environment for Human Well-Being*. Oulu, Finland (p. 206-218).

Petermans, A., Stevens, R. & Vanrie, J. (2014). *Converting happiness theory into (interior) architectural design missions. Proceedings of the 6th Symposium of Architectural Research 2014: Designing and Planning the Built Environment for Human Well-Being*. Oulu, Finland.

Plomteux, G. (1992). *Sterckshof: Inventaris bouwkundig erfgoed*. Geraadpleegd op 28 april 2018, via https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/11279

Rafaely, L., Carmel, S. & Bachner, Y.G. (2017). Subjective well-being of visually impaired older adults living in the community. *Aging & Mental Health, juni,* pp. 1-8.

Rebmann, P. (1997). *Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis*. Tielt: Lannoo.

Rommel, W. & De Clercq, J. (1998). *Tussen autonomie en geborgenheid: dementerende ouderen en hun omgeving*. Antwerpen: Garant.

Sherwin, S., & Winsby, M. (2011). A relational perspective on autonomy for older adults residing in nursing homes. *Health Expectations : An International Journal of Public Participation in Health Care and Health Policy, 14(2)*, 182–190.

Siedlecki, K. L., Salthouse, T. A., Oishi, S., & Jeswani, S. (2014). The Relationship Between Social Support and Subjective Well-Being Across Age. *Social Indicators Research*, 117(2), pp. 561–576.

Stroobants, E. & Verhaest, P. (2012). *Architectonica: een thuis voor mensen met dementie*. Berchem: EPO.

Ulrich, R.S. (1984). *View through a window may influence recovery from surgery*. Newark: University of Delaware.

Ulrich, R.S. (1993). *Biophilia, Biophobia and natural landscapes*. In S.R. Kellert & E.O. Wilson, The Biophilia hypothesis. Washington, DC: Island press.

UZ Leuven. (2018). *Parkinson*. Geraadpleegd op 9 april 2018, via https://www.uzleuven.be/node/59120

Van den Berg, A. & Van Winsum-Westra, M. (2006). *Ontwerpen met groen voor gezondheid: richtlijnen voor de toepassing van groen in 'healing environments'*. Wageningen: Alterra.

Vasculaire dementie. (2012). *Wat is vasculaire dementie?* Geraadpleegd op 9 april 2018, via http://www.vasculairedementie.com

Vlaams Ergotherapeutenverbond. (2017). De invloed van fysieke omgevingselementen op het welzijn en de autonomie van ouderen (met dementie). In L. Vanthomme, *Jaarboek Ergotherapie*, pp. 1-37. Leuven: Acco.

Vlaamse Milieumaatschappij. (z.j.). *VOS*. Geraadpleegd op 8 maart, via https://www.vmm.be/lucht/vos

Vlaamse Parkinson Liga. (2013). *Wat is Parkinson?* Geraadpleegd op 9 april 2018, via http://www.parkinsonliga.be/nl/wat-is-parkinson_10.aspx

Walburg, J.A. (2008). *Mentaal vermogen: investeren in Geluk*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.

Wang, X. (2014). Subjective well-being associated with size of social network and social support of elderly. *Journal of Health Psychology, 21(6),* pp. 1037-1042.

Zhou, Y., Zhou, L., Fu, C., Wang, Y., Liu, Q., Wu, H., Zhang, R. & Zheng, L. (2015). Socio-economic factors related with the subjective well-being of the rural elderly people living independently in China. *International Journal for Equity in Health, 14(5),* pp. 1-9.

9.2 | Afbeeldingen

Afb. 1-2: Mariën, L., 2018, eigen beeldarchief.

Afb. 3: Manfred, A.Z. (2014). De natuur. Geraadpleegd op 4 mei 2018, via https://pixabay.com/nl/de-natuur-afstand-lopen-harmonie-243483/

Afb. 4: Miller, J.T. (2014). How to tell if you have prediabetes. Geraadpleegd op 4 mei 2018, via https://www.huffingtonpost.com/jim-t-miller/how-to-tell-if-you-have-prediabetes_b_4751215.html

Afb. 5: Palbicki, C. (z.j.). Old and young hands. Geraadpleegd op 4 mei 2018, via https://www.pinterest.com/pin/522558362987208580/?lp=true

Afb. 6: Mariën, L., 2018, eigen beeldarchief.

Afb. 7: Philips Communications. (2011). Healwell Dusk. Geraadpleegd op 4 mei 2018, via https://www.flickr.com/photos/philips_newscenter/6172338211/in/album-72157627604641135/

Afb. 8: The Senior List. (2015). Four reasons to try an assisted living respite stay. Geraadpleegd op 4 mei 2018, via https://www.theseniorlist.com/2015/10/4-reasons-to-try-an-assisted-living-respite-stay/

Afb. 9: Mariën, L., 2018, eigen beeldarchief.

Afb. 10: Kapoor, S. (2015). Eight ways to create happiness in helpless situations. Geraadpleegd op 4 mei 2018, via http://www.finerminds.com/happiness/create-happiness-in-hopeless-situations

Afb. 11-24: Mariën, L., 2018, eigen beeldarchief.

Afb. 25-27: Mariën, L., 2018, eigen beeldarchief gebaseerd op Google Maps.

Afb. 28-40: Mariën, L., 2018, eigen beeldarchief.

Afb. 41: Teniers II, D. (ca. 1645). In Rebmann, P. (1997). Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis. Tielt: Lannoo

Afb. 42: Van Lemens, J.T. (1659). In Rebmann, P. (1997). Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis. Tielt: Lannoo.

Afb. 43: Le Roy, J. (1678). In Rebmann, P. (1997). Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis. Tielt: Lannoo.

Afb. 44: Van De Poel, Ch. (ca. 1900). In Rebmann, P. (1997). Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis. Tielt: Lannoo.

Afb. 45: Geen auteur. (1933). In Rebmann, P. (1997). Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis. Tielt: Lannoo

Afb. 46-47: Rebmann, P. (1997). Het Rivierenhof: vijf eeuwen parkgeschiedenis. Tielt: Lannoo.

Afb. 48-59: Mariën, L., 2018, eigen beeldarchief.